

VERITATES
CHRISTIANÆ,

QUÆ

Modum exhibent bene vi-
vendi, & moriendi.

Dum

In Conventu S. P. N. Francisci Stri-
ctioris observantiæ

Civitatis Cibirienfis

THESES EX UNIVERSA PHILOSOPHIA
publicè propugnaret

PERILLUSTRIS, ac ERUDITUS

D. ADAMUS SIMON

DE KIS SOLYMOS

AA. LL. & Philosophiæ Auditor,
P R Æ S I D E.

R.P.F. SEBASTIANO BODO

Ord. Minor. S. P. N. Francisci Stri-
ctioris Obser. Provin. Transylv.

AA. LL. & Philosophiæ Lectore,
AUDITORIBUS OBLATÆ.

Anno à Partu Virginis MDCCXXXIX.
Mense Die

CLAUDIOPOLI Typis Academicis Soc. JESU.

92

Inv. 27

SUB GRATIOSISSIMIS AUSPICIIS
EXCELLENTISSIMI

AC

ILLUSTRISSIMI
DOMINI DOMINI COMITIS
JOANNIS
HALLER

DE HALLERKÖ

Sacræ Cæsareæ Regiæ-
que Cathol. Majestæt.

Camerarii, Statûs, ac Excelsi Re-
gii in Transylvania Gubernii Consi-
liarii Aëtualis intimi,

Ac per hæreditarium Transylvaniæ
Principatum, partésque Hungariæ,
Regni eidem incorporatas

Gubernatoris Dignissimi,

DOMINI DOMINI
MECOENATIS
GRATIOSISSIMI.

BIBLIOTECA
ASTRA
ROMA

EXCELLENTISSIME
DOMINĒ DOMINE
COMES!

 Etus est adagium ; Si
aquam bauris, puteum
corona : quo nempe
monemur , accepto-
rum beneficiorum memoriam gra-

to semper animo coli debere. Plurima à Te, *D. COMES EXCELLENTISSIME*, perenni quodam velut è fonte Gratiarum derivata, singularis Beneficentiæ tuæ dona hausi. Oportebat, ut adeò munificum in me Clientem Puteum redditis quilibuscunque gratiis coronarem. Scio quidem, quod virorum esse solet Principum, qualem Te videmus, nihil perinde optatum accidere, ac amicos juvare, Clientibus prodesse posse, atque, ubi benefeceris, tum benemeritorum ne quidem recollectionem sustinere velle: scio, dignas persolvere grates non opis est nostræ: quia tamen, teste Tullio, cum gratia tanta referri non potest, quanta debetur, habenda tanta est, quantam maximam animus capere potest.

Venientem proinde, quocunque
sub-

submissæ Gratitude officio benignè admittes : Dulcissimum namque Patrem meum, quibus olim, dum viveret, Clementiæ studiis excultum iveris, non attinet dicere, compertum est omnibus. Hoc è vivis, ita volentibus Superis, sublato, cum in Parentem nequeas, Gratiarum tuarum fontem pleno beneficiorum alveo in filium, & cum eo Tibi devinctissimam cæteram familiam effundis. Protegis nimirum, quos tui sub Patrocinii alas suscepisti Clientes; ornas, ubi ubi potes, favoribus. Ut enim liberalibus disciplinis in Claudio-politana Societatis JESU Academia Nobilium Adolescentum contubernio adscriptus, quàm qui optimè, erudirer, scriptis etiam literis, raro favoris exemplo, paterna ceterè amplius sollicitudine satagebas.

Nunc verò cū injuriā temporum,
& grassantis per Provinciam con-
tagionis metu publicis Musarum
ædibus interdictum esset, Artes
jam mansuetiores emensus, seve-
rioribus Philosophiæ Disciplinis ut
instituerer, Auctor extitisti, provi-
disti de loco. Feci fructus non
aspernandos, à Sapientiæ arvo flo-
res collegi: texam proinde de
floribus coronam; fontem, unde
ista incrementum accepere, coro-
nabo.

Accipe igitur, *EXCELLENTIS-
SIME DOMINE COMES*, felices
studiorum meorum, quos in per-
scrutandis Arcanis Philosophiæ Ve-
ritatibus posui, progressus, Grati-
tudinis in Te meæ quaecunque mo-
numentum. Jungo illos æternis
Cælestis Sapientiæ Veritatibus. Ne-
que enim humanæ studium Sapi-
entiae

entiæ aliorum spectat ; quàm ut
Divinæ tandem conjungatur. Quo
nexu utramque Tibi, *DOMINE CO-*
MES EXCELLENTISSIME, socia-
veris, quantum hac gemina dote
in luce Patriæ istius circumquaque
fulseris, nemo non vidit. Adver-
tit earum fulgor Augustissimum
quoque Orbis nostri Monarcham,
qui harum ut virtutum, & rerum
præclarè gestarum merita dignis or-
naret præmiis, Vicaria potestate
toti Transylvaniæ Te Gubernatorem
imposuit. In quod honoris fasti-
gium evectus, grandioribus adhuc
virtutum excelsarum radiis, ingen-
ti utriusque Reipublicæ bono, per-
gis lucere. Quibus porro etiam ut
fulgeas, id à Superis peto, quod
Venusinus olim Vates Augusto Im-
peratoris exoptârat : *Serius in Cæ-*
lum redeas, diuque lætus intersis
populo

populo Quirini. Hoc votum me-
um , hoc bonorum omnium est
desiderium. In me verò , quem
cœpisti , Gratiarum tuarum , favo-
rúmque fontem derivare , porro e-
tiam , ut facias , submisè rogo,

EXCELLENTISSIMÆ

AC

ILLUSTRISSIMÆ DOMINA-
TIONIS SUÆ.

Cliens

devotissimus,

Adamus Simon.

THESES.

EX

UNIVERSA PHILOSOPHIA.

I. **L**ogica est facultas eliciendi rectas intellectus operationes per modum sciendi. II. Ejus objectum materiale sunt operationes intellectus in fieri. III. Formale conformitas actus cum præceptis Logicæ. IV. Adæquatum, modus sciendi ut sic. V. Logica est virtus intellectualis secundum omnes partes. VI. Eiusque Scientiæ Speculativa. VII. Alius est habitus docentis realiter ab habitu Logicæ utentis. VIII. Entia rationis sunt admittenda. IX. Ante operationem intellectus nullum esse habent. X. Non consistunt in extrinseca denominatione. XI. Neque in relatione resultante ex denominatione extrinseca. XII. Creatus intellectus est causa entis rationis. XIII. Divinus potest cognoscere. XIV. Imò & facere. XV. Admittendæ sunt præcisiones objectivæ. XVI. Distinctio realis non consistit in negatione identitatis. XVII. Sed in hæccecitate cujuslibet rei. XVIII. Sicut ejus sunt oppositio relativa, & separabilitas. XIX. Datur distinctio formalis ex natura rei. XX. Non tamen virtualis intrinseca. XXI. Universalia sunt quinque. XXII. Substantia materialis independentem à quantitate habet partes actu. XXIII. Adeoque non provenit distinctio partium à quantitate. XXIV. Relatio prædicamentalis distinguitur realiter ab extremis. XXV. Propositio vera non transit in falsam. XXVI. De futuro contingenti non datur determinata veritas ante Decretum. XXVII. Principia corporis naturalis in fieri sunt tria. materia, forma, & pri-

& privatio. XXVIII. In factu esse duo, materia
 videlicet, & forma. XXIX. Materia prima inclu-
 dit actum entitativum. XXX. Potest divinitus
 existere absq; omni forma substantiali. XXXI. Plu-
 res formæ substantiales subordinatæ actu sunt in
 eadem materia. XXXII. Non subordinatæ di-
 vinitus esse possunt. XXXIII. Unio est extre-
 mis superaddita. XXXIV. A quibus totum di-
 stinguitur. XXXV. Substantia est causa Sub-
 stantiæ. XXXVI. Deus immediatè concurret
 cum causis ædis. XXXVII. Absque præmotio-
 ne physica. XXXVIII. Potentia obediæntialis
 inest creaturis tam activæ, quàm passivæ. XXXIX.
 Non tamen quodlibetica. XL. Nequit idem ef-
 fectus à duabus causis adæquatis produci. XLI. Re-
 pugnat pariter, ut idem se ipsum producat. XLII.
 Finis movet adum esse reale, apprehensio illius
 est conditio sine qua non. XLIII. Replicatio
 corporum tam definitiva, quàm circumscriptiva
 est possibilis. XLIV. Mundus non potuit pro-
 duci ab æterno. XLV. Cœli constant materiâ
 & formâ. XLVI. Sunt corruptibiles ab intrin-
 seco. XLVII. Non sunt animati. XLVIII. Ex
 cognitione Astrorum nec probabiliter possunt co-
 gnosci effectus liberè futuri. XLIX. Anima ra-
 tionalis separata potest se, & alia corpora lo-
 caliter movere. L. Existentiæ Dei est demonstra-
 bilis à posteriori, Cui cedant

Omnia ad Majorem Ejus
 Gloriam.

H Y M N U S
A D B. V. M A R I A M,

*Excerptus ex Historia de Thaumaturga
Claudiopolitana ejusdem Icone ,
editâ Anno 1736.*

M A R I A nomen dulcius,
Quàm mella sint in ore ;

M A R I A , nomen suavius ,
Quàm plectra sint in aure :

Nomen M A R I Æ jubilus ,
Quo corda colliquescent ;

Est nomen id , quo funditus
Inferna contremiscunt.

Illo nihil potentius ,
Quod Orcus expavescit :

Illo nihil benignius ,
Quo terra convalescit.

J E S U S , amantis nomen est ,
Unâque vindicantis :

M A R I A , nomen Matris est ;
Soliis ast amantis.

Immitte nostris cordibus
Tuum , M A R I A , Nomen ,

Et Lacrymosis luctibus
Ter mite redde Numen.

EFFIGIES
Claudiopolitanæ Thaumaturgæ Ico-
nis B. M. V.

Cum Librum hunc volves, hac illum Virgine volve
Auspice, fructiferum si cupis esse tibi.
Scilicet Effigie super hac prius oscula fige,
Hosque pios profer mente, vel ore sonos.
O Lacrymosa Virgo, ô Chara Mater DEI.
Nunc, & in hora mortis sis apud JE-
SUM memor mei!

PRÆFATIO AUTHORIS.

B*enevole Lector !* studui brevitati; non ignarus, prolixos sermones nauscam parere, & tædium : stylus facilis est, & dilucidus, & sinè fūco ; neque enim hīc delectare intendo, sed prodessē.

In quolibet capite tot sunt veritates, quot sententiæ; ex quarum accurata lectione multi non exiguum percipere fructum.

Hinc, si quando contingat, ut spiritus tuus languere incipiat, atq; in-
tepescere, neque ad orandum, aut
ad perpēdenda more consueto Sacro-
sancta Christi Mysteria rectē sis cō-
para-

PRÆFATIO

paratus, percurrere aliquot veritates: juxta modum orandi, qui consistit in attenta singulorum verborum, & sensuum consideratione, iis tam diu insistendo, donec intellectus illuminatus, & voluntas mota, pium circa illa gustum invenerit. *Verbi gratiâ*, perpende hanc veritatem.

Nemo libenter moritur, qui non multo antè tempore se ad mortem rectè obeundam comparaverit.

Interroga te ipsum. An non id verum est? an modò lubens è vita decederes? Si non; quid est, quod mortem tantopere perhorrescas? quòd si deprehendas, te necdum ad moriendum bene esse comparatum, idèòque te mortem fugere, atque horrere; seriâ mente revolve, quanto quotidie in periculo versêris.

Rursùm te interroga. Quot mihi vitæ dies etiamnum sunt reliqui? fortè

nec

nec unus, ne hora quidem; fieri enim potest, ut subito opprimar; quemadmodum illi, & isti, quos probe novi, repentina morte ex hac vita sublatis sunt. Quæ major dementia reperiri potest, quàm me tam manifesto salutis amittendæ periculo exponere!

Progredere longius, si opus sit, & tandiù piis his cogitationibus insiste, donec intellectus tuus magis, magisque illustretur, ac voluntas permoveatur; atque cò usque preme te, dum inertiam in te ritè comparando ad mortem, atque in testamento tuo, cæterisque rebus accuratè componendis omnino deponas.

Perge porrò ad alias veritates; & hanc quoquè sedulò perpende.

Nullum est in morte sincerum animi solatium, nisi in pio, fidelique cultu, DEO constanter exhibito.

Interroga te ipsum. Numquid hoc

PRÆFATIO

ita se habet? an consolationi tibi erit, ingentes te possedisse opes, plurimòsque nactum esse amicos, qui tibi adulantur? an præclaro te præditum ingenio, eximiâque corporis venustate fuisse ornatum?

An consolationi tibi erit, quòd summa apud homines fueris in æstimatione? an, quòd cuncta tibi processerint ex sententiâ? hæc omnia, crede mihi, potiùs tibi gravia acciderent, tèque anxium reddent.

Hæ piæ considerationes haud dubiè te magnopere impellent, ut terrena quævis, & caduca despicias, DEOque posthac fideliter servias.

R. P. Lessius in libro, quem conscripsit *de summo Bono*, hunc orandi modum mirificè laudat, asseritque longè præstare, Orationem Dominicam semel dumtaxat attentâ mente, ita singulis verbis, aut sententiis in-

hæren-

hærendo, pervolvere, quàm centies
cursum, & sinè ullo pio animi sensu.

Quamobrem, si laudabilis tibi sit
consuetudo, quot annis obeundi sa-
era exercitia per octo, aut decem
dies; pridie, ut omne pretio-
sum illud tempus bene, diligentérq;
impendas, fructuosè leges *Cap. 1. 2.*
3. 4. 5. 6.

In viâ Purgativa, ut appetitus
immoderatos strenuè domes; fructuo-
sè leges *Capita*, quæ agunt de pec-
catis, de satisfactione, de Conscien-
tia, de morte, judicio, atque infe-
riorum pœnis.

In viâ Illuminativa, ut animam
tuam solidis, & præstantissimis vir-
tutibus, velut gemmis, studiosè ex-
ornes; fructuosè leges *Caput 13. cum*
reliquis usque ad Caput 26. inclu-
sum; item Caput 63. usque ad caput
73. exclusum: item Caput 85.

In viâ Unitivâ, ut tuam voluntatem cum divina arctissimè conjungas, unusque cum DEO per amorem efficiaris; fructuosè leges *Caput* 73. de perfectione, cum subsequen-
tibus, usque ad *Caput* 84. inclusum.

Postridie piarum tuarum exerci-
tationum, ut bona proposita con-
stanter exequaris; fructuosè leges
Caput 7. 8. 9. 10.

Ad finem adjectus est *Tractatulus*,
qui fusiùs agit de Dilectione inimi-
corum, aut quomodocunque alicui
adversantium: quem sanè cuique,
præsertim ejus §. 7. consideratè
perlegere suaserim ob multi-
plicem inde fructum
percipiendum.

CAPUT I.

De Tempore.

Nullus est, ad fugandū omne
tædium, sedandūque ani-
mi mœrorem, aptior, at-
que efficacior modus, quàm tempus
bene impendere.

*Gaudebis semper vespere, si diem
transegeris fructuose, inquit Tho-
mas à Kempis.*

Maxima temporis habenda est cu-
ra: contingit enim non rarò, ut id,
quod, ratione licèt conviçti, emen-
dare negleximus, decursu temporis
corrigatur *Sapè ea, quæ sanari ratio-
ne non poterant, sanata sunt tempore;*
ait *S. Martinus Bracarensis.* (a)

Attamen nihil hodie eo vilius in-

A 4

veni-

(a) *Max. de moribus.*

venitur. *Quē mihi dabis*, ait Seneca, *qui aliquod pretium tempori ponat?*

Vox multorum est. Eamus, jocemur, confabulemur, indulgeamus genio, donec prætereat hora; licet non ignorent, totam æternitatem haudquaquam sufficere ad referendas Deo gratias pro minimis etiam ab eo acceptis beneficiis. Quid magis deplorandum?

Nemo vestrum, ait S. Bernardus, *parvi æstimet tempus, quod verbis consumitur otiosis: volat verbum irrevocabile, volat tempus irremediabile, & præterit hora, quam tibi ad agendam Pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam, misericordia Conditoris indulget.*

Iraſcereris filio tuo, ſi in fluminis ripa conſiſtens, nummos aureos, nullo diſcrimine, ſus, déque ſuper aquas abjce-

abjiceret, more puerorum, qui particulas regularum, lusûs, & recreationis causâ, ibidem faciunt subsistere, eoque succenseres illi gravius, si diceret, id se agere temporis fallendi causâ.

Minima particula temporis, quâ te beatum reddere potes, omni argento, atque auro præponderat: interim ais; eo lulum, jocatum, confabulatum, temporis fallendi causâ, atque ita innumeras ejus particulas temere abjicis, & perdis, easque insipienter prodigis. *Re omnium pretiosissimâ luditur*, ait *Seneca*. Potiori itaque jure tibi ipsi irasci debes, ac graviter succensere.

Cætera omnia si deperdita sint, recuperari possunt; tempus non item.

Hæc est una omnium maximè flebilis damnatorum apud inferos querela, quòd hujus vitæ tempus malè a-

gendo prodegerint, & tot, tamque
opportunas salutis suæ procurandæ
occasiones inutiliter elabi siverint.
O si illis concederetur unius duntaxat
horæ dimidiū! dici non potest, quàm
accuratam illius rationem essent
habaturi.

Tu interim tam infructuosè per-
dis tot horas: proh, quanto tua illa
dementia te morti proximum mœro-
re conficiet! tum, cùm de tempore
jam erit conclamatum, atque tibi
dicetur: *Tempus non erit ampliùs.*

Cœlum emas, licet; tempus eme-
re non licet. *Non poteris pretio vel
breve tempus emi.*

Chrysaorius lethali morbo per no-
ctem oppressus, & circumfessus tru-
culentâ demonum coronâ, qui fla-
gitia ejus omnia, quorum poenis ve-
hementer exagitabatur, sub aspectû
subjiciebant, quidquid possidebat
opû

opum, oppignorâſſet lubens, ut in auroram duntaxat vita protenderetur; at cheu! tantillū temporis tanto pretio mercari non valuit.

Ludovicus XI. Galliarum Rex ultimo vitæ morbo donabat medico suo quingentos aureos in singulos dies, ut vitā suā tantisper protraheret; sed tempus tam immani auri summā comparari non poterat.

Nilil, ait S. Bernardus, pretiosius tempore: tempus tantum valet, quantum DEUS; quippe in tempore bene consumpto comparatur DEUS.

Quapropter, dum temporis momentum amittimus, periculo frequenter nos exponimus, ne & Deum, & cum Deo felicem æternitatem amittamus. Rectè igitur monet Sapiens: *Ne defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat.*

CAPUT II.

Amentes sunt, qui pretiosissimo tempore non bene utuntur.

SI Regum quispiã te, nemora sua obambulantẽ, atque arborũ proceritatem admirantem, in hunc modum alloqueretur: Quasunque cras albã cruce signaveris arbores, tuæ illæ futuræ sunt; sedulus esse si vis, multorũ milliũ ære alieno gravatũ te poteris eã viã liberare.

Si, inquã Regum quispiã hoc tibi addiceret; nõne perspicuũ est, te illico acceleraturũ gressus, ut quàm plurima candidissimæ calcis segmenta tibi conquirereres? nõne manifestũ est, crastinã die te non indulturũ somno in multã lucẽ? nõne sole meridiano clarius est, te inmemorẽ cibi, & potũs, ab aurora usq; in seram vespẽrã, in opus strenuẽ incubiturũ, præsertim, si scires te detrudendũ, negle-

cto tā singulari Regis favore, in diuturnum, & ærumnosum carcerem?

Rursum, si unius tantum horæ quadrantis tibi foret copia, ut in domo quadā, auro, argentóq; refertā morareris, amplissimā datā facultate illinc auferendi, quantū velles, & posses; nōne pro comperto est, non induturū te lufui, jocis, & choreis, neq; te occupatū iri carpendis caducis in amæno prato floribus; præsertim, si exploratū haberes, tuā in arripienda ista occasione socordiā perpetuæ calamitatis, & inopiæ fore causam?

Vitæ tuæ tempus, respectu ad æternitatē habito, longè minus est, quàm unus dies, quin imò, quàm quadrans unus; attamen illud tā breve spatiū à Deo tibi concessū, ut ex ejus gratiarum, & gloriæ thesauris, quantumcunq; lubet, tibi compares, atq; omnes animæ tuæ pravæ propē-

siones domes, radicitúsque evellas, & sic, vim tibi inferendo, téque generosè vincendo, omnia gravissimorum tuorū scelerū debita perfolvas, hoc, inquā, tam breve tempus impendis in quotidianū novē, aut decē horarū somnū, in adipiscendis honoribus, in congregandis divitiis, atque in sectandis inanibus, ne dicā, fœdis voluptatibus, manifesto periculo temetipsū exponens, ne in ergastulū sempiternū, igne, flammisque refertissimū, præceps ruas, atque adeo, ne in æternā incidas inopiā, & calamitatē. Dixeris quidquid lubet; incredibile hanc esse dementiā, inficiari nunquā poteris.

Nónne illum diceres à rationis usu alienum, qui emptā centum aureis candelā accenderet, atque combureret, ut vel aciculā, vel acū, vel aliā quācunq; vilissimi pretii rē quæreret?

Næ tu multò amētior es, qui tem-

pus, quod auro, argentóque pretiosius est, is perditū, dū in vanis, & fluxis bonis, quæ bona appellanda non sunt rebusq; nihili cōquirēdis de manē in vespērā operā omnē collocas.

Veniet hora, cū vel diem unū ad corrigendos mores desiderabis; sed, an impetraturus illum sis, prorsus ignoro.

Peto, inquit ad Carolū Quintum quidā ex ejus Aulicis jam morti proximus (a) *Pro cunctis officiis, atq; obsequiis Majestati tuæ præstitis rem unicam, nimirum, vitæ meæ ad duas, tresve horas prorogationem*: sed hoc illud erat, quod neque Cæsar illi dare, nec ille à Cæsare impetrare potuit.

Transcunt dies salutis, ait S. Bernardus, & *nemo recogitat*: tu id in posterū frequenter animo versa, & magni æstima omnes vitæ tuæ dies, illósque bene, & fructuosè impende, an-

(a) *Hamel de sul: mundi.*

tequam te mors de improvviso obruat, & ad tumulum pertrahat.

CAPUT III.

Tempus breve est, & cuncta transeunt.

Quidquid finem habet, breve esse convincitur. Labor, afflictatio corporis, nec non alia incommoda, quæ hîc perpeffus fueris, licet centum annos diuturnitate æquarent, tandem aliquando habebunt finem.

Labor igitur, & corporis afflictatio, cæteraq; incommoda, quamvis centum annorum spatium adimplerent, brevia sunt; quin imò, si cum æternitate conferantur, momento temporis breviora. Ut quid igitur tam exiguo vitæ tuæ tempore, pro cœlesti gloriâ, quæ finem nescit, pati, & laborare detrectas?

De cunctis rebus temporalibus, ad quas conquirendas tantum laboris, ac studii contulisti, verum aliquando erit affîmare: *Transiêrunt.* Po-

Potentia *Alexandri*, divitiæ *Cræsi*,
Sardanapali voluptas, eloquentia *Demosthenis*, forma *Helena*, atque venustas corporis, modò transierunt. Laudantur, ubi non sunt; cruciantur, ubi sunt, habitantes cum igne devorante, & cum ardoribus sempiternis. Tempus nunc illis effluxit; tibi non item.

Centum abhinc annis necdum eras natus, in tuo etiamnum eras nihilo, quin imò merum nihil. Post annos centum vivere defines, atque adeò prius verosimiliter, quàm illud tempus præterierit, es ea eris veribus, atque ante tremendū æquifimi Judicis stabis tribunal.

Quis igitur operæpretiū esse censet, tanto cum studio in caducorū bonorum adeptionem hęc te iacumbere, quibus, vix comparatis, propediē es privandus? quid enim est ip-sū
omni-

omnino diù, in quo est aliquod extremū? *Nibilest magnūre, quod parvum tempore*, ait *S. Eucherius*. (a)

Ista cogitatio, quamdiu perdurabit hæc corona? quamdiu hanc aulam incolam? quamdiu hisce fruar deliciis? ista, inquam, cogitatio quàm plurimis, in divitiarum, & voluptatum affluentia viventibus, excussis lachrymas, iisque incitamentum, & calcar fuit, ut generoso animo omnem fastum, & quidquid caducum est, tanquam fumum, atque umbram aspernarentur. *Subit, cùm maxime exultant, cogitatio hæc, quamdiu?* inquit *Seneca*. (a)

Ingentium dolorū origo sapissimè sunt terrenæ voluptates, & nos, cùm minimè arbitramur, derepentè deserunt.

Satius itaque est, modò cuncta desere.

(a) *De vera Sapientia.*

(a) *De Brevit. vita.*

ferere, quàm postmodum à DEO
deseri.

Neque profectò sapientis, neque
prudentis est, agere velle exiguo tem-
pore vitam commodis, & deliciis ab-
undantem, non sine manifesto pe-
riculo in misérias incidendi, sine fi-
ne duraturas. *Angustus est animus,*
quem terrena delectant, ait Seneca.

Quæ speras, peritura sunt omnia;
& tu, quid post hæc? Aliud ama, &
spera, quod non transeat, inquit ma-
gnus Guigo Cartusianorū Generalis :
(a) hæc attentè cum animo tuo co-
gita, & sæpè revolve.

Frequenter dies hilariter, & per-
peram transactus adigit non paucos
in angustias, & solitudines maxi-
mas, cogitque eos integras noctes
insomnes ducere.

CA.

(a) *De tranquillit. cap. 3.*

CAPUT IV.

Non omnes, qui senes sunt, vixere diu; & quo pacto temporis jactura resarciri valeant.

Dies hujus vitæ tibi concessi sunt, non ut honoribus te cumules, neque ut commodis, voluptatibusq; inhies, sed ut animam tuam salvam reddas. Multum perdidisti temporis; eò quòd in alium finem vitæ tuæ dies impenderis

Non, quisquis diu in vivis versatus est, vixit diu. Quapropter, licet quadraginta, quinquaginta, sexaginta ætatis annos numeres, dubium est, an unico anno vixeris, quod ne vel unicum fortassis annum in vero, sinceroque DEI cultu transegeris: nomen habebas, quòd viveres; sed eras mortuus.

Religiosus quidam Ordin. S. Francisci annorum quinque, & septuaginta,

ta, interrogatus, quamdiu in Religioso cœtu vixisset? respondit, *Dubito, an vel unico momento.*

Adveniente die judicii, non quaeretur ex nobis, quàm longam, sed quàm rectam duxerimus vitam; *Non quàm diu, sed quàm bene?*

Omnes anni, quibus vixisti divinâ orbatus gratiâ, nequaquam computandi sunt; Propterea tamen non est, quòd desperes. Elapsum tempus, si non potes redimere, certè potes subsequituro bene uti, atque ita deperditi temporis damnum refarcire; in tua enim potestate situm est, pravas consuetudines, atque indomitos animi tui motus refrænare. *Sanabilibus egrotamus malis, inquit Seneca.*

Penes te etiam est, piis, ac sanctis cogitationibus, gratiisque DEI prævenientibus bene posthac uti; sufficit vel unica, ut sceleratissimum quem-

quemcunque hominem ad meliorē vitæ rationem traducat.

Videte, Fratres, ait S. Apost. Paulus, quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes; qui, ubi quamplurima perdidere, perdunt etiam id, quod pretiosissimum est; Sed ut sapientes, redimentes tempus, id est, inquit S. Augustinus, denegantes tempus vanis colloquiis, futilibusque, & caducis negotiis, quibus totum erat applicitū, illoque imposterū fideliter utentes, ut salutis vestræ negotiū strenuè, & sedulò promoveatis.

Sic egit, ne post mortem miser esset, magnanimus ille militum dux, de quo meminit *Pamianus Strada*: Accedebat hic Imperatorem *Carolum Quintum*, postulaturus, renunciandi rebus bellicis, facultatem, postulatique causam edisserens, inquit: *Inter mundi negotia, & diem*
mor-

mortis tempus aliquod intercedat, necesse est.

Quo, Imperator, audito, æquissimi Ducis petitioni non tantum annuit, sed & tam præclarum æmulari exemplum, suoque se abdicare imperio constituit, ac deinde in secessu se totum DEO dare.

Horum illustrium virorum insistere vestigiis si non valeas, neque ausis, te ipsum adhortare præclarissimis his *S. Chrysologi* verbis: *Vivamus DEO paululum, qui sæculo vivimus totum; dedimus corpori annum, demus animæ paucos dies.*

Dic & tu vicissim: tandem aliquando peractares est; fixum, decretumque est: Hunc annum transigam, ut Christianum decet: O plusquam satis est, quòd triginta, vel septuaginta annis vixerim, ut temporalia pertractarem negotia, atq; ut comòdis, volup-

luptatibus, genioque indulgerem. Æquum est, nunc tandem me impendere unum, alterumve annum, ut incultum DEI, & in expiationem criminum, atque in salutē animæ meæ totus incumbam.

Esto: percat quidlibet, parùm refert; dummodo anima conservetur.

Suscipe igitur, obsecro, Domine, inquit S. Bernardus (a) residuum annorum meorum: pro his verò, quos vivendo perdidì, quia perditè vixi, cor contritum, & humiliatum non despicies.

Sic comparatus esse debet animus seriò cupientis, deperditi temporis detrimentum resarcire: totum se applicet, necesse est, castigando corpori, atque refrænandis indomitis animi motibus, nec non studio patientiæ, cæterarumque præstantissimarum virtutum.

CA.

(a) S. Bernard, Serm. 20. in Cons.

CAPUT V.

Qualis vita, talis mors.

Nemo non optat bene mori; quia bona, & beata mors perpetuam parit felicitatem: sed non omnes volunt bene vivere; eò quòd bona, atque perfecta vita magno constet labore.

Ejusmodi profectò votum risu dignum est, atque explodendum; unū enim sine altero nequaquam obtineri potest.

Decipimus nos ipsi, si credamus, bene, beatèque morituros nos, sine prævia bona, & rectè instituta vita. Non potest bene mori, qui non benè vivit.

Bona, ac sancta mors à bona, ac perfecta vita pendet; non secùs, ac mala mors, & infelix ex mala, corruptaque vita promanat.

Eratres, nolite errare, ait S. Paulus

lus, *Deus non irridetur* : Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet ; quoniam, qui seminat in carne sua, id est, qui operatur carnalia, hic de carne, id est, de carnali opere, & voluptate metet corruptionem, & mortem, tum præsentem, tum æternam : Qui autem seminat in spiritu, id est, qui operatur spiritualia, hic de spiritu, id est, de opere suo spirituali metet vitam æternam.

Qualis ergo sementis tua fuerit, talis erit & messis: avenam serere, & metere triticum; enormia seminare flagitia, & æternæ vitæ metere fructus, fieri vix potest, ut simul consistent : quod si quandoquæ fit, rarum admodum, atque inusitatum miraculum est ; quod CHRISTUS Salvator noster edidit in uno latronum, qui cum illo pendeat è cruce, dum ei dixit: *Hodie mecum eris in Paradiso.*

Ute.

Utebatur Deus in illius conversione potentiâ suâ absolutâ, nec non misericordiâ. Hic rectè asserit S. *Augustinus*, in tota Sacra Scriptura inveniri duntaxat unum, cui post vitam sceleratè actam, bene, beatèq; contigit mori: *Unum*, ne quis desperet; *Unum* solummodò, ne quis inani se spe, ac fiduciâ laetetur.

Non tamen ea de causa parem tibi successum polliceri debes, neque cogitare, te, cùm malè vixeris, bene, felicitèrque moriturum; quemadmodum temerarium foret, existimare, in ardentem fornacem cum tribus Babylonis adolescentibus conjectum, egressurum inde te incolumem, atque illæsum; vel cum S. *Petro* calcaturum te aquas maris, ab interitu tutum.

Divina Providentia res passim omnes ita ordinavit, ut naturæ du-

ctum, atq; ordinem sequantur. Sic ignem finit comburere, gravia descendere; sic & opprimi malâ, ac deplorandâ morte, qui vitam duxere sceleribus refertam: sicubi secus evenerit, prodigium erit, quo peccatorem DEUS, absolutâ suâ utens potentiâ, eumq; speciali gratiâ præveniens, interdum dignatur (sed rarò admodum) ob rationes, quæ nos fugiunt. Fallitur autem, & malè sibi consulit, quisquis ejusmodi gratiam vel sperare, vel expectare audet.

Qui bene, beatèque mori desiderant, vitam interea agentes malam, ac perditam, Deum tentant; siquidem viventem malè, etiam malè mori passim contingit.

Quidni igitur exclamas cum Sancto Augustino! (a) *Inter brachia Salvatoris mei & vivere volo, & mori cupio.*

CA.

(a) *Manual. cap. 28.*

CAPUT VI.

Utrum expediat citò mori, an diu vivere?

Multi longam vitam desiderant; de bona, sanctâque nihil, aut admodum parum solliciti.

Quid prodest diu vivere, si minùs rectè vivamus; si quotidiana cumulare flagitia non cessemus.

Conducibilius est citò mori, quàm diu vivere hominibus, non tantùm bonis, sed & malis, qui, licèt diu viverent, ad frugem tamen nanquã redirent.

Mali, quemadmodum indies peccata coacervant, ita etiam pœnas adaugent; quod neutiquam fieret, si superveniens illis mors vivendi simul, & peccandi adimeret potestatem. *Gravius est* (inquit S. Ambrosius (a)) *ad peccatum vivere, quàm in peccato mori.*

B 3

Boni

(a) L. de bono mort. c. 1.

Boni, quantumvis sæpenumero se culpis præteritis per sinceram earum declarationem exonerent, novas tamen quotidie contrahunt; &, licet assidue quàm gratiam suam, quàm gloriam amplificent, tamen omnibus bonis operibus suis tantum Deo honoris reddere nequaquam possunt, quantum vel exiguis suis noxis, in quas quotidie recidunt, ei suffurantur.

Excultemus igitur, inquit S. Chrysostomus, (a) si quando probum, & iustum videmus migrare ex hac misera vita; mox enim recepturus est laborum suorum, operumque bonorum abundantem mercedem.

Diffiteri mortaliū nullus potest, bonum esse, atque optabile, bene, rectèque vivere attamen bene, felicitèrque mori, longè esse melius, atque optabilius quis neget? etenim
sola

(a) In Epist. ad Philip: cap. 8.

sola bona mors nos certos de nostra salute reddit; bona vita non item.

Illi, qui boni sunt, & magna virtute præditi, nesciunt, quamdiu tales permanfuri sint: ignorant itidem, quanam peccandi occasiones sese adhuc oblaturæ sint, quibus afflicendi injuriis, cum quo hominum genere versaturi, tractaturique sint negotia: latet illos insuper, an non vivat aliqua etiamnum exitialis Daila, cujus venustate, & illecebris victi, in sempiternum ruant interitum.

Nullum adeo firmum est navigium, cui per pelagus vaganti rimendum non sit. Memento mare vertitur, & in montes aquarum cogitur: eadem die, ubi tranquillas inter undas luserunt navigia, sorbentur. Innumera sunt pericula, quamdiu hæc vita durat.

Innumeri, qui alterum jam pedē

intulisse videbantur in coelum, è bonis mali effecti, lamentabili casu in æternum exitium deciderunt.

Non nisi momento opus est, ut è Sancto quis fiat impius, atque æterni reus incendii.

Multis nocuit, inquit Seneca, diu vixisse. Sinite me mori, exclamabat S. Aloysius de Gonzaga, jam morti proximus; quanquam viginti duntaxat, & quinque annos vivendo explêrit: Si enim vita mihi supersit longior, qualis etiamnum futurus sim, nescio.

Rectè magnus Guigo: (a) *Longam zentationem petis, qui longam vitam petit.*

DEUS ab æterno prævidit, & cognovit, quid esses facturus, si tali in domo, cum tali persona degeres; si tali tempore, & loco tam vehementi urgereris tentatione: cognovit,

(a) *De Tranq. c. 5.*

inquã

inquam, essetne illi præbiturus consensum, an contrà negaturus.

Quocirca, si Deus te mundo eximat, ne fortè in gravia peccata prolapsus intereas, immenso quodam, ac singulari te afficit beneficio, de quo summas illi referes in cœlo, & immortales gratias.

C A P U T VII.

De fine, ad quem homo est conditus.

UNica duntaxat res tempore vitæ tuæ à te exigitur, unicum duntaxat requiritur studium, cura scilicet salutis propriæ.

Non te creavit DEUS ad hunc finem, ut Papa, Rex, Senator, opulentus, potens fias, ac eruditus, ut corpus lautè habeas, ad luxum exornes, illique, quidquid appetit, subministres; verùm, ut ei fideliter serviens salutem consequâre.

Hoc unicum studium tibi cordi

esse præ cunctis aliis debet ; cætera enim omnia ad illud comparata nugæ sunt, & puerorum crepundia.

Si quis, postquam in urbem venisset litis persequendæ causâ, unde & honor, & vita, atque universa ejus fortuna pendet, dein ad jocos, ludôsque, & choreas adjiceret animû, nullâ habitâ litis ratione, næ ille merito demens diceretur.

At longè potiori jure tu demens dicendus es, & à rectæ rationis usu alienus, si salutis tuæ cura, quæ tanti tuâ interest, quâmq; ut promoveas, in lucem hanc natus es, minùs tibi cordi sit, quàm futilia quævis, atque caduca hujus mundi negotia.

Res quælibet juxta naturam suâ operari, cûmq; ad quem conditæ sunt, finem assequi debent.

Sol ad illuminandum creatus, si lumen suum mortalibus neget, crit per-

perinde, ac si non esset, vel potius mundo gravem incutiet metum, & horrorem: sic & nihil magis absonum, atque infructuosum, nihilque magis horrificum est, quàm hominis animus, qui, cùm in nullum alium finem, nisi ut Deo serviat, procreatus sit, non ex integro se ipsius servitio devovet.

Qui Deo non vivit, is, ut vivat, indignus est. *Totum te excigit*, ait S. Augustinus, *qui totum te fecit.*

Prodesse nequaquam tibi poterit, quòd hoc anno incedas auro, argentòque gravis, si proximo nudus, & rerum omnium egenus, virtutisq; expers coram tremendo, atque justissimo sistendus sis Judice; nec quidquam emolumenti hauries ex rebus omnibus creatis, si per totam æternitatem suavissimo Dei privandus sis conspectu.

CAPUT VIII.

Plurimi salutē animæ suæ negligunt.

Maxima pars mortalium nulla de re minùs cogitat, quàm de negotio suæ salutis. *Vacat tibi, ut Philosophus sis; non vacat tibi, ut Christianus sis:* ait S. Paulinus.

Rerum omnium curam habent, præterquam animæ suæ; studiosè satagunt, ne domus longo tempore incultæ vacent; ne tinea vestes corrodât, atque exedat; ne curculio noccat tritico: nummis suis census emunt annuos; & curant quàm maximè, ut agri colantur, & fructus proferant, atque ut proventus indices accrescant; sed aut nihil omnino, aut perparùm pro anima sua sunt solliciti.

Contrà, tam crudeliter illam tractant, acsi foret anima infestissimi inimici, cui mortem intentant, cuique

que gravia student inferre damna ;
vel ferocis bestię, quę diũ, noctũq;
naturę motionibus, atque appetiti-
bus servit ; vel denique, ac si vide-
rentur illam solummodò adepti, ut
eam perdant.

Quid hęc agimus, si illud, quod
unicè nobis agendum est, nequa-
quam agamus ; si Deo hęc non ad-
hæreamus, cūque totis viribus,
ac tota mente diligamus, propter
quem diligendũ in mundũ venimus?

Duę tantũ res nobis hęc cordi
esse debent ; amare nempe DEUM,
& stabilire animę nostrę salutem.
Qui cò non attingit, is profectò in-
felix est, & æternũ perditus.

Ludovicus undecimus Galliarum
Rex *Benedictum* XII. Papam rem
quampiam flagitabat, quę rectę ra-
tioni consentanea non erat ; cui po-
stulato Papa prudenter, atque reli-

giosè reposuit : Si duæ mihi forent animæ, harum alteram lubens ad Regis arbitrium immolarem ; sed quando non nisi unica mihi est, illius jacturam nec facere possum, nec volo.

Dæmon, infestissimus noster adversarius, tanquãleo rugiens, dies, ac noctes circumiens, quærénsq;, quẽ devoret, multò laborat impensius, ut animã nostrã suos inlaqueos pertrahat, quàm nos, ut eam conservemus.

Quis furor est, exclamat Salvianus (a) viles à vobis animas vestras haberi, quas etiam diabolus putat esse preziosas ? &c. & per hoc, quicunque animas suas negligunt, etiam infra judicium diaboli se amant.

C A P U T IX.

Nunquam licet in procuranda salute languescere.

Multi causas aliorum vincunt ;
at (proh dolor !) propriã cadunt

dunt. Maximâ pollent industriâ, ut adjuvent cæteros, eorûmq; negotia ad felicem exitum perducant; exiguâ autem, ut seipsos juvent, suæque salutis negotium pertractent. Menses, & annos insumunt, ut jus alienum tutentur; sed vix reperiunt horæ dimidium, ut animæ suæ, in miserrimo statu constitutæ, succurrant.

Deus cum illis est assiduè, at illi vel nunquam, vel rarò admodum sunt cum Deo. Enimverò ejusmodi homines non rectè sapiunt. Is sapit, qui sibi sapit.

Cætera, si malè succedant, si pessumdentur, aut negligantur, parvi refert: instaurari ut plurimum possunt, eorûmq; jactura valet resarciri.

At salutis tuæ negotium, si malè succedat, si negligatur, æternum miser es, & infelix. Nihil hîc instaurandum relinquitur.

Vitam perdidit uxor *Loth*, momento per viam subsistens, ut *Sodoma* conflagrantis reliquias curiosis oculis contra Dei mandatum intueretur; & in statuam salis conversa est: ut ejus doceretur exemplo, in rebus ad salutem pertinentibus, fervorem quendam inusitatum, curamque singularem, nullo puncto temporis intermisso, afferre te oportere.

Ut doceretur, nunquam tibi, quaecunque se negotia, quantumvis necessaria, offerant, à procuranda salute esse desistendum: etiam tantillo opus est, ad vertendum vel semel caput, metu, ne brevis hæc interruptio, hæc parva segnitie sempiternæ tuæ damnationis sit causa.

Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur aternitas, ait S. Gregor.

Cura itaq; salutis tuæ præ cæteris curis imposterum tibi cordi sit, necesse

cessè est, nullam, ne minimam quidem, ejus stabilizendæ negligendo occasionem; ut sic, assiduo virtutû præstantissimarum exercitio, dives, & plenus meritis cœlum conscendas, ac sempiternâ potiâris gloriâ.

CAPUT X.

Cum tremore operanda est salus.

BEne capissè nequaquam sufficit; enitendum nobis est, ut bene finiamus. Non progredi in via virtutis, regredi est. Sola constantia opus perfectum habet, & coronatur.

Efficax, ut perseveres, remedium est, incipere in horas singulas, & cum Davide dicere indies : *Dixi, nunc cæpi.*

Qui se existimat stare, videat, ne cadat, ait S. Paulus Apostolus. Hic enim stare, teste S. Chrysostomo (a) non est firmiter stare; donec fuerimus liberati à fluctibus vitæ præsen-

(a) In hunc locum.

tis, & ad tranquillum portum navigaverimus: magnis etenim inimicorum circumdamur agminibus; hostium plena sunt omnia:

Millenæ insuper res sunt, quæ nobis strenuè in via virtutis currentibus, atque in agone contendentibus obicem & possunt, & conantur objicere.

Attamen nihil nobis metuendum est magis, quàm nos ipsi; infirmitas nostra, atque fragilitas magis terrene nos debet, quàm dæmones universi. Verbum unum, unicus gemitus, unica lachryma, præsertim eorum, quos diligimus; unus oculus in hoc, illudve temere conjectus, pertrahere nos potest in enorme, atque erubescendum flagitium.

Peccavit *Adam*, commisit adulterium *David*, Deum suum dereliquit *Salomon*, JESUM CHRISTUM Magistrum

strum suum negavit *Petrus* : Quid agent parvi, & tenelli frutices, si tã proceræ, tam altè radicatæ, ac fixæ solo arbores, vento vel minimo prosternantur.

Cum timore igitur omnem vitã nostram transigamus, necesse est : cavendum etiam nobis est quàm maximè, ne nimium fidamus propriis viribus, nimiumque securi simus de nostra salute ; nam, ut rectè monet S. Augustinus, *facit hostis securos, quos cupit esse captivos.*

Ipsi Christi Discipuli, acceptis ex sacro ejus ore his verbis, *Unus vestrum me traditurus est*, contristabantur omnes, eumque rogabant ingenti cum timore : *Nunquid ego sum, Domine?*

An non jure merito tremeres, si per arctum, atq; angustum pontem, sub quo rapidissimus labitur fluvius,
tibi

tibi transeundum esset cum pluribus aliis te ponè subsequenter, quorum unum, fallente vestigio, casurum, & aquarum vorticibus absorbendum esse divinitùs innotuisset? an non vestigiis tuis singulis solerter attenderes, & omni cura eniterêre, ne unicus ille miser, atque infelix esses, qui in flumen lapsurus, ibidémque ex divino decreto est periturus? què admodum Jesu Christi Discipuli sollicitè sitagebant, ut abominandum proditionis scelus à se procùl amolirentur.

Eundem tibi est inter immensam cæterorum omnium hominum multitudinem per arctam, & angustam semitam, quæ sola ad æternam vitã nos deducere potest: hunc in finem es conditus.

Ipsius insuper Veritatis eloquio declaratum est, electos esse paucos, angu-

angustam hanc semitam à paucis inveniri, latam ac spatiosam viam, quæ ducit ad perditionem, intrare quàm plurimos.

Manifestum etiam omnibus factum est, non tantummodo unum, sed multò plures esse damnandos, quàm cœlo asserendos.

Itaque ab assiduo metu cessare nunquam tibi licet. Verbis, operibus, cogitationibus tuis omnibus attendere te sine intermissione oportet, ne illorum plurimorum, qui miserandum in modum lapsuri, & perituri sunt, numero adscribaris.

Qui nullatenus timuit, jam nunc lapsus est, vel certè in proximo, ne labatur, versatur periculo. Time ergo, cum arriserit gratia; time, cum abiêrit; time, cum denuo revertetur.

Vide etiam, si expediat, cum alii
cor-

corpus suum abſtinentiâ, jejunioq; conficiant, te tuum epulis, atque exquisitis dapibus nutrire; & cum illi sacco, & cinere, atque omni miſeriarum genere afflicta, & pallentia membra circumferant, te adornatum, ſplendidum, & lætum incedere; & cum illi ferè omne tempus ſtudiis, & prolixis orationibus tranſigant, te ridere, jocari, & luxuriari. Nunquid non unus omnibus Deus? aut non omnes Chriſtiani ejusdem Judicis præſtolantur adventum? aut forſitan te mitior, alios acrior ignis exſpectat, ut alij tantum ſoliciti ſint, tu tantum ſecurus? crede mihi, quòd & illi expeterent eſſe ſecuri, ſi ſibi conſentaneum fore intelligerent.

Meritò exclamat S. Gregorius:
Vae miſeris nobis, qui de electione noſtra nullam adhuc Dei vocem cognoſ-
cimus

imus, & jam in otio, quasi de securitate, torpemus! Merito etiam rogat S. Bernardus. Unde hæc tam perversa tepiditas? unde hæc securitas maledicta? quid seducimus miserinosmet ipsos? forsitan jam divites facti sumus? forsitan jam regnamus?

Rectè itaque monet S. Paulus Apostolus: *Fide stas; noli altius sapere, sed time; & prima tua, atque unica cura sit, in negotium salutis tuæ indefesso labore incumbere.*

Ad hoc te, nōsque omnes hortatur idem Paulus: *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini.*

C A P U T XI.

De Prædestinatione.

Quis potest dicere: ego de electis sum; ego de prædestinatis ad vitam; ego de numero filiorū; quis hæc, inquam, dicere potest? reclamante Sacra Scriptura: *Nescit homo*

homo, utrùm amore, an odio dignus sit. Sat scimus, peccâsse nos; sed, an peccata condonata sint nobis, haud satis scimus. Quis non expavescet?

Cognovit Dominus, qui sunt ejus;
 (a) novit, qui cœlesti donandi sint gloriâ; novit, qui sempiternis cruciandi sint flammis.

Non pauci dicant: vel prædestinatus sum ad æternam vitam, vel non sum: Si prædestinatus sum; certissimè salvus ero, quantuscunque fuerit peccatorum meorū cumulus.

Si non sum prædestinatus; haud dubiè condemnabor, licèt reliquo vitæ tempore innumera adhuc opera à me essent præstanda: quapropter indulgebo deinceps genio meo, nec quidquam deliciarum denegabo sensibus, omnibûsque meis perversis propensionibus laxabo habenas.

Fals-

(a) 2. ad Timoth. 2.

Fallacia admodum sunt hæc argumenta, atque à dæmone inventa, ad pertrahendos homines in quævis flagitia, & tandem in gehennam.

Electio ad æternam gloriam à bona, probaque vita pendet. Manifestum itaque indicium est, te neque electum, neque prædestinatum esse, si bene, pieque vivere detrectes; quemadmodum luculentum est signum, brevè moriturum te, si necessarium alendo corpori cibum sumere recuses.

An fortè de numero reproborum es? prævidit igitur Deus, perditè victurum te, moriturumque in statu peccati mortalis; quæ quia prævidit, idcirco te reprobavit. Mortiferam ergo culpam constanter fugias, necesse est, ne reprobis aliquando annumereris.

An fortè de numero es electorum

& filiorum Dei? rectè igitur, pièque vivere te oportet; prænovit enim Deus, rectè, pièque victurum te, felicitèrque moriturũ: quæ quia prænovit, hinc elegit te, tuũque nomen libro vitæ indelebili charactere inscripsit.

Quòd si bona illa opera, propter quæ te Deus elegit, minimè peregeris, nequaquam electus es, neque libro vitæ tuum nomen inscriptum est.

Adeò, ut divinum decretum de æternitate tua felici, aut infelici pendeat à libero tuo in bonum, vel malum consensu: quod perspicuum erit in hac ratioecinatione: Quisquis furatur, suspendi debet; tu furaris; ergo suspendi debes.

Prima propositio continet justissimam legem ab omni natione receptam; altera complectitur effectum
liberi

liberi tui arbitrii, consentientis furto; tertia proponit Judicis te condemnantis sententiam.

Sententia tui suspendii, licet à Judice proferatur, à libero tamen tuo furto, tanquam à radice, proficiscitur; furtum verò tuum nequaquam ab æquissima suspendii sententia; iniquum enim foret illud Judicis argumentum: Ille, quem suspendi volo, necessario furari debet; hunc suspendi volo; hic ergo necessario furari debet.

Possétne in Judice reperiri injustior agendi modus? hic itaq; in Deum, utpote sapientissimum simul, atque æquissimū Judicem, nequaquā cadere potest. Ex illo tuum omne bonum promanat; ex te tuum omne malum. Divinam condemnationis tuæ sententiam peccata tua secum ferunt; illa tantum à Deo pronuntiatur.

Ut quis scopum tãgat, necesse est, ut rectã in illum collimet: optatus viæ exitus à bono in eam ingressu, concentus musicus à modis, & mensura pendet; non autem ingressus viæ bonus à bono ejus exitu, neque modi, aut mensura pendent à concentu.

Atque hinc, si industrius ego horum omnium è specula speculator prædicerem: Hic homo, qui modò ejaculaturus est, non tanget scopum; ille alter, qui istam jam ingreditur viam, nequaquam perveniet ad locum, ad quem ire decrevit; hæc musica carebit concentu: Cuncta illa licet evenirent, quemadmodum prævidi, non mea prædictio, sed sagittarii dirigentis arcum, viatorisq; perdifficilem, aut contrariam ingredientis viam, & magistri dirigentis mensurã musicæ parva dexteritas, atque indu-

Industria, horum omnium errorum erit causa: sic & Deus, licet ab æterno prævideat nostram electionem, aut reprobationem, de cæque decernat, non tamen ipse hujus est causa, sed nostra bona, aut prava vita, in qua nos novit morituros.

Dei est vocare; electos autem fieri, aut non fieri, nostrum, ait Theophrastus. (a)

Da igitur, | ut potes, & debes, reliquo vitæ tuæ tempore strenuam operam, ne quid salutis, atque electioni tuæ desit.

C A P U T XII.

Prædestinatio etiam à nobis pendet.

QUAMVÌS tibi DEUS manifestasset, de numero beatorum te esse futurum, non idcirco bona ulla opera intermittere deberes; quemadmodum ab agro tuo colendo desistere nequa-

C 3

quam

(a) Cap. 22. in Matth.

quam posses, licet certiore te fecisset Deus, illum uberes in annū proximum redditurum fructus.

Deus salvos facere nos haudquamquam vult, nisi allaboremus. Divinae gratiae allaborare si vis, salvus futurus es: si nolis, æternū haud dubiè es periturus.

Qui creavit te sine te, non justificabit, nec salvabit te sine te, ait S. Augustinus.

Hoc sanè dæmon probè novit: quapropter diū, noctūque nobis insidiandi finem nullum facit. Posset quis illi objicere:

Quid est, quòd illum tu hominem oppugnes? vel prædestinatus est, vel non?

Si est prædestinatus; salvus certò certiùs futurus est; irritæ ergo tentationes omnes sunt, quibus illum laceffis.

Si non est prædestinatus; æternis procul dubio cruciandus erit flammis: nihil igitur tentationibus tuis, atq; oppugnationibus, nihil indefectis conatibus opus est: si quis demoni hæc objiceret, hujusmodi ille ratio cinationem risu exciperet, atque exploderet.

Prædestinatio, atque electio ad æternam gloriã etiam à nobis pendet, pender à libera nostra voluntate, à cooperatione nostra; hanc demon omni studio impedire nititur: in nostra autem potestate est, perversis ejus machinationibus refragari. Allatrare nos potest, sed mordere, nisi morderi velimus, haudquaquam potest.

In nostra, inquam, potestate est, vocationem nostrã, nostrãque ad gloriam electionem assiduo bonorũ operum exercitio stabilire. Ad id

hortatur nos S. Petrus Apostolus: *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.*

Itaque non est, quòd turbemur, aut angamur hoc prædestinationis puncto: sed, cùm illa in nostra etiã sit potestate, tantummodò oportet nos omni cura, omnique contentione in id unum incumbere, ut in virtutum exercitio continuum faciamus progressum.

C A P U T XIII.

De respectu humano.

PArvi refert, quid homines de te dicant, vel sentiant; illorũ verba, atq; opinio neque meliorem facient te, neque deteriore. Talis es, qualis es coram Deo. Interroga conscientia tuam, eique fidem habe.

Permitte æquo animo, ut Michol te explodat; tu interea cum Davide coram

coram aca Domini reverenter salta.
Sine, homines, quidquid lubet, effu-
tire; interim fac sedulò, quod te fa-
cere oportet.

Nunquam tam multa dicere po-
terunt, quin plura possis audire: una
illis tantummodò est lingua; tibi ve-
rò duæ sunt aures.

Silentium tuum illos rubore suf-
fundet: tua in bene cœptis ad finem
perducendis constantia tandem il-
los obmutescere coget, vel fateri, te
laude dignum, atque agere te, quod
rationi consonum est, plûsq; apud
te valere timorem Dei, quàm ho-
minum. *Qui timet hominem, certò
corruet*, ait *Salomon*.

Nunquam tibi erit malè (licèt to-
tus in te mundus insurgat) si divinæ
te ex integro subjecceris voluntati.
Hâc viâ Cherubini, & Seraphini ma-
ximâ in cœlo consecuti sunt gloriâ.

Quò magis Deo se quis subdit ,
eiq; obtemperat, hòc maiorem in re-
bus omnibus inveniet animi pacem,
& tranquillitatem.

Nihil omnino exigit à nobis De-
us, præterquam id, quod rectum ,
& rationi consentaneum est; at ho-
mines illud interdū postulant, quod
perversum est, & quod rationi planè
repugnat.

Deus immutabilis est; homines mu-
tantur in horas : nunc hoc volunt ,
nunc illud; hodie amabunt te, cras
odio habebunt; hac te horâ lauda-
bunt, alterâ contemnent.

Magna fruitur pace, qui nec lau-
dem hominum curat, nec contem-
ptum, quique omnes eorum vitupe-
rationes flocci facit.

Intuentur homines vultum; at
Deus animum. Homines opera con-
siderant, quæ foris apparent; sed
Deus

Deus inspicit cor, & appendit intentionem.

Rerum, quas agis, rationem hominibus reddere non debes: hominū non est judicare te, neq; opera tua remunerari; hæc soli Deo competunt.

Attamen & parentibus, & moderatoribus, & iis, qui à confessionibus tibi sunt, tanquam ipsi Christo, morem gerere te oportet in omnibus, quæ divinis legibus non adversantur.

Nulli mortalium obtemperare licet, dum quid imperat, vel petit, quod Deo repugnat: fatius enim esset, totum in te mundum insurgere, quàm Sanctissimam ejus à te contemni, aut etiam negligi voluntatem.

Stude igitur potiùs, placere Deo, quàm hominibus. Hoc enim longè præstat. Nam, ut S. Paulus ait, *Si hominibus placerem, Christi servus non essem.*

CAPUT XIV.

Non est, quòd erubescamus Christum imitari.

Honori nobis ducimus, dum Regis, aut magni Principis gestamus insignia; at Regis Regum, Christi Jesu vestibus, ac insignibus indui, multi erubescunt.

Vel minimæ sortis opifices illud, quod exercent, opificium palā profitentur, ejusque instrumenta circumferunt, quantumcunque illud vile sit, & abjectum; sed plurimire, & operibus profiteri non audent, se Christi doctrinam sectari: perversos, lascivos, audaces, atque impudicos nominari illos non pudet; sed bonos, ac probos pudet nuncupari: pudet illos cum Christo esse pauperes, despici, vel cum eo injuriam ab aliquo illatam moderatè ferre.

At nunquid ipse ait? *Qui me erubuerit*

buerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cū venerit in maiestate sua, & Patris, & Sanctorum Angelorum. Quis non pavebit? Hoc alitè in animum demitte. Quem sui Magistri pudet, is illo indignus est.

Nunquid & rursum ait? *Omnis, quicumque confessus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei. Quis ad ejus imitationem non inflammabitur?*

Noli itaque in posterum ullas despectiones, aut dolores formidare.

Hanc in illis invenies gloriam; hoc solatiū, quòd per illa Jesu Christo similis efficiāre, quòdque dicere valeas cum S. Paulo: *Vivo ego, jam non ego; vivit verò in me Christus, non jam gloriosus, sed patiens, &*

cruci affixus; atque adeò non ampliùs vivo, ùt vivere solebam.

*Certus salutis meæ sum, ait Tertul-
lianus, si Deo meo similis esse non
erubescam.*

Constanter itaque, seposito omni respectu humano, Salvatoris tui doctrinam, & facta sectare. Fidem habere illis, quæ dixit, eá que firmiter credere, non sufficit; sed illa insuper, quæ ipse fecit, & nos facere jubemur, atque adeò obligamur; cùm in operibus suis non sit minùs verax, quàm in verbis, neque in utrisque falli possit.

Dimidia solummodò ex parte Christianus es, si Christi mysteria veneris, non virtutùm etiam imiteris exempla; sicque renuas, ejus tum vitæ, tum mortis uberrimis ditari fructibus, quos Deus nemini Christianorum impertit, nisi iis, qui filii sui
ima-

imaginem in se circumferunt, & ad amussim exprimunt, teste S. Paulo : *Quos præscivit, & prædestinavit, conformes fieri imaginis filii sui, --- illos & glorificavit.*

Respectus humanus damnosum venenum est, piis præsertim hominibus, & quàm plurimis est lapis offensionis.

Juvat videri, & delectationi nobis omnibus est laudari, æstimari, & amari: at verò, qui vel ab hoc, vel ab illo singulariter diligi vult, is eorum cor, atque amorem, soli Deo debitum, ad se, atque ad sui amorē studet allicere. Quæ rapina indignior?

Amor hominum prodesse nobis nihil potest, dum Deus nos odio persequitur.

Satiùs est, melancholicos, morosos, & scrupulosos, apud homines
audi-

audire nos, quàm Deo vel in re minima displicere, aut conscientiæ nostræ contraire.

Nihil omnino, ne in sanctissimis quidem, imitari licet, quod perversum est. Quemadmodum egerimus bene, aut malè, ita recipiemus tota aternitate vel mercedem, vel pœnas, nec quidquam ampliùs.

Nunquam fruemur animi pace, sincerâque lætitiâ, nunquam pervenimus ad apicem perfectionis, si hominum judiciis, atque sermonibus aures præbere, iisq; nos conformare velimus.

Talia modò sunt tempora, ut, si quis bonus, ac probus sit, contemnatur, & pro nihilo ducatur, ac si malus foret, & improbus; si quis malus sit, æstimetur, & honoretur, ac si esset bonus, & probus.

Judicium itaque hominũ nequaquam

quam curandum. *Stultum est timere, quod vitare non potes*, ait S. Martinus Bracarenfis. (a)

Nec est, quòd propter amentium dictèria sapere desinamus: dummodo soli Deo placere possimus, de cæteris non oportet nos esse sollicitos. Præstat, bonos esse, quàm bonos videri.

Malis displicere, est laudari, ait denuò S. Martinus Bracarenfis.

C A P U T XV.

De Adversitate.

Pessima Christiano homini nota est, pati nolle. Multi Deum diligunt, quamdiu nihil patiuntur adversi: gaudere cum illo omnes cupiunt; sed pauci cum illo, vel pro illo tolerare quidquam volunt.

Qui solummodò Deum amant, & ei parent, ejusque sequuntur vestigia,

(a) *De moribus.*

gia, atque ejus gloriam promovent, dum omnia fluunt ex animi sententia, sunt ipsis canibus deteriores; nam hi Dominos suos sequuntur, iis-que deserviunt, atq; in quoscunque hostes, in eos irruentes, latratu, & moribus insiliunt etiam tum, cum ab illis fustibus fuerunt excepti.

Christus æternam nobis pollicitus est gloriam in paupertatis, adversitatumque, æquo animo toleratarum, remunerationem; sed plurimi usq; adeo hæc averfantur, tantoque odio habent, ut magis hæc averfari, graviusq; in illa odium concipere haudquaquam possent, licet interminatis sempiternæ damnationis poenis horum odium ipsis Deus præcepisset: ita dæmoni auscultant, ac si pro ipsis cruci affixus fuisset; Christi verò consilia sic aspernantur, tanquam si quis insanus, aut histrio illis loqueretur.

Æter-

Æternis inferorum destinantur incendiis, qui rebus hîc semper fruuntur prosperis.

Fugiamus è domo, in qua nulla sunt cruces, exclamabat olim *S. Ambrosius*, cùm illi diceret Paterfamilias, se hætenus cum suis prosperâ usum fortunâ, atque in omni rerum vixisse abundantia; & ecce, Episcopo vix indè digresso, tota de improviso (perspicuum fanè divinæ iræ argumentum) domus corruit; nec non domestici, qui inerant, ruinâ oppressi, omnes interiêre.

Contrà, quicunque probi, atq; electi sunt, quicunque sempiternâ donandi sunt gloriâ, probentur, plurimâque hîc difficilia tolerant, necesse est; ne mundi prosperitate corrupti, à via salutis aberrant.

S. Paulus lapidibus impetitus cū *S. Barnabâ* adhortabatur, atque animabat

mabat primos Christianos ad perseverantiam in fide, hisce verbis: *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Angelus Rapbaël dicebat Tobiae: *quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Rursus idem Apostolus ait: *Quem diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filiū, quem recipit.* Qui dicit omnem, neminem excipit.

Quales igitur sunt, qui non castigantur, qui nullis premuntur adversis, nec quidquam in hac vita pati volunt, discite ab eodem Apostolo: *Quòd si, inquit, extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes; ergo adulteri, & non filii estis.*

Attamen non omnes, qui castigantur, multaq; adversa perferunt, boni propterea sunt, aut electi, aut de numero filiorum: Deus enim in

non paucos improbos & hîc, & postmodum graviter animadvertit, permittitque, illos suam in hac vita inchoare gehennam.

Bonus est ille, non qui benè apud alios audit, sed qui bonam, rectamque ducit vitam, quique omnia sibi occurrentia mala læto animo excipit. Ingens malum est, nihil mali tolerare velle.

Quisquis in hac vita pati renuit, in altera haud dubiè eum pati oportebit: quisquis modicis, & exiguis hujus mundi voluptatibus carere detrectat, is cœlestium, atque æternarum deliciarum torrente carere cogetur.

Sancti malè sibi ominabantur, ac trepidabant, cùm cernerent, per hebdomadas aliquot continuas prosperâ se usos fortunâ, cunctâq; sibi fluxisse ex voto: in re planè nulla, præterquã

terquam in adversitate, & crucibus
conquiescebat illorum animus.

Quid tibi proderit, comedere modò
lautum bolum, & gustui gratum,
si ille tibi spiritum intercludat? quid
tibi proderit, fœdâ nunc frui volu-
ptate, si postea propter illam sempi-
ternis cremandus sis flammis?

Satiùs est, hìc Cælo privari, quàm
postea: nam omnes hujus vitæ volu-
ptates cum cœlestibus comparari
nequaquam possunt.

Satiùs etiam est, hìc parvos pati
dolores, quàm postea summos; hìc
circumferre non nisi pictum purga-
torii, vel gehennæ ignem, quàm po-
stea subire verum, & maximè perti-
mesendum: etenim omnes hujus
vitæ cruciatus unâ conjuncti, scintil-
la tantummodò sunt, si ad futuræ
tormenta comparentur.

Gravissima vindicta, quam de pec-
cato-

catoribus sumit Deus, hæc est, quòd nullam de illis in hac vita vindictam exigat.

Rectè itaque, ac sapienter clamabis cum S. Augustino : *Domine, hìc ure, hìc seca, hìc mihi non parcas, ut in æternum parcas.*

CAPUT XVI.

Nostra peccata graviores merentur pœnas, quam quas hìc patimur.

Quomadmodum ignis aurum, sic animam purgat adversitas. Indiciu[m] est animæ necdum satis purgatæ, quando Deus nos eâ, quâ premimur, adversitate necdum liberat.

Si cuncta nostra flagitia, hoc anno, & quondam perpetrata, animo repetamus, eaque diligentius appendamus, cogitemus insuper, quas illa pœnas mercantur, nunquam, nimirum nos pati, conqueremur : at contrà, credo, dicturos nos,

Prò Sancte Deus! multò plura, & graviora pati com̃ceor: renuit anima mea admittere ulla terrena solatia, ut tuis uberrimis, ac sempiternis in calo consolationibus perfruat̃ur.

Dicemus insuper: Millies com̃ceui aternas pœnas; cur non igitur exiguam aliquam, & brevem arum̃nã lubenti, ac prompto animo feram? cur non agam gratias benignissimæ Dei providentiæ, adeò clementer me tractanti, ut acerbissimos, & nunquam finiendos cruciatus, exiguis, brevibus, ac transcurrentibus tormentis commutet?

Quòd si nunquam in peccatum mortiferum prolapsus sis, atq; adeò aternas nunquam sis promeritus flammæ, divinam lauda bonitatem: scito tamen, hoc in mundo vivere neminem, qui ante perspicacissimos
Dei

Dei oculos ab omni labe purus consistat.

Hinc, si vel unicum veniale peccatum à te sit admissum, dignitas, & Majestas Dei, qui per hoc læditur, tanta est, ut nullæ reperiantur in mundo tam graves, tamque atroces poenæ, quæ satisfacere illi ex integro valeant.

O, quisquis hoc perpendis! cave, ne posthac amplius ulla de re conqueraris: quæcunque enim pateris, ut ut gravia, atque intolerabilia videantur, levia tamen sunt, téque miti, & benignâ manu Deus per ea castigat.

Adversitas, præstantissimarum virtutum, ingentiumque bonorum quàm plurimis fuit causa, & origo,

Quisquis in adversis perferendis impatens est, ærumnas suas adauget, eamque, quam portat, crucem multò reddit onerosiorem: sit insu-

per (si erat innocens) reus, ac nocens, poenámque promeretur illâ, quâ nunc afficitur, longè graviorē.

Contrà verò, quisquis adversa patitur lubens, atque alacri animo, is patitur minus, & plus promeretur; modò patiatur, soli Deo placendi impulsus desiderio,

Miles, qui sæpenumero profudit sanguinem, non jam amplius conflictum reformidat.

C A P U T XVII.

Inter Adversa, & peccandi occasiones perspicuum fit, quantâ unusquisque virtutē polleat,

NUllius omnino virtus satis liquidò perspicui valet, quamdiu prosperâ utitur fortunâ, & procul ab omni peccandi occasione vitâ ducit.

Magnus es vir, & talis audis; sed unde scio, aut quo pacto inducar ut credam, si tibi sinistra fortuna non dat facultatem exhibendæ virtutis

Miserum te judico, quòd nunquã fuisti miser: transisti sine adversario vitam: nemo sciet, quid potueris; ne tu quidem ipse; opus est enim ad notitiam sui experimento: quid quisque possit, nisi tentando, non didicit: gubernatorem in tempestate, in acie militem intelligas. Unde possum scire, quantum adversus paupertatem tibi animi sit, si divitiis diffu- is? unde possum scire, quantum ad- versus ignominiam, & infamiam, odiũque popolare, constantiæ ha- beas, si inter plausus senescis? unde scio, quàm æquo animo laturus sis morbũ tui corporis, si, dũ vivis, sal- yum, & incolumem te semper videã.

Non magni etiam moliminis, nec magna profectò laus est, bonum esse, ac probum, ubi vel nulla, vel certè rara peccandi præbetur occasio; at verò inter improbos probum, inter

imperfectos esse perfectum, nullóq;
humano respectu huc, illuc impelli,
virtutis est planè singularis, atque
adeò Angelicæ, teste Magno Gui-
gone: (a) *Angelorum virtus est, vi-
vere cum vitiosis, nec eorum corrũ-
pi vitiis.*

Humilem esse inter dignitates, &
honores, atque eminentes tum ani-
mi, tum corporis dotes; Deum ti-
mere, colere, & revereri inter omnis
generis prosperitates; pudicum esse
inter venustos, & blandos virginum
vultus; pauperem spiritu inter com-
moda, & rerum omniũ affluentiam,
sobriam, ac frugalem inter lauta fer-
cula, generosãque vina; mitem, be-
nignum, comem esse inter plurimas
molestas occupationes, magnique
momenti negotia; patientem esse,
ac moderatum in gravi, & repenti-
na adversitate,

At-

(a) *De tranquil. cap. 16.*

Atque, ut verbo concludā omnia; inter omnes illos eventus posse, quidquid volumus, nihil autem velle, nisi id, quod & rationi consonum, & Deo acceptum est; non nisi perfectæ, solidæque virtutis proprium est: quin imò ausim affirmare, assiduum esse miraculum.

Magnæ virtutis est cum felicitate luctari, magnæ felicitatis est à felicitate non vinci, ait S. Augustinus (a)

Nec non S. Bernardus: (b) *Magnus est, cui præsens felicitas, si arripit, non irripit.*

Magnus enimverò ille, & magnâ virtute est præditus, cui sors prospera, cui improvisa adversitas nequaquam nocuere.

D 3

CA-

(a) *Traſſat. 13. de Verb. Dom.*

(b) *Lib. 2. ad Eugen. Pap.*

CAPUT XVIII.

Nostra voluntas divinæ conformis esse debet voluntati in morbis, atque in quibuscunque aliis rebus adversis.

ORantes, his Deum quotidie compellamus verbis; *Fiat voluntas tua*: sed innumeri sunt, qui, si quando Deus morbum, præsertim difficilem, illis immiserit, è vestigio postulant illo liberari, quò, ut ajunt, perfectiùs Deo servire valeant.

Possèt quidē Deus morbū statim depellere; verūm id minimè facit: fatius itaq;, atq; utilius haud dubiè illis est, adversâ uti valetudine.

Vir quidam sapiens, ac probus, quendam acerbissimis videns cruciari doloribus, hanc ei consolationem adhibuit. *Sic Deus vult; hoc tibi sufficiat, necesse est.*

Si quando ægri sumus, videmur ad omnia omnino inutiles. Verūm hoc certum, exploratūque est, æ-
grum

grum moderatum, ac patientem in causa quandoquē esse, cur domus, in qua æger decumbit, plurimis è cœlo beneficiis cumuletur.

Morbi & nos, & omnes, qui subsidio nobis sunt, à peccatorum pœnis expurgant, adeoque ignis purgatorii vices supplent; viam insuper sternunt ad magnam perfectionem, atque ad insignem sanctitatē; quem admodum memoriæ proditum legimus de *S. Liduvina*, pluribûsq; aliis Sanctis, qui per omnem penē vitam assiduus fuere morbis afflicti.

Hi neque adire nosocomia, ibidemque ægros juvare, neque interesse quotidie rei divinæ, neque prolixis poterant vacare precationibus; at unicum hoc erat illorum studiū, atque exercitium, æquo animo pro Dei amore morbum tolerare.

Cur bona opera agere cupimus,
D 4 quæ

quæ Deus à nobis peragi minimè vult? Quisquis hoc vult, quod vult Deus, is Deo perfectè servit.

Deum ex toto corde amantibus nihil tædij, nihil doloris, aut pœnæ afferunt morbi; sed ingentem potius lætitiàm, atque incredibilem animi voluptatem: eosdémque illi de manu Domini accipiunt, tanquã pretiosum quoddã donum, atque anulum nuptialem, à cœlesti, dilectissimòq; a nimæ sponso sibi submissum.

Multi apud inferos ardent, qui jam gloriosi triumpharent in cælo, si molestis sæpiùs morbis hîc fuissent afflicti.

Plures quoquè fassi sunt, æternùm se fuisse perituros, nisi deformitas vultûs, aut imbecillitas corporis inordinatos animi motus domuisset.

Estò itaque eveniat, quidquid adversi, Deo permittente, tibi evenire potest

potest; ingruant morbi; premat te
fames, sitis, frigus, æstus; invadat
te boni nominis, atq; integerrimæ
famæ, nec non ingentiũ opum, fi-
dissimorũq; amicorum, quin & o-
mnis exterioris, interiorisq; sola-
tii jactura; acquiescendum tibi est di-
vinæ voluntati, & tranquillo animo
perferenda sunt omnia.

Miser, & infelix appellari potes;
sed re ipsa esse nequaquam potes.

Quis est in hac valle miseriarum,
cui omnia fluunt ex animi sententia?
nec summis, nec infimis, nec mor-
talium ulli hæc fors obtrigit. Sua cui-
que domui crux est.

Modò Cœlum conscendere tibi
liceat, parvi refert, quâ ingrediaris
in illud viâ. Omne bonũ tuum in eo
situm est, ut Providentiæ divinæ te
totum committas.

Qui per mare navigio vehitur, il-
lius

lius omne regimen, atrâ præsertim infurgente tempestate, navarcho permittit; nec audet hiscere, vel in minimo ejus voluntati contraire, confidens, naviculariæ illum satis esse peritum.

Nónne hac in vita, tanquam in vasto, ac procelloso mari, mille inter pericula naufragiũ patiendi versaris? si itaq; homini omnia tua committas, & credas, ut ille ad desideratum portum te appellat; quantò potiori jure Deo te credere debes, ut is te ad Cœlum perducatur?

Deus optimè novit, quo pacto mundum à se gubernari oporteat; scit etiam, per quas te vias in cœlestem gloriam ducere debeat: cuncta igitur illius arbitrio sunt permittenda, nec consilio tuo illi est opus. *Quis enim Consiliarius ejus fuit?*

Univerſa peragit Deus maxima
cum

eum sapientia; cruces tuas dinumeravit omnes, easque in statera infinitæ justitiæ, ac misericordiæ suæ appendit; nec quidquam eis adjecit, ne unciam quidem ampliùs, quàm & ferre obligatus sis, & ferre queas; novitque, quo demum tempore ærumnis tuis te liberare velit, & debeat.

Eam ut minimùm illi debes reverentiam, atque observantiam, quam defers medico, cui corpus tuum malè affectum pro ejus arbitrio curandum permittis, etsi non ignores, illum esse hominem, multis erroribus obnoxium, qui & falli, & fallere te, nec non exitialia tibi remedia præscribere potest.

Quidni ergo longè magis, quidquid tuum est, Deo committis? cum probè scias, eum infinitâ pollere potentia, bonitate, sapientiâ, nec non ab omni errore maximè esse tutum.

Nihil omnino contingit in tempore, quod justis de causis à Deo non sit decretum ab omni aeternitate.

Hoc profectò quàm maximè solari nos debet in quavis aduersitate, in boni nominis, famaue jactura, in bonorum direptione, regnorumque everfione, in amicorum, & familiarium obitu, in locorum, etiam sacrorum, depopulatione; hæc, inquam, consideratio animos nostros perturbatos placare, ac lenire debet.

P. Baltasar Alvarez incredibilẽ animi lætitiã, mirumque solatium percipiebat ex opprobriis, persecutionibus, aliisque crucibus, per intervalla ingruentibus, dum secum perpenderet, hæc omnia coram oculis Dei constitisse, ab eoque penitus inspecta, neque tamen cohibita, aut præpedita fuisse, sed se invadere permilla.

Deus cuncta regit. Ipse res creatas, quæ nos lædunt, adjuvat; ipse manui, quâ occidimur, linguæ, quâ diffamamur, motum tribuit; ipse, quodcunque nos affligit malum, operatur, malum scilicet pœnæ, non itæ culpæ; hoc solummodo permittit, hominem, pro perversa sua voluntate, liberè sinens agere.

Hoc sensu accipienda sunt hæc *Prophetae Amos* verba: *Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit*: nullum enim, seu pœnæ, seu culpæ, malum unquam eveniret, nisi Deus, qui id impedire valet, illud agere, hoc verò permittere ab æterno statuisset.

Sat potens est, ut omne malum à nobis arcere valeat; sat bonus, ut hoc ipsum etiam velit: si ergo nec illud agit, nec hoc vult, utique, pro infinita sua sapientia, omnia in nostram

stram, tum temporalem, tum æternā quoque felicitatem convertet.

Siccine hæc se habent? rationi igitur planè repugnat, nos illis rerum eventibus, quos divina Providentia ita ordinavit, non acquiescere.

Nemini, quamvis Rex sit, aut Imperator, rationem à Deo licet exigere, aut illum interrogare: quam ob rem id facis? cur me hoc pati oportet? Reges enim omnes cum universis suis exercitibus, thesauris, pompis, honoribus, non sunt, nisi ut terræ vermiculi; imò tanquam merum nihil ante Dei oculos consistunt.

In omnibus igitur occurrentibus rebus adversis unusquisque sibi dicat: Sic placitum est Deo, eique sic placitum fuit ab æterno; placet itaque & mihi. *Quod bonum est in oculis suis, faciat.* Voluntatem hominis creati cum Creatoris voluntate con-

consentire, par est. Omnia tolerare potero in eo, qui me confortat.

Quando permittit Deus, ut cuncta nobis hîc desint, indicium est, velle ipsum, ut varias patiamur calamitates, utque earum perpeſsione, velut crebris malleorû ictibus, efformemur in lapidem politum, & perfectum cœlestis Hierusalem.

Is maximâ fructur in cœlo gloriâ, uberrimisque affluet gaudiis, qui in hac vita maximas pro Dei gloria, ejusque amore toleraverit ærumnas.

C A P U T XIX.

Quævis adversitas de manu Domini accipienda est cum gratiarum actione.

Maximo plerumque favore nos Deus afficit, dum ea, quæ hîc in oculis ferimus, atq; inordinato amore prosequimur, nobis eripit: hujusmodi namque rebus orbatî multò expeditiùs, tanquam gravi quodâ onere

re reiecto, in amorē solius Dei rapi-
mur, nec ullam in posterum spem po-
nimus in rebus creatis, quæ nos ali-
quando citiùs, aut seriùs, quantum-
vis reluctantes, deferent.

Finge, aliquē tibi manū præcide-
re, cujus sectione vitā tuam salvam
conseruet, an non æquum foret, gau-
dere te, gratiq; animi signa præbere?

At multò majorē gaudii, & gra-
titudinis erga Deum causā habes, ubi
valetudine, visu, loquelâ, venustate
vultûs, honore, divitiisq; te privat,
quò anima tua, pars tui omniū no-
bilissima, conseruetur, aut iminen-
tes piaculariū flammā evadat pœnas
quibus, quidquid hîc pateris, compa-
ratum, non nisi pulicis morsus cen-
sendum est.

Itaq;, si quando Deus cruce tibi
submittere dignatur, ambab' illas ma-

nibꝰ amplectare, pro iisq; diu, noctū-
que summas illi gratias refer.

Matrona quædā, eximiā pietate
prædita, Sacerdotem accedens, rem
divinam ad aram ab eo peragi postu-
labat in gratiarū actionem, quòd in
foro civili causā cecidisset.

S. Elisabetha, Hungariæ Regis filia,
posteaquā, conjuge è vita sublato, no-
ctē intempestā cum tribus tenellis
liberis suis per propinquos è Pala-
tio suo esset expulsa; nec non à fa-
mulis, subditisque risui, ac ludibrio
habita, atque ab anu, in quā innu-
mera contulerat beneficia, per sum-
mum contemptum in cœnum esset
detrusa, jamq; in haram divertere,
ibidémque hospitari præ inopia co-
geretur, Religiosos *S. Francisci* con-
vocari curavit, eosque rogavit, ut
Hymnum *Te Deum laudamus*, in gra-
tiarum actionem decantarent.

Sed

Sed quotusquisque hoc verbum capit? quotusquisque hæc exempla imitatur? Videre licet multos, qui longinqua aggrediuntur itinera, sacra invisentes loca, ut grates Deo persolvant de valetudine recuperata, de optato litis eventu, de prole in lucem feliciter edita, de bonorū temporalium acquisitione, vel de præservatione à malis, calamitatibusque jam pridem imminentibus.

At, cheu! quàm pauci sunt, qui Missæ Sacrificia ad aram offerri, elemosynas in pauperes erogari, aut alia curant peragi bona opera ingratiarum actionem de molesto, ac perdifficili morbo, capitis, aut dentium dolore, externa, internave afflictione, bonorum, atque opum jactura, conjugis, liberorum, aut amicorum, obitu, vel de alia qualibet acerba calamitate, sibi obveniente?

Certa interim doctrina est, desumpta ex *S. Scriptura*, & Sanctis Patribus, cruces in pretiosissimis donis, maximisque cœli beneficiis esse reponendas.

Deus plurimis in hoc mundo, gravissimisque crucibus probat eos, quos præ cæteris diligit. *Pro certo habeto* (inquit olim Christus S. Theresiæ) *tantò magis aliquem à patre meo amari, quantò is plures, gravioresque ærumnas, ac molestias illi submiserit: & quo pacto ego amorem in te meum testari luculentius valeo, quæve magis perspicua illius argumenta tibi exhibere, quàm, si optem tibi illa, quæ ego met tantopere mihi optavi, atque expetivi.*

Maximi Sanctorum maximis hæc doloribus fuere probati. Semper igitur laudandus est Deus, cique per-

petuò agenda sunt gratiæ; sed potissimum tum, cum adversa ingruunt.

Si quâ vel à fratribus, vel à propinquis afficiaris injuriâ, cogita, honestum, & decorum esse, te assimilari *Abeli, & Josepho, & Jesu Christo*. Quòd si inter eos, qui te persequuntur, reperire etiam est homines pios, ac probos; tibi ipsi dicito: indicium est, à Deo me amari singulari quodam affectu; quandoquidem ad me corrigendû, atq; instruendû amicos suos intimos adhibere dignatur.

Quò gravior est, quæ te premit, adversitas, eò donû cœleste est pretiosius, atque præstantius; quocirca tum vel maximè par est, cumulatiùs Deo te referre gratias.

Si mendico largitus esses nummum aureum, haud dubium est, quin ille se gratû tibi, atq; ingenti obstrictum beneficio esset exhibiturus; quid igitur

tur agere illum oporteret, si donatus à te fuisset centum nummis aureis?

Maxima, acerbissimâque adversitas summum, præstantissimûmque Dei beneficium est: summam igitur, planèque singularem illi debemus grati animi testificationem.

Beneficiorum oblivio, aut nostra pro iis ingratitudo sæpè causa est, cur Deus cruces, quas amore animarum nostrarum servandarum in nos ingruere permiserat, à nobis auferat, sinens, nos vitam ducere ex animi sententia, prosperitate, & commodis diffluentem; sed, cheu! in maximum detrimentum nostrum, atque exitium sempiternum.

Si modò tibi videtur mirû, cum hoc, aut illo incommodo, hac, vel illâ calamitate perpetuò te conflictari, erit aliquando tempus, cum ex his ipsis doloribus incredibilem percipies

cipies lætitiã ; tantũ aberit , ut inñunitatem à crucibus , atque ærumnis tibi unquam sis desideraturus.

Magnæ dementiæ est , vexare , & discruciare se ob leve malum , atque incommodum ; per quod , si id lubenti toleretur animo , graves , ac diuturnas pœnas evitare valemus.

Quidquid hîc pati possumus , leve est ; quidquid ob doloris vehementiam pati non possumus , breve est : Sed unum æquè , atq; alterum *Æternum gloriæ pondus operatur in nobis.*

Felices itaque sunt ii , qui aliquas hîc patiuntur molestias , atque ærumnas ; feliciores , qui patiuntur multas ; felicissimi omniũ , qui Jesu , ac Mariæ exemplo plurimas patiuntur , atque atrocissimas.

O , si hoc altè tuo insideret animo ! spinæ tibi placerent præ rosis , opprobria præ laudibus , præ quiete ar-
ride

rideret labor, contemptus, atq; ignominia præ gloriâ, & honore. Quid, quòd cum *S. Bernardo* in hæc verba prorumperes: *O felicem me! si mihi cunctorum suppeteret hominum vita, ut reliquorum omnium ego solus cruces ferrem: nec non cum S. Theresia* exclamares: *aut pati, aut mori: & cum S. Joanne à cruce, Domino, roganti, quid mercedis pro omni labore, causâ suâ suscepto, postularet, responderes: Domine, nihil desidero, nisi pro te pati, despici, atq; contemni.*

Nullò præsentis mali sensu tangitur, qui spe ad futura bona, & cœlestia gaudia sustollitur: lubens etiam millies, & millies hæc verba repetes:

Venite, venite cruces, descendite, atq; irruite in me, nullum me vestri tenebit fastidium; nam jucundissimo Dei conspectu propediem per vos me fruiturum spero.

CAPUT XX.

DE PATIENTIA.

*Ut patienter adversa toleremus, in
JESUM CHRISTUM oculos conjici-*
amus, oportet.

NON pauci à recto patientiæ tra-
mite deflectere se opinantur,
si quando in rebus adversis tedium
sentiunt, atq; animi mœrorem, aut
ingentem naturæ repugnantiam; sed
falluntur, & graviter hallocinantur;
nam, si illorum pectoris arcana pe-
nitius perscrutemur, non rarò com-
perimus, corû voluntatē Divinæ vo-
luntati omnino consentire, in quo
perfectæ patientiæ laus consistit.

Ecquod illustrius patientiæ exem-
plar unquam fuit, quàm Christus pa-
tiens? nunquid tamen ille dolorem
suum, atq; animi mœstitiam in hor-
to Olivarum externis ostendit, de-
claravitque signis? nequaquam ita-
que prohibemur nostras lugere cala-
mitates

mitates, miserumque statum deplorare his, aut similibus verbis: O quantis uror doloribus, quàm inusitatis discrucior modis! ultrà non sum ferendo.

Christus Dominus noster, repetitis tertio precibus, Patrem rogat, ut destinatum sibi calicem auferre dignetur: argumentum sanè hoc est perspicuū, sensum, & repugnantiam inferioris hominis omnimodæ abnegationi voluntatis nostræ, ejusq; cum divinâ conformitati nihil prorsus obesse.

Fuere sancti, qui inter cruciatus tam miserandum in modum lamentabantur, ut longo indè spatio possent exaudiri; non tamen idcirco illorū voluntas voluntati Divinæ conjuncta, atque penitus immersa esse desinebat.

JESUS ipse Cruci affixus, nunquid
E in

in acerbo suo agone contentiore voce Patrem compellavit? *Ut quid dereliquisti me?*

Virtus itaque patientiæ sita non est in eo, quòd nullum in te experiaris repugnantiam; sed in hoc consistit, quòd velis id omne, quod vult Deus, quantuscunque inde dolor, & cruciatus in te redundet. Quare, si id, quod Deus vult, tu nolis, à præstantissima patientiæ virtute nimium quantum es alienus.

Quamobrè, dum tibi, præsertim vacuo à culpâ, molestum erit, multa, ac diversa pati contra fas, & æquum, oculos conjice in JESUM, Ducem, Dominum, ac Regem tuum; aspice illum sanguinolentis præeuntem pedibus; & fateberis, ærumnas tuas, ipsius doloribus comparatas, exigui esse momenti, téque, quasi commodè calceatum, cruenta ipsius sequi vestigia.

S. Petrus, Martyr Ordinjs *S. Domini*, innocens condemnatus, atque in alterum quoddam Monasterium tanquam in carcerem detrusus (cùm poena illi imperata in longũ tempus protraheretur) has coram Crucifixo amicas deposuit querelas: *Domine, quid commisi? quid commerui? & ego, Petre*, reposuit JESUS Cruci affixus, *Quid commisi, quòd tam acerbos debuerim ferre cruciatus?*

Hisce *S. Petrus* verbis adeò corroborabatur ad carceris squallores, ac molestias, ut, licèt deinceps universis totius orbis malis, & calamitatibus fuisset obrutus, libenter toleraturus cuncta videretur.

Tu necdum in carcerem es conjectus, atrociam necdum subiisti tormenta; unum fortè duntaxat est corporis membrum, quod te malè habet: necdum de gravi facinore falsò es ac-

cusatus ; exigua solummodò tibi illata est injuria ; verbo unico , aut altero acerbiorè læsus es ; fama tua leviter obscurata ; bona tua temporalia modicè imminuta sunt ; atque adeò non nisi tenuis irrorat te pluvia ; & tamen ita conquereris , ac si densus in te ingrueret nimbus ; quin imò ignem , & flammam evomis , totusque exardescis , nec quidquam , nisi vindictam spiras : Cave sis : ferre injuriam ab aliis illatam satius est , quàm alteri inferre.

Vilis etiam est animi , malum malo rependere , teste Seneca. *Pusilli hominis , & miseri est repetere mordentem.*

Quantò longius abes à culpa , quantòque es innocentior , tantò majus solatium , ac gloria & à Deo , & ab hominibus tibi obventura sunt , tantòque ad JESU Christi, Ducis tui ,
simi-

similitudinem propiùs accedes.

Ad ipsum oculos converte, & quàm multa iniquè, & innocenter passus sit, vide, atque considera; haud dubiè concipies inde vires, & animi robur, quo res omnes adversas faciliè, patienter, & moderatè feras. Cruces insuper tuæ hac ratione leves tibi videbuntur, aut saltem ita gratæ, & acceptæ, ut nunquam tibi futurus sit animus, eas permu- tandi cum quovis humano solatio.

Si JESUS, gravi Crucis oneri succumbens, tuis illam imponere volu- issæt humeris, nequaquam te oppo- fuisses, sed piè, & reverenter eam ex- osculatus, atque ambabus amplexa- tus fuisses manibus; quin, quod am- plius est, haud dubiè obtulisses te, ut ejus loco affigereris Cruci.

Corporis ægritudo, capitis, aut dentium dolor, paupertas, & bono-
rum

Tum direptio, contemptus, cæteraque omnia adversa, quæ tibi evenire permittit Deus, cruces sunt longè mitiores, & leviores Cruce illâ prægrandi, ac ponderosâ, quam amantissimus tui Servator laceris gestavit humeris.

Non est igitur æquum, ut exiguam aliquam molestiam, levem crucem, quam tibi interdum submittit, prompto, & læto animo ferre recuses; quandoquidem Crucem ipsius ligneam ingentem, atque adcò gravem portare gestires, & omnino paratus esses.

Hoc pro certo habe, non aliam servo ingrediendam esse viam, quàm illam, quæ Domini ipsius est notata, & signata vestigiis.

C A P U T XXI.

De Avaritia, & Eleëmofynis.

Laudanda est in bonis spiritualibus

bus avaritia ; hæc enim hujusmodi sunt, ut servari debeant, neque prodesse valent, nisi conserventur: at tamen aliis communicata, tantum abest, ut imminuantur, ut etiam multum augeantur.

Contrà reprehendenda est avaritia in temporalibus: nam eo fine nobis à Deo data sunt, ut in alios etiam erogentur: neque verò prodessè, neque bona appellari possunt, nisi, ut par est, iis utamur, aut illa, amore Dei impulsî, pauperibus, aut in pias causas elargiamur.

Immoderata bonorum temporalium cupiditas multum damnosa est; cruciamur enim, variisque exagitamur tentationibus, & innumeris distrahimur curis, quamdiu ea, quæ inordinato prosequimur affectu, non obtinemus.

Insatiabilis auri, argentique sitis,

omnium propè, quæ agimus, aut patimur, malorum fons est, attestante S. Scriptura; *Radix omnium malorum cupiditas. Avaro nihil scelestius.*

Omnes, se detestari avaritiã, asserunt; avarum se fateri cupit nemo. Hic opes accumulât hunc in finem, alius in istum: sed quotusquisque suis ante obitum divitiis renuntiare, vel eas salubriter erogare vult? quis est, cui bona sua sufficiunt? nunquam expletur plura habendi sitis.

Ejusmodi profectò homines sunt omnis commiserationis expertes; hinc magnoperè metuendum est, ne quid sinistri, præsertim in hora mortis, ipsis accadat. *Avarus*, ait S. Paulus, *non habet hereditatem CHRISTI, & Dei*; nec non S. Jacobus, (a) *Judicium sine misericordia ei, qui non fecit misericordiam.*

Quæ

(a) Cap. 2. v. 13.

Quæ nobis ab aliis fieri volumus, hæc illis & nos facere oportet. Nostra in alios munificentia, eorum vicissim erga nos liberalitatem provocet, necessè est.

Deus tam amplas tibi largiri possessiones minimè tenebatur.

Penes ipsum erat creare te pauperem, & rerum omniùm egenum, eumque, qui nunc de tuo vitam sustentat, divitem reddere, ac opulentum.

Jam verò finge, te inopiâ laborare, illum abundare divitiis; an gravi pressus necessitate velles ejus ope destitui? minimè verò; quin juvari ab illo, & recreari cuperes: quòd si id renueret, tantam ejus, nec immeritò, accusares animi inclementiam.

Ut quid ergo tu hujusmodi homini suppetias modò ferre detrectas, cum dura ille prematur egestate, tu

divitiis affluas ? sanè habet, unde tuam vicissim arguat asperitatem, immitémque incuset animum ; tu verò iniquè agis, quòd, nullâ data eleëmofynâ, vacuis illum manib9 abs te dimittas.

Satius est, possidere pauca cum gaudio, atque animi tranquillitate, quàm ingentem auri vim, reclamante Deo, & conscientiâ.

Si multæ tibi sunt opes, largire multum ; si modicæ, modicum eroga. Ille plurimum donat, qui donat aliquid puro, sinceróque in Deum amore impulsus.

Qui dat pauperi, non indigebit ; qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam, ait S. Scriptura : licèt autem nullum hæcenus obventuræ tibi paupertatis probabile adsit argumentum, potest tamen Deus brevissimo tēporis intervallo redige-

digere te ad rerum omnium inopiam. Mille sunt viæ, & mille modi, quibus reddere te valet Iro pauperiorem.

Pauper est, cui nunquam sufficit; dives est, qui præter se nihil desiderat, teste S. Martino Bracarenſi: (a) *Qui sibi ipsi satis est, cum divitiis natus est.* Sat etiam opulentus est, qui pane non indiget.

Longè præstabilius est, amore Dei, quàm sinistro quodam casu, adversaque fortunâ, aut inopinæ mortis acceleratione, sine ullo fructu, vel præmio, iisdem spoliari invitum.

Pauper beatum te reddere, ac divitiis locupletare potest nunquam perituris. Dum illi stipem erogas, reddis id, quod ipsi debes. Contrà verò aliena detines bona, cumque enecas, dum illi gravi, aut extremâ necessitate pressio eleemosynam denegas. *Si non pavisti, occidisti,* inquit S. Ambrosius.

C A P U T XXII.

Præstat dare Eleëmofynas, quàm locupletare hæredes.

Multi, præsertim Fratres, & Sorores, inter se pactiorem faciunt, cum, qui diutissimè victurus est, bonorum omnium potiturum.

Magnæ dementiæ est, amplas cumulare divitias, ut hæredes iis augentur, & locupletentur. Qui hæredes suos reddere opulentos studet, is prorsus ignorat, quos redditurus sit divites, liberóscne suos, an Fratres, vel Sorores; an nepotes, vel neptes; amicos, an inimicos.

Illi, quos ditare vis, citiùs te mori, vel, si tibi mortuo supersint, proximè post te è vita possunt decedere; possunt item lite, vel aliâ viâ privari bonis, quorum illos tibi instituis hæredes; atque ita in alienas ignotorum hominum manus, quib9 adi-
tum

tum ad hæreditatem præclusisses, opes tuæ aliquando fortè devenient; quin & forsitan devolventur ad capitales tuos hostes, qui cœlestem iis adepturi sunt gloriam, dum tu, fortassis detrusus ad inferos, meritas avaritiæ tuæ pœnas persolves.

At fingamus, certum esse, à te ingentes tuas opes devolutum iri ad Fratres, & Sorores, ad neptes, & nepotes; unde scis, an illi bonis, multo, magnòque à te labore conquisitis, atque asservatis, rectè usuri sint? an verò illa malè collocaturi, & pessumdaturi, in æternam animæ suæ damnationē, vel atrociores ignis purgatorii cruciatus?

Nescis etiam, utrùm pro tantis acceptis beneficiis memori, gratòque futuri sint animo, an inmemori prorsus, & ingrato.

Intolerabilis amentia, nec non

summa vanitas est, vel propter hominum obloquia, vel ex naturali propensione te magis pro consanguineis, quàm pro tua ipsius anima esse sollicitum, transcribere tua te bonâ iis, à quibus neque honor, neque gloria, neque grati animi significatio, neque merces ulla, neque ulla te manent merita.

O quantò majore pollent prudentiâ illi, qui magnam bonorum suorum temporalium partem Christo erogant, à quo, non dubia promissione, sempiterna expectant bona, & præmia! quantò, inquam, hi prudentiores sunt illis, qui, consanguineis omnia transcribentes, animam suam meritorum, & satisfactionum egenam ex hac vita emigrare sinunt.

Injustitia magna est, inquit S. Augustinus, (a) Ut egeat Dominus tuus;
& ba-

(a) *De Dis. Chr.*

Et habeat, unde luxurietur filius tuus.

O quantò tibi melius foret, si affirmari de te posset, quod Valerius Maximus olim de *Gillia*, licèt gentili, dixit: (b) *Quod Gillias possidebat, omnium quasi commune patrimonium erat. Erat opibus excellens sed multò etiā animo, quàm divitiis locupletior, semperq; in eroganda potiùs, quàm in contrabenda pecunia occupatus, adeò, ut domus ejus, quasi quædam munificentiæ officina, crederetur.*

Computationes, lusus, fastus, vestium luxus, & superba domûs suppellex ad pauperiem adegère quàm plurimos; Elcëmosynarum erogatio neminem.

Paucos reperire est, qui reponunt thesaurum suum, ubi reponendus est. *Thesaurum is certè recondit, qui indigentibus dividit, inquit S. Eucherius.*

Si

(b) L. 4. c. 3.

Si ipse pro te non sis sollicitus modo, quis postea pro te erit sollicitus? paucula fortè Missæ Sacrificia ad aram peragenda curabunt cōsanguinei tui, iisque contenti, de salute animæ tuæ nec cogitabunt ultrà, nec laborabunt.

Nunquid præstat, patrimonij partem, etiam maximam, deesse hæredibus tuis, quàm saluti tuæ vel minimam particulam?

Multum hæredibus relinquit, qui optima, præstantissimæque variarum virtutum illis relinquit exempla.

C A P U T XXIII.

Quàm temere agant, qui consanguineos ditare student.

Quisquis locupletare consanguineos nititur, is & animæ, & corpori non parùm nocet: etenim bonorum suorum sibi subtrahit fructum,

(C) *De vera Sapientia.*

ctum, ut illum in alios transferat.

Tantundem agit, ac si diceret: Filii mei, cōsobrini, ceterique haredes! possem opibus meis honorificè vivere, nec non opiparè, lautèque me tractare; possem & egenos liberali recreare eleēmosynâ, divinūmq; promovere cultum; possem item omnes, quas peccando cōmerui, pœnis redimere, atq; ita evadere acerbissimos piaculorum flammarum cruciatus: in potestate etiam mea est, coronæ, quam in cœlis exspecto, maximum in omnem æternitatem addere decus, atque incrementum; sed nihil horum meditor.

Vos mihi me ipso chariores estis; vobis nostra servantur bona. Illorum usū si lubet corpori indulgere, victum subministrare pauperibus, procurare divini cultûs augmentū, effugere post hanc vitam piaculares flammæ,

flamas, si lubet ad coronam vestram magnum adjicere meritorum cumulum, per me licet: de me nolo esse sollicitus.

Quæ dementia major reperiri potest, quam sic loqui? amor rectè ordinatus à se ipso incipit.

Ama, non qbsisto, ama filios tuos, & consanguineos; sed tamen secundo à te gradu: ita illos dilige, ne te odisse videaris: inconsultus namque, & stultus amor est, aliorum esse memorem, immemorem sui; opibus suis exiguum aliis commodum, sibi creare incommodum longè gravissimum; aliis præparare beatitudinem, sibi afflictionem; aliis gaudia, sibi lachrymas; aliis voluptatem brevem, sibi voraginem perennem; alios modico tempore divites, se in multos annos, vel æternùm reddere pauperem.

Liberi, & confanguinei tui, quos amplis locupletaveris opibus, ab inferorū incendiis te vindicare haudquaquam poterunt; nam, ut rectè *Salvianus* ait: *Flammæ infeliciū mortuorum divitiis non refrigerantur hæredum.*

O quantò magis sapiunt, sibi que meliùs consulunt, qui hæredes suos, ne interdum otio diffuant, suo etiam Marte, suâ industriâ res suas curare, & promovere aliquantulùm sinunt, & proprias interea noxas liberalib9 eleëmofynis delere student.

Præstat temporalibus bonis aliquid decrefcere, quàm animam æternùm perire.

Satius etiam est, illa, quæ aliquando peritura sunt, ultrò derelinquere, quàm Dei facere jacturam, cujus causâ quævis, etiam pretiosissima, lubenti, atque hilari animo repudianda sunt.

Qua-

Quare, si bene tibi prospectum cupis, cura etiam, atque etiam, ut æterna evadas incendia, tuisque divitiis tibi compares cœlum, quocunque pretio pretiosius.

CAPUT XXIV.

De amore solitudinis, & vitiis in conversatione.

SI funditus posses comprehendere, quid à Deo paratum sit hominì sincerè amanti solitudinem, libens cubiculo te tuo includeres, licèt illud vermibus scateret, & anguibus.

Cave etiam tum, cùm ibidem eris solus, ne aliquid facias, quod hominibus innotescere non vis: quod Deum vis ignorare, ne id quidē cogita.

Domus, & templum quasi centrum sunt hominì ad Deum tenerimè suspiranti; ibi cor suum Jesu Christo confidenter pandit, & cum sanctissima ejus Matre, Angelis, cæteris

terisque Beatis suavissima miscet colloquia, ut eorum patrocinio Dei gratiam sibi conciliet, & favorem. Extra hæc duo loca, similis est pisci extra aquas luctanti: mundus illi carcer est, & solitudo paradysus.

Nemo securè domo egreditur, nisi qui libenter later. Optimum est, nunquam, nisi necessitate, vel pietate, obedientiâ, vel charitate suadente, prodire in publicum.

Qui citra necessitatem pedem domo effert, à recta haud dubiè deflectet via.

Quantò rariùs te turbæ immiscueris, tantò frequentius Dei ad cor loquentis fruëris præsentia. Deum ad se is maximè allicit, qui pravis naturæ propensionibus generosissimè resistit, easque rationis, & virtutis imperio temperat.

Eum, qui mundi vanitatibus se
sub-

subduxit, similem esse oportet præstanti, atque eleganti picturæ, quæ dum sæpè conspicienda exhibetur, non parùm de suo splendore amittit: haud secùs is, qui sæpè domo egreditur, maculas contrahit, & nævos, adeò, ut vix ullus sit, qui non debeat fateri cum Thoma à Kempis: *Quoties inter homines fui, minor homo redii.*

Magnæ omnino artis est, sed raræ, sine cujusquam offensa, suoque ipsius damno cū hominibus posse verari.

Videre licet aliquos in scientiis acquisitis tantâ levitare, & jactatione, ut iis foret illas non didicisse melius; alios pecuniæ cupidos, gloriæ noñullos, multos libidinis servos, ut eorum vita mirabiliter ab omni ratione deflectat: quod quidem mihi videtur esse turpissimum: ut enim,

nim, si grammaticum se professus quispiam, barbarè loquatur, aut si absurdè canat is, qui se haberi velit musicum, hòc turpior est, quòd in eo ipso peccat, cujus proficitur scientiam;

Sic Christianus in ratione vitæ peccans, hòc turpior reputari debet, quòd in officio, cujus magister esse vult, labitur.

Prudens est, qui non multis familiariter utitur, aut periculosis sese conversationibus insinuat; sed, qui cum uno, alteròve probo, fido, frangi, ac boni nominis viro amicitiam colit: hunc qui nactus est, ingentem, atque inæstimabilem invenit thesaurum.

Sapientis est cum probioribus agere, ac versari. Homini etiam est magna virtute præditi, ad cujusque genium se nôsse fingere, gaudere

re cum gaudentibus, dolere cum dolentibus, omnia fieri omnibus, quoad per rationem, & conscientiam licet.

Gratum pro beneficiis acceptis, ac memorem animum semper præferre oportet. Præstitorum aliis beneficiorum memoriam non multum apud se fovere laudabile est; at acceptorum deponere, turpe, atque omni vituperatione dignum.

Ne iis quidem, qui verbo, vel facto aliquo nos læserunt, rependere malum licet: æquum igitur, ac rationi consonum est, unumquemque sibi persuadere, ingens esse malum, iis, qui de nobis optimè sunt meriti, malum referre.

Placet officiosa urbanitas; sed nimia, præsertim cum altero sexu familiaritas, studiosè cavenda est. Habenda hùc etiam diligens oculorum custo-

custodia: nam, ubi patent portæ, facilis illic furibus est ingressus, qui virtutem, quâ similes Angelis reddimur, vix ullo adhibito conatu deprædantur.

Nullum est vitium magis fœdum, nullum magis execrandum, quàm luxuria. In cæteris rebus parvum quid, hîc magnum est; atque id, quod, ore *Sapientis* prolatum, semper est verum, hîc est verissimû: *Qui spernit modica, paulatim decidet.*

Quàm se castè continentium gloriosus, quàmque funestus luxuriosorum sit finis, quis explicet? *Libidinis initia continebit, qui exitum cogitabit*, inquit *S. Martinus Bracarenfis.*

A lautis item conviviiis, opiparisque dapibus, quoad fieri potest, abhorrere nos oportet. Quàm multos illic lingua seduxit, absentiûmque

famam denigravit! Innumeri ibi etiam effutiverunt illa, quæ jejuni ne cogitare quidem fuissent ausi.

Spiritus Dei exstinguitur, salutis cura præpeditur, mors præmatura homines sæpè opprimit, si cibo, vel potui liberaliùs, quàm par sit, indulgeatur. *Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinens est, adjiciet vitam, inquit S. Scriptura.*

C A P U T XXV.

De Dilectione proximi,

Quisquis proximum diligit, sicut seipsum, is illi omnia optat bona, quæ sibi ipsi desiderat.

Quales Deum, & homines, quos ad iram provocâsti, erga te cupis experiri, talem vicissim aliis, à quibus laesus es, te exhibeas, oportet.

Ignoscendum semper est aliis; nunquam sibi: nemo omnium, qui vivunt, tibi intulit unquam, vel infer-

ferre potest damna & plura, & graviora, quàm tu ipse tibi: quis enim anima tuæ, præter te, nocere valet? nunquid ei jam frequenter nocuisti? nunquid & indies nocere pergis, dum in peccatum prolaberis? potes igitur, quin imò debes, si quando deliqueris, tibi ipsi graviter succensere.

Ira in homine est, quod in Republica miles. Militis est à mœnibus arcere hostes, eosque in fugam convertere, vel internecione delere. Iræ idem officium, peccatum, capitale nostrum hostem, à nobis procul amovere, & depellere; hunc in finem ira nobis à Deo data est.

Quamobrem, quoties interiùs te commoveri senties, & vehementer accendi ad oppugnandum eum, qui vel corpori, vel honori, vel opibus tuis haud mediocriter damnum intulit,

toties reprime te, tuumque militem
ad aliud certamen voca.

Dic iræ tuæ: duobus hostibus invadendis nequaquam par es. Prius hostem intestinum, pravas consuetudines, indomitósque animi motus, tuæque vitia, à quibus damna pateris longè graviora, debella, ac funditus dele. Cur foris prælia meditaris, ubi in visceribus tuis formidabilis grassatur hostis? sine, DEUM agere; bene, suaviterque disponet is omnia, tuoque pugnabit loco: *Mibi vindicta*, inquit. *Deus vindictam sumet, si tu vindictam non sumpseris*, ait S. Bernardus.

Tibi itaque irasci, ac de te ipso poenas exigere semper tutò potes; sed aliis succensere, illósque punire nunquam licet, nisi tibi à DEO ad hoc concessa sit potestas.

Qui hanc accepit, neq; tamen in
im-

improbos animadvertit, hic officit probis, teste S. Martino Bracarenfi. (a) *Bonis nocet, qui malis parcit.* Is Deo etiam non parùm displicet; quia nimium alijs indulgens, peccata, quæ avertere & potest, & debet, præpedire negligit. Eiusmodi homines Propheta *Isaias* nuncupat *canes non valentes latrare.*

Puniendi sunt improbi, non solum, quia peccatum ab iis commissum est, verum etiam, ne amplius peccetur. Sed cavendum, ne ira poenam imperet; nam, ut rectè monet *Seneca*: *Nil minus, quàm irasci, punientem decet.*

Multos timeat, necessè est, quia à multis timetur. Magis periculosum est timeri, quàm contemni.

Qui verbis, factis, ac moribus aliorum dijudicandis semper intentus

F 3

est,

(a) *Maxim. de morib.*

est, quique sapius de vitiis eorum loquitur, is profectò perquam frigidè, ne dicam, perperam proximum diligit.

Rari admodum sunt, qui in se oculos convertunt. Ad proprios errores cæcutimus; ad alienos perspicaces sumus, ac lyncei.

Quisque ad se ipsum attendat, oportet; ad alios verò rarò, vel nunquam, nisi statûs, aut officii ratio id ab eo requirat.

Satis, superque negotii nos ipsi nobis facessimus; cur iis rebus, quarum nostrâ nihil interest, & de quibus nulla nobis reddenda erit ratio, frustra nos immiscemus? suum quisque portabit onus.

Non boni regiminis nota est, ubi Materfamilias nunquam non domo abest.

Prudentiæ item, amorisq; est defectus,

fectus, ea proloqui, quæ nemo libenter audit, vel, quæ alteri bilem movent, cumque dolore solent afficere, aut rubore suffundere.

Nonne satis hoc nos ipsi persentiscimus, sicubi à parentibus, vel moderatoribus nostris admonemur, aut reprehendimur? quantò magis, si ab iis, ad quos hujusmodi res non pertinet, talia nobis dici, atque exprobrari contingat?

Illi ut plurimum carpendi sunt quàm maximè, qui alios carpere, & vellicare non cessant. Omnis virtutis expers est, è cujus ore, non nisi vani, atq; inanes prodeunt sermones: *Ecce abundantia enim cordis os loquitur.* Lingua perexiguum quidem est membrum; at ingentium malorum origo.

Humilem esse, & nôsse tacere, multa audire, sæpius loqui secum, rarò

cum aliis, lapis lydius est animæ, insigni pictate, ac sapientiâ prædita. *Si quis in verbo non offendit, hic est perfectus vir*, ait S. Jacobus.

Si quid mali de proximo narrari contingat, eum, quoad potes, apud te, atque alios excusa. Temerarium est, omnibus, quæ dicuntur, mox fidem habere; multi enim mentiuntur, ut decipiant; multi, quia decepti sunt.

Vix unquam fit, ut una, eademque res, eodem à duobus referatur modo: hinc ea, quæ famâ, & rumore percipiuntur, plerumque dubia sunt, atque incerta, & frequenter ab invido, & mendaci delatore profisciscuntur.

De nemine malè est opinandum, nisi de nobis ipsis. Conscientiam inter, & vultum magnum est discrimen. Aliorum vultum cernimus, non

non verò nostrum. Contrà videmus nostram ipsorum cōscientiam, aliorum non item: attamen, licet illa mentis oculis pateat, & aperta sit, contingit non rarò, ut planè simus incerti, bonane sunt opera nostra, an mala; consensumne peccato præbuerimus, an verò denegaverimus.

De aliis itaque hominibus ferre judicium, quorum arcana pectoris soli Deo manifesta, nos penitus fugiunt, ingentis est temeritatis; cum vel ea, quæ nos ipsi facimus, quæque facere nos certò novimus, sine erroris periculo judicare vix possimus: *Judicare*, inquit Climacus, (a) *est impudens direptio divine dignitatis.*

Mitior est charitatis indoles: nã ut S. Paulus ait, *Charitas patiens est, benigna est; non cogitat malum; omnia suffert.*

F 5

Qui

(a) Gradu 10.

Qui proximum suum non amat,
hic nec Deum amat. *Si quis dixerit,
quoniam diligo Deum, & fratrem su-
um oderit, mendax est, inquit S. Jo-
annes Apostolus.*

PROSECUTIO.

Nihil magis nobis præcipitur,
quàm dilectio. *Hoc est præ-
ceptum meum, ut diligatis invicem,*
ait CHRISTUS. Nullum omnino præ-
ceptum illo charius nobis esse debet.

Quatuor orbis partes testari pos-
sunt, nihil esse suavius, quàm ama-
re inter se, atque in concordi tran-
quillitate, tranquillâque concordia
vitam ducere.

Quid prodest, efferri laudibus in
cælum, munere fungi per honorifi-
co, amplâ pollere auctoritate, lautâ,
atque opiparâ mensâ quotidie ac-
cumbere, si amaris, & vindictam spi-
rantibus intenti cogitationibus, do-
mum

nūm obambulemus? si, dum versamur in cubiculo, præ indignatione disrumpamur, ibidémq; contracto, depresso, furente, atque exacerbato diu, noctúque hæreamus animo? perspicuum est, hujusmodi hominem vero, sinceróque gaudio frui non posse.

Aman, præ cunctis Regni Principibus erat populo in honore, ac veneratione, Regis *Affueri* favore, & gratiâ utebatur prorsus singulari, immensas possidebat opes: nihil ad bene, beatéque vivendum illi deesse videbatur: attamen è tanta rerum omnium affluentia nullam omnino lætitiâ percipere poterat, quamdiu contra *Mardocheum* inimicitias fovebat.

Nihil igitur est, quod majus adfert gaudium, quàm mutua animorum conjunctio. Propterea *David*

exultans aiebat: *Ecce, quàm bonum, & quàm jucundum, babitare fratres in unum, uno, eodémque colligatos iudicio, voluntate, atq; animorum consensu.*

Hujusmodi vita Angelorum est vita; siquidem Angelorum inter se amor mutationem nescit, neque terminum. Meritò itaque ait S. Hieronymus: (a) *Sine charitate canobia sunt tartara, babitatores sunt demones: cum hac verò sunt paradisi in terris, & in eis degentes sunt Angeli.*

Hinc mirum nobis videri non debet, quòd Christus suis olim Apostolis dixerit: *Nónne ego vos duodecim plegi? & ex vobis unus diabolus est.* Judam appellabat diabolum; quia Dominum, & Magistrum suum, suosque socios nullo amore complectebatur.

Tali

(a) *In Regul. Monach,*

Tali dæmone non nisi unico opus est, ut universæ domûs, vel Cœnobii pax perturbetur, utque in diversis crebra, vehemensque contra Dei vocationem tentatio excitetur, atque ingens tædium, aliæve suboriantur incommoda, quæ non raro præmatura mors excipit, & subsequitur.

O quoties audivimus has, aut similes querelas ! ille filius ista in domo, hæc filia Patri, Matrîque mortis extitêre causa.

Quævis itaq; domus, in qua conjunx cum conjuge, Parens cum liberis, liberi cum Parentibus, liberique inter se mutæ charitatis vinculo sunt conjuncti, Cœlum est. Cœlum item est quævis religiosa domus, ubi is, qui præest, subditos diligit, & ne quid iis desit, paternâ excubat curâ, atque, ubi subditi Praesidi suo velo-

citer parent, eumque, ut Patrem, observant, ac reverentur, sociique inter se amant.

Contrà, quævis familia, quodvis cœnobium, ubi hæc defunt, non nisi Tartarus est.

Amemus igitur, nullo puncto temporis intermisso, alter alterum, & Christi pareamus mandato, quod ipse etiam tum, cum jam properaret ad mortem, palàm est elocutus, ultimam suam sic nobis declarans voluntatem.

Cardinalis Toletus, vir apprime eruditus, hoc mandatum interpretans, ait, in textu græco duos contineri articulos; *Hoc est illud meum præceptum*: ac si Christus diceret: Inter omnia, quæ vobis dedi præcepta, hoc est illud præcipuum, atque insigne, *ut diligatis invicem*.

Christus hinc non utitur verbis,
qui-

quibus olim alloquebatur adolescentem quemdam, quærentem, quid sibi adhuc deesset? *Si vis perfectus esse, vade, vende, quæ habes, & da pauperibus; & habebis thesaurum in Cælo.* Illud non erat nisi salutare consilium: quasi diceret; nequaquam te ad hoc cogo, neque etiam obstringo, sed liberæ tuæ id relinquo voluntati. Hic autem ait: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem:* quasi diceret; nolo, liberum cuiquam sit, diligere, aut odisse proximum; sed dilectionem ejus vobis impero.

Neque sine ratione adjunxit, *Memor*; tota enim ejus vita, pium amoris erga nos sui fuit exercitium. Addidit insuper, *Memor*; non quòd cætera mandata minùs sint ab illo tradita: verùm sic loquebatur, inquit *Maldonatus*, ut singularem, quo in hoc

hoc præceptum ferebatur, declararet affectum; ac si dicere voluisset.

Dilectissimi Discipuli! præceptum, quod vobis do, non est præceptum *Moyſis*, vel *Jofue*, neque Principum, aut Regum, neque Episcoporum, aut Pontificum, meorum in terris vicariorum: sed meum est præceptum, meâ sancitum, confirmatumq; autoritate. *Ego autem dico vobis, &c.* ego, Dominus, ac Magister vester, Pater, & Pastor, volo, severèq; mando, *ut diligatis invicem.*

Famulum Domino, Discipulum Magistro, filium Patri obedire par est, ovèmq; Pastoris sui vocem audire oportet; quantò igitur potiori jure vos mihi obtemperare, meâmq; vocem audire necesse est; cùm non solum Dominus vester, Magister, Pater, ac Pastor sim, verùm etiam vester Judex, Rex, Con-

ditos

ditor, & Deus, quem observare debetis, & revereri, ac timere; eò quòd vobis hoc præceptum dederim, positâ ejus transgressoribus implacabilis odii, æternæque damnationis poenâ.

CAPUT XXVI.

De Superbia.

Superbia, est inordinatum æstimationis propriæ desiderium, quo homo impulsus supra cæteros, supràque id, quod est, se ipsum extollit. Sed *ovnis, qui se exaltat, humiliabitur.*

Hoc vitium prorsus est execrandum. Ex Angelis innumeros effecit dæmones, & cum illis plurimos homines, qui multo tempore piè, sanctèque vixerant, in æterna detrusit incendia.

Procera arbores diù crescunt; sed unicâ excinduntur horâ. Graviss,

vis, & periculosus est lapsus, dum quis ex alto ruit.

Odibilis coram Deo est, & hominibus superbia. Initium omnis peccati est. Quid superbis, terra, & cinis? ait S. Scriptura.

Difficile dictum est, quàm perniciosum sit, præponere se vel uni. Si DEO sic placitum fuisset, ejus tu nunc esses pedissequus, qui tibi nunc subijcitur, vel famulatur.

Fieri etiam potest, ut, qui modò est mortalium omnium sceleratissimus, in sanctissimum evadat.

Latro ille, qui ad dexteram CHRISTI erat cruci affixus, post enormia à se perpetrata scelera tam benevolè excipiebatur, ac si nihil unquã egisset, nisi quod bonum, & rectum erat, adeò, ut tres horæ veræ, sinceræque pœnitentiæ, quæ duravit usque ad extremum

num vitæ, magis illi profuerint, quàm longa multorum annorum Sanctitas, quæ usque ad obitum non fuisset duratura.

Tu verò, licèt modò sis probus, licèt diù, constanter, fidelitèrque Deo servieris, fieri etiamnum potes mortalium omnium nequissimus: quo in statu si te mors deprehendat, post innumera bona opera præstita sic tecum agetur, ac si nihil unquam, nisi malum à te esset profectum.

Efferre se nemo potest, nisi ob bonum, quod sibi proprium est; tu verò bonum, quod tuum sit, nullum habes. Peccatum, maximum in orbe malum, solummodò est tuum.

Quidquid in te invenitur boni, forma, scientia, industria, à Deo manat: etenim res omnes creatæ ab ipso ducunt originem, & assiduè ab eo dependent, non aliter, quàm radij à sole.

Si-

Sinè Sole nec movere se, nec efficere quidquam valent radii; sic nec ulla creatura sinè Deo quidquam valet. Radii nihil addunt Soli, nihil etiam detrahunt; neque illis augetur Sol, neque etiam imminuitur; sic nec per res creatas quidquam accedit Deo, nec quidquam decedit.

Licèt omnes mundi radios Soli offerres, nihil omnino ei dares, nisi id, quod ipsius est: ita etiam, quamvis tu solus offerres Deo, quidquid sanctissima Virgo MARIA, quidquid Angeli, & beati omnes unquam egerunt, agunt, æternùmque acturi sunt, nihil ei dares, nisi id, quod ab ipso promanat.

Quid ergo vanâ gloriâ inflaris? quid superbiâ intumescis? Quid tanti te ipsum æstimas? quasi aliquid sis, quasi momenti alicujus sit id, quod agis, quasi aliquid Deo des.

In

In ipso sunt omnia, & ex ipso profuunt universa.

Nos DEUM neque majorem, neque beatiorum, quàm sit, reddere valemus: omnem enim perfectionem, & beatitudinem in se completur.

Quapropter, ubi omnia, quæ præcepta nobis sunt, executi fuerimus, dicere nos oportebit; *Servi inutiles sumus.* Nobis ipsis etiam stimulos addere debebimus, ut majora, & difficiliora, atque adeò, quidquid in nostra est potestate, alacri, lætòque animo aggrediamur.

Quòd si per hæc ad magnitudinem Dei, ejusque felicitatem nihil possimus adicere, certè ad nostram ipsorum gloriam, propriamque beatitudinem non exiguus meritorum cumulus accedet.

Qui se humiliat, inquit CHRISTUS, exaltabitur. CA-

CAPUT XXVII.

De Humilitate.

Humilitas, est virtus CHRISTI: hanc ipse ut aſſuntiaret verbis, & doceret exemplis, descendit de Cœlo. Illa nos Deo reddit perquam acceptos; etenim cum humilibus sermocinatio ejus.

Quemadmodum latentis in animo arrogantiaë manifestum indicium est, si paucis à Deo gratiis illustremur; sic gratiarum multitudo, quâ prævenimur, non ambigua est nota humilitatis.

Deus superbis resistit; humilibus autem dat gratiam, inquit S. Scriptura.

Exiguus profectò humilium est numerus. Nemo, dum est æger, sanus haberi cupit: plurimi tamen, cùm sint mali, bonos se haberi gaudent: hinc humilium paucitas non obscure colligitur. Quem-

Quemadmodum æger morbum suum verbis auget, & aggravat, scilicet ab aliis, ut ægrum, tractari, & morbum suum augeri, aggravarique vehementer desiderat, ita, qui demisso est animo, vilitatem suam verbis exaggerat, càmque à cæteris exaggerari, mirificè lætatur.

Prorsus non timet vilis haberi, nec contemni, nisi vilis, & contemni dignus, ait Magnus Guigo. (a)

Qui verè est humilis, injuria quid sit, ignorat.

Neminem etiam timet; quia à nemine timetur: idcirco magnâ semper fruitur animi pace. Placet & reliquis; cò quòd sibi uni displiceat.

Deum novisse, & seipsum, scientia est omnium scientiarum utilissima.

Quid prodest scire, quid in aëre, quid in elementis, & circa cœlorum

mo-

(a) *De Tranquil.*

motus agatur, si quid nos agamus boni in terris; prorsus ignoremus?

Qui se, & Deum rectè novit, is verâ, perfectâque est præditus humilitate; nec audet Cœlum intueri, sed eminus stans cum *Publicano*, sumque pectus percutiens, ait: *Deus, propitius esto mihi peccatori*

Is coram Deo aliquid esse incipit, qui seipsum reputat merum nihil.

C A P U T XXVIII.

De Peccato.

SI quis ex alta turri tenui fune cœlum inter, & terram pendulum te teneret, cum omnimodâ dimittendi funem, atq; adeò te conterendi potestate, ad iram illum provocare nequaquam auderes.

Totus à Deo dependes. Ipse omnium perfectionum est aggregatio, tu porrò merum es nihil: ipse te nunquam indiget; ubi in singula
mo

momenta illius tibi auxilio opus est.

Manum ille si vel semel à te removeat, de te actum erit, & in nihilum illico recides. An non igitur audax, & temerarius es, ac perfrictâ fronte, dum tantum Deum irritare, atque ad iram provocare non reformidas?

Si Deus tristari posset, peccatum mortiferum, unicum, majorem ei afferret moerorem, quàm modò omnium Sanctorum bona opera illi afferunt gaudium.

Bona opera Deiparæ Virginis MARIÆ, cæterorúmque Beatorum, quamvis in se maximi sint valoris, tamen comparata Deo, tanquam nihilum, reputari debent; eò quòd hic sit infinitus, illi verò limitati; hic creator, illi res creatæ.

Deum honorare, ut par est, nemo valet, nisi homo, qui unà sit Deus.

At verò infinitam hanc DEI Majestatem ab homine irritari, & contemni à vili, abjectoque terræ vermiculo, qui tot, tantisque obstrictus beneficiis, amorem (si fieri posset) infinitum ei rependere deberet, injuria certò est, quæ majus illi infert probrum, quàm omnes omnium Sanctorum virtutes afferre ei possint gloriam, & honorem.

Dignitas Majestatis offensæ peccati mensura est, eoque culpa est gravior, quò major est excellentia læsæ Majestatis.

Malitia igitur peccati mortalis infinita est; eò quòd Dei, qui illo contemnitur, excellentia sit infinita.

Quapropter nihil æquè formidare, detestarique nos oportet, ac peccatum.

*Peccare, est inbonorare Deum;
nec non debet facere homo, etiamsi
totum*

totum pereat, quod Deus non est, inquit S. Augustinus.

CAPUT XXIX.

Quo animi sensu esse nos oporteat, quando per peccatū Deum amisimus.

DEUM, peccando, perdimus: an ulla gravior jactura reperiri potest?

Non pauci, si quando lite, incendio, aliōve adverso casu bonis temporalibus priventur, vel, ubi se inopinè tadio, aliisque miseriis circumdatos, vident, tantis se discruciant mœroribus, ut persapè fiant mentis impotes.

Quantus ergo concipiendus est mœror de peccato commisso, quo infinitum, æternūque bonum amisimus?

Infelix prorsus est anima, quæ Deum per peccatum perdidit; ea verò, cui tam lamentabilis jactura ve-

hementissimum non inurit dolorem, longè est infelicissima.

Hanc infelicitatem deplorat *S. Augustinus*, dum libro primo Confessionum memorat, non nisi fusis lacrymis legere se potuisse apud Virgilium Didonis mortem, quam sibi ex immoderato in *Æneam* amore consciverat; nec tamen se deflevisse animæ suæ mortem, cuius, & peccando, & non amando Deum, sibi fuerat auctor.

Nonnullos reperire est, qui in canes, feles, & psittacos tanto, tamque tenero ferantur affectu, ut, si illis orbentur, nec somnum, nec quietem, nec ullam admittant consolationem.

Milites è domo Michæ idola, ipsius jussa fusa, furto sustulerant; quibus non repertis, mox ille ubertim flens ipsos insequitur; rogatus verò
tam

tam insoliti ejulatûs causam, hisce verbis, *Quid tibi vis? cur clamas?* reposuit: *Deos meos tu istis; & dicis, quid tibi est?* (a)

Fierine potest, ut vilis bestia jactura somno, & quieti omnem locum intercludat? nec non idoli direptio uberrimas oculis excutiat lacrymas? an non igitur DEUS pluris valet, quàm canis, felis, aut idolum? quis hoc in dubium revocare audeat, nisi blasphemus?

Interim persapè videmus, multos acerbis lacrymis istiusmodi jacturam prosequi, qui Deo, infinito bono, per peccatum deperdito, ne unam quidem lacrymam profūdunt; sed epulantur, choreas ducunt, rident, & jocantur, ac si nihil prorsus mali illis obtigisset. *Peccavi*, ajunt, *& quid mihi accidit triste?*

G 3

Hoc

(a) *Judicum cap. 18.*

Hoc erat, quod *S. Thomas Aquinas* perspicacissimâ ingenii sui acie comprehendere neutiquam valebat. Hoc etiam erat, quod *Carolus V. & Philippum III.* Hispaniarum Regem in stuporem rapiebat, nimirum, quo pacto is, qui mortiferæ noxæ sibi est conscius, somno se tradere ausit.

Cogita itaque, ô homo! DEUM etiamnum hodie te alloqui Prophe-
tæ *Jeremiæ* verbis, quæ olim per ipsum populo Israëlitico añunciari iussit. *Scito, & vide; quia malum, & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem ejus apud te.*

C A P U T XXX.

Vitanda sunt omnia peccata mortifera: quanto Deus illa persequatur odio, pœna declarant.

Aliqua mortifera fugere nō sufficit;

ficit ; fugienda sunt omnia. Qui unum admittit, fit omnium reus ; etenim amicitia Dei, cunctisque suis orbatur meritis, ac si omnia mortalia peccata perpetrasset.

David vir fuit secundum cor Dei : nunquam tamen æternam donandus fuisset gloriam , si illum in adulterio mors occupasset.

Hinc odium Dei in mortiferum peccatum, ejusque malitia rectè colligitur.

Si Matrem, filii sui, in accensam fornacem conjecti, lacrymas, & ejulatus risu excipientem videres, eamque audires dicentem : semper his, velim, crucjeris flammis ; nunquam hinc ego te eximam , nunquam te meum agnoscam filium : an non judicares , horrendum quoddam scelus ab illo esse patratum ?

Deus infinite bonus est, & mise-

ricors, infinitè magis nos amat, quàm filium amare potest Mater : nihilominùs, ubi de noxa mortifera agitur (solâ licèt cogitatione, vel clàm, tentationum vehementiâ, importunis precibus, amplisque pollicitationibus illa foret admissa) leonis instar insurgit in iras tã horribiles, ut, exclusâ omni commiserationis spe, non solùm jucundissimo sui conspectu æternùm repellat eos omnes, quos mortali labe infectos è vita migrare contingit, sed ad inferos etiam deturbet, ubi eorum interitu gaudere nunquam desinet.

Hæc supplicia non obscure demonstrant, quanta sit mortiferi peccati malitia : sed nulla ex re liquidius ea patet, quàm ex acerbissimis pœnis, quas Cœlestis Pater de unigenito suo Filio sumpsit.

Innocens erat, infinito illum æter-

ternus Pater prosequeretur amore; nihilominus atrocissimis illum tradidit cruciatibus, tradidit carnificibus dilanandum, & in ligno crucis duos inter Latrones medium, ignominiosissimâ morte enecandum; idque ea tantum de causa; quod debitas peccatis nostris poenas in se transfuisset.

Agnosce igitur, ô homo! inquit S. Bernardus, Quàm gravia sint vulnera, pro quibus necesse est Dominum CHRISTUM vulnerari.

Hæc profectò res adhuc longè magis declarat odium, quo Deus peccatum mortale persequitur.

Noli itaque tibi blandiri: quamvis hætenus perfectam in vasta solitudine duxisses vitam, quamvis omnibus, quibus beati unquam clarescere, præditus fores virtutibus; si mortifera macula, vel unguis, in te

resideat, eoque in statu è vita decedas, audire te oportebit cum Virgini-
bus fatuis, quibus nihil decrat, nisi
oleum, quo charitas designatur :
Nescio vos: clausa est janua.

C A P U T XXXI.

*Quàm periculosum sit vitæ suæ emen-
dationem de die in diem differre.*

Miserrimus es, quamdiu in statu
peccati mortalis versaris ;
hostis es Dei, mancipium dæmonis ;
opera tua mortua sunt, & merito-
rum expertia ; putridum effectus
es membrum ; bonorum operum,
quæ in Ecclesia fiunt, destitutus es
participatione ; jure, quod habebas
in cœlum, orbatus ; æterni incendii
reus persistis.

*Non tardes igitur converti ad Do-
minum, & ne differas de die in diem ;
subitò enim veniet ira illius, & in
tempore vindictæ disperdet te.*

Ad

Ad hæc duo S. Scripturæ verba, *Subito, & in tempore vindictæ*, animum diligenter adverte.

Deus impios quosdam tractat, ut solet inimicum homo vindictæ appetens : hic aliquas ultionis sumendæ occasiones subindè sinit præterire ; tempus, & locus non videntur illi adhuc satis opportuna ; maturiorem expectat opportunitatem ; majus hosti suo probrum, & dolorem machinatur acerbiorum ; interea cum eo agit, ut cum sibi amicissimo : porro, ubi videt omnia ad vindictam rectè comparata ; tum, cum nihil simile subit hosti suspicari, sanguinariam exigit ultionem.

Ita cum quibusdam impiis agit Deus ; è vestigio posset in illos animadvertere ; quod interdum facit ; sed culpam non semper pœna mox subsequitur ; multi elabuntur dies,

mensēs subindē, & anni: interea temporis illos, ut amicos, habet, divitiis cumulat, ad dignitatum, honorūmq; fastigia extollit, prosperitate, comōdis, deliciis finit circumfluere. Verūm sapientiā suā infinitā, quā præcognovit omnia, hoc etiā prævidit:

Ille homo nefarius post tam longum temporis intervallum tali deget in loco, tali in domo: ibi tam vehementi impugnabitur tentatione, ut consensum ei sit præbiturus: tum verò illum, nihil simile cogitantem, repentinā morte opprimam.

Hoc modo *Balthassar* scelerum suorum poenas persolvit tum, quando id minimè suspicabatur: nam, cum splendidum celebraret convivium, ad quod omnes regni Satrapæ erant invitati, & ad potandum vinum vasa sacra, quæ Pater ejus *Nabuchodonosor* templo Hierosolymitano

tano extulerat (ô sacrilegium execrandum!) adhibere non exhorruit;

Arripuit occasionem Deus. Cum enim *Baltassar* deliciis jam totus esset immerfus, & summâ elatus gloriâ, ecce manûs umbra, tria hæc verba, *Mane, Tecel, Phares*, parieti inscribentis, ei repentè apparuit, quæ coram universis regni Satrapis incredibilem illi consternationem, ruboremque incussit.

Neque hîc stetit divina Nemesis: sed ex sacrilegio sanguine pœnas sumsit; sceleratissimô Rege eâdem nocte miserandum in modum trucidatô.

Hinc liquet, verum esse, quod passim dicitur: Qualis vita, talis mors. Insanabile fit vulnus, cujus remedia indies differuntur.

Perseverare in malo, diabolicum est; & digni sunt perire cum illo, qui

similitudine ejus manent in peccato,
ait S. Bernardinus. (a)

Ubi itaque in peccatum prolapsus fueris, sine mora resurge, téque Deo reconcilia, antequam ille manum suam elevet adversum te. *Horrendum enim est incidere in manus Dei viventis.*

C A P U T XXXII.

De iis, qui in tempus morbi emendationem vita differunt.

SI justus Dei furor de improvviso te non opprimat, fatalis, qui te premet morbus, non multum subsidii tibi adferet, ut DEUM animæ tuæ reddas propitium: si enim febris tibi non adimat intellectus usum, certè non parùm enervabit illius vires, tantàmque illi offundet caliginem, ut de Deo, tuisque peccatis attentè cogitandi tibi præreptura sit potestatem.

Æger

(a) *Serm. I. de Ado.*

Æger quidam morti proximus, monitus, ut varios eliceret virtutum actus, reposuit: *Non equidem possum: cerebrum mihi nimis infirmum est, & debile; & nisi opportuno tempore id antè fecissem, jam de salute mea esset conclamatum.*

P. Julius Recupitus, qui hanc historiam narrat, vir cogitationibus sanctis diu, noctūque intentus, & quotidianis variarum virtutum exercitationibus assuetus, postquam à morbo convaluisset, hæc de se commemorat. *Dum circumstantes Patres me compellabant, multasque mihi de more praelegebant preces, piis refertas suspiriis, & affectibus, adeò perturbatâ eram mente, ut solam eorum vocem percipere, sensum autem verborum aut nunquam, aut certè rarò admodum, omni licèt conatu adbibito, assequi possem.*

Hæc

Hæc si ita se habent, pejùs agatur tecum, qui vitam tuam ad frugem revocare detrectas, nisi ingruens morbus eò te compellat: præsertim, si vanis, mundanisque propensionibus plenus, aut exercendorum sæpè actuum fidei, spei, charitatis, contritionis, cæterarumque virtutum nullam tibi comparaveris consuetudinem.

Serò nimis incipimus bene vivere, cùm iam è vita migrandum est; sicuti seriùs munim9 pectus clypeo post lethifera accepta vulnera.

Dubia, infirma, & ægra est pœnitentia, quæ ab infirmo. & ægro proficiscitur. Is peccata non deserit, sed à peccatis deseritur. Estò peccandi voluntatem haberet, peccandi potestate destitutus esset.

Confessio eorum, qui emendationem vitæ tam diu differunt, donec
fa-

fatali obruantur morbo, similis plerumque est confessioni furum, & latronum, quibus illa per equuleum extorquetur; nam hi vix indè amoti, omnia illico, quæcunque fassi sunt, negant, & pernegant.

Impius Rex *Pharao*, decies à Deo punitus horrendis modis, culpam suam fatebatur in vices singulas, spondebátque, gentem Israëliticam servitute Ægyptiacâ se liberaturum; sed vix erat equuleo amotus, vix cessabant plagæ, mox omnia, quæ promiserat, retractabat. Ingens sanè argumentum, ejus pollicitationes fallaces fuisse, & minimè serias.

Ita contingit non paucis, quibus neglectam longo tempore scelerum expiationem mors jamjam imminens extorquet. Peccata sua quidem aperiant; sed eorum confessio plerumque non est perfectè libera; coacta qua-

quasi est: confitentur, quia vehementes patiuntur angustias, quia mortem instantem perhorrescunt: quòd si nec morbus illos affligeret, nec mortis terreret metus, nequaquam peccata sua Sacerdoti detegerent, nec vitam emendarent; quin, quod pejus est, si convalescerent, in antea acta flagitia relaberentur, uti quotidiana nos docet experientia.

Agenda de peccatis est poenitentia, dum sani sumus, dum mens est integra, dum & bene, & malè agendi potestas superest. Id qui facit, non potest non securè mori: eligit enim, quod certum est; & repudiat, quod est incertum.

Tempestatem expectare, dum venturi favent, & in altum vocant, magna dementia est.

At emendationi vitæ fatalis morbi tempus assignare, neque æternam

animæ suæ stabilire felicitatem, ubi & valetudo, & tempus, & tot occasiones favent, dementia est longè maxima.

Stultissimum est, inquit S. Eucherius, (a) ut causa, quâ de necessitatibus agitur æternis, mutabilibus vitæ deficientis committatur extremis.

C A P U T XXXIII.

Ne ad horam quidem differenda est vitæ emendatio.

Multorum vox est; cras cras ad frugem redibo: sed cur non hodie? cur non hâc horâ?

Si qua vultum tuum, aut vestem labes infecisset, an expectares diem crastinum ut illam expurgares? nunquid eodem die, atque adeò è vestigio maculam sedulò abstergeres.

Si mortiferum vulnus tibi esset inflictum, nunquid illâ ipsâ horâ Chirurgus

(a) *Homil. de dilao.*

rurgum accersiri juberet, ut fluentem præsentî remedio sisteret sanguinem?

Ingentem pecuniæ vim si amisisses, nunquid illam sine mora juberet perquiri?

Si in campis valido fune arbori esses alligatus, aut ibidem in furibundi leonis unguet incidisse, nunquid eodem illo momento adjutricem implorares manum?

Cur non animæ tuæ, mortifero peccato inquinatæ, adeoque vulnere gravi affectæ, atque in Tartarei leonis rabiem delapsæ, eandem operam impendis? cur non illico auxilium postulas? quam ob causam differis in crastinum?

An forsitan anima tua cras fiet curationi, atque expurgationi magis idonea? An Deum, & cœlestia bona deperdita, die crastinâ commo-

modiùs es reperturus? An tum peccatorum tuorū vincula faciliùs dissolvenda sunt? An cor cor tuum, adeò durum, magis erit mollitum? demens es, qui hoc autumas.

Vitæ tuæ in meliorem emendatio fiet indies difficilior ex prava consuetudine, quam peccando contrahis. Tempus, quod cætera omnia consumit, roborat perversas animi propensiones, iisque dat incrementum.

Pœnitentiam de peccatis ne ad horam quidem, sine periculo amittendæ salutis, differre potes; licet enim eorum tibi veniam sponderit Deus, quando seriò te ad eum converteres, non tamen sequentem horam, vel diem crastinam, quâ te convertas, tibi adpromisit.

Fortassis & horâ alterâ, & altero supervicturus es die: sed forsân etiam

am non supervives? Profectò non rectè sibi consulit, qui rei tam incertæ, quasi fragili arundini, salutem suam credit.

At finge, te crastinam lucem visurum, habiturúmque tum seriam te corrigendi voluntatem.

Unde scis, gratiam efficacem, ut illud exequâre, te habiturum? Deus minùs erit propensus, ut illam tibi largiatur: forsan etiam illam negabit; eò quòd tot gratiarum dona, quib9 poteras resipiscere, neglexeris, & JESU CHRISTI sanguinem pedibus toties conculcaveris, omni passionis ejus fructu indignè pessumdato.

Illam est peccati pœna justissima, ut, qui rectè facere, cùm posset, noluit, amittat posse, cùm velit, inquit S. Augustinus. (a)

Hæc est veritas, quam sedulò perpen-

(a) Lib. 3. De lib. arbit.

pendere nos oportet: quemadmodum enim nullum est excellentius donum, quàm gratia efficax, ita nulla spes magis inanis spe hominis impii, qui in animum suum inducit, gratiis divinis præveniendum se, quando illas desiderabit.

Qui se quotidie non emendat, is quotidie fit deterior. Pœnitentia fœra, rarò vera.

C A P U T XXXIV.

De peccato Reprobationis.

S. Scriptura, Sancti Patres, & Theologi asserunt, certum esse numerum peccatorum, quæ Deus in quovis homine tolerare decrevit.

Peccatum, inquiunt, quo numerus ille completur, *est peccatum ad mortem*, seu reprobationis: isto siquidem commissò, de salute nostra conelamatum est; cò quòd Deus hominem impium infirmitati suæ, mali-

malitiaque permittat, qui ejus longanimitate, ac misericordiâ tam diuturno tempore abusus sit. Hoc altè animo imprimendum.

Dico itaque, certum esse peccatorum numerum : à postremo hujus numeri peccato reprobationem nostram, damnationemque pendere.

S. Cyrillus, explicans illa CHRISTI verba : *Implete mensuram Patrum vestrorum* : ait, impium à Deo tolerari ad certum usque numerum peccatorum, sic, ut, illo completo, ulterioris gratiæ suæ denegatione in illum animadvertat.

Ulcus, dum plenè maturuit, dirumpitur : horologiô circumactô, sonat hora : bestia in foveam cadit, ultimô fixô vestigiô.

Haud aliter, postremô peccatô numeri istius, quem Deus tolerare decreverat, perpetratô, ruit homo
præ-

præceps in æternam damnationem.

Porro, sicut extremum vestigium, quo posito, fera in foveam labitur, majus antecedentibus esse non debet, & quemadmodum necesse non est, ut ultimum temporis punctum, quo evoluta, hora sonat, diutiùs cæteris duret, ita neutiquam necessarium est, ut postremum peccatum, quo admissio, in sempiternum præcipitatur exitium, vel majus sit reliquis, vel diutiùs duret: sufficit, si præfinitum à DEO numerum terminet.

Quid censes, ô homo! his auditis? an non est, quod meritò totis artibus contremiscas? quis enim novit, utrùm prima noxa mortifera, quam committes, numerum hunc non sit completura? ignoras, quot peccata mortalia Deus in te tolerare statuerit: non nisi unum tolerare vo-

luit in tot millibus Angelorum tot-
que hominibus: primo admissio, il-
los ad inferos detruxit. Hæc seriò,
& accuratè perpende.

Quidam fures assiduè mortem ef-
fugiunt, & in furtis suis consenescent;
alii primo in furto deprehensi in fur-
cam aguntur.

Peccatorū numerum, quem De-
us in nobis tolerare decrevit, pror-
sūs ignoramus. Quare, si mortife-
ram nunquam culpam admisisti, no-
li etiam posthac illam unquam ad-
mittere; prima enim, quam perpe-
trares, carò nimis tibi constaret, sem-
piterno forsitan interitu.

Multas si commisisti, habe gra-
tias Deo, quòd hætenus tam cle-
menter tibi pepercerit; & cave se-
dulò, ne relabaris: mensura tua for-
san brevè erit impleta; fortè unum
duntaxat, alterumve peccatū mor-
tife-

tiferum requiritur, ut in statum æternæ damnationis adducaris. *Cave*, inquit S. Ambrosius, (a) *ne, cum mortuus fueris semel, moriaris iterum; jam non peccato morieris, sed veniæ.*

Possset te quidem Deus per omnipotentia suæ miraculum in statum veniæ obtinendæ restituere; sed, quæ spes, illum id esse facturum? quandoquidem (numero peccatorum expletô, aut noxâ reprobationis peractâ) fors decrevit, gratias suas singulares tibi denegare, quæ ù ope destitutus, æternùm es perit irus.

Sicut enim certus est numerus peccatorum, quæ Deus in quolibet homine tolerare statuit, ita & certa est mensura gratiarum, quas Deus unicuique largiri decrevit.

Deus, inquit S. Gregorius (a) *prî-*

H 2

us

(a) *Serm. 15. in Psal. 11. (a) Lib. 18. c. 17.*

in dulciter vocat; & postmodum terribiliter increpat; & ad extremum irretractabiliter damnat.

CAPUT XXXV.

De peccato veniali.

NON solum à gravioribus, sed à levioribus etiam noxis concipiendus est horror. Studiosè caves, ne vel in minimo displiceas hominibus, quos cordatè diligis; Deo interim, qui super omnia diligendus est, displicere non extimescis. Nónne hoc rationi repugnat? nónne hominum superat captum?

O quàm beati sunt cives cœlestis Hierusalem, in quos nulla cadit Divini Numinis offensa! quòd si peccare possent, Cœlo exterminari, summâque, quâ potiuntur, orbari gloriâ, atque adeò inferorum incendiis imergi præoptarent, quàm venialem noxam vel levissimam admittere.

Sa-

Sanè, qui rectè comprehenderet, quantopere illa Deo displiceat, idem omnino sentiret.

Exigua vanitas Regis *Davidis*, quâ illectus, subditorum suorum numerum iniri jusserrat, triduanâ peste, quæ septuaginta hominum millia peremit, à Deo punita est.

Nullæ morbi molestiæ tam acerbæ, nulla tormentorū atrocitas, nulla vis doloris est tãta, quin unicū veniale peccatum multò mereatur maiora, & acerbiora. Satius est, aliquot demonū millia in corpore circumferre, quàm culpā veniali vel unicā animam inquinare.

*Una duntaxat res gravis, ac per-
timescenda, peccatum scilicet; reli-
qua verò omnia mera fabula, inquit
S. Chrysostomus.*

O si sæpè perpenderes! noxam venialem, dum multiplicatur, Dei in

te amorem imminuere, & profusæ ejus in distribuendis gratiis munificentiae obicem ponere; si frequenter animo revolveres, peccatum veniale, si identidem cumuletur, sensim ad æternam damnationem viam sternere, non tam temerè in illud relabereris.

In idem recidit, immani procellâ, an exiguis aquæ guttis, paulatim se per rimas insinuantibus, depressâ navis intereat.

Indecorum est vinci, ubi facile fuit vincere.

C A P U T XXXVI.

Meditatio Passionis Christi retrahit nos à peccato.

SI homines rectè novissent JESUM, non tam temerè ipsum offenderent: quî enim fieri potest, ut hæc duo simul consistent, JESUM novissè, ac scire, quid nostri causâ egerit, & per-

perpeſſus ſit; neque tamen ardentiffimo amore in illum ferri?

Ipli canes, animalia rationis expertia, amant, ac tuentur nos, dum illis aliquot oſſa, nobis prorsùs inutilia, obijcimus; nos verò, ratione præditi, Jeſum vehemēti amore non complectemur, qui innumera indies beneficia, gratias, merita, ſatiſfactiones, res omnium fructuoſiſſimas, nobis adeò liberaliter impertit?

Tam tenero, gratòq; ſumus animo erga amicos, ſi quod uſpiam obſequium nobis præſtiterint. Et itne igitur ſolus Jeſus, in quem duro, & ingrato ſumus animo?

Quis amicorum noſtrorum ad pauperiem ſe redegit, ut nos ditaret? quis cruci affixus eſt noſtri cauſâ? quis ſanguinem ſuum pro nobis effudit? ſolus Jeſus hæc omnia fecit, amore noſtri impulſus.

Gutta pretiosi ejus sanguinis mille aliis mundis redimendis sufficiebat; sed quò manifestiùs declararet, quanto nos haberet in pretio, quantòq; in amore, sanguinis rivulos profunderè non dubitavit. *Cùm posset guttâ, redemit undâ*, inquit *S. Bernard.*

Exiguus dolor, quem quis pro alio, à quò odio habetur, lubenter patitur, satîs habet virium, ut odium ejus cum amore commutet.

Callirboë (a) implacabili odio arserat in *Coresum*, licèt hic nequicquam exulceratum illius animum variis benevolentiaë signis emollire studuisset; at verò, postquam ad mortem damnata, *Coresum* conspexisset necem pro se appetentem, séque ejus morte ab interitu vindicatam, odium suum cum amore commutavit, tantòque animi affectu illum complexa est,

(a) *Thomæ I. dnr. Hist. t. 34.*

est, ut ei in morte comes esse voluerit, quò suavissimâ intimi amici sui præsentia semper frueretur.

Omnes eramus æternæ mortis rei, atque hostes Jesu Christi; ipse autem, quò nobis vitam deperditam restitueret, immanissimos pertulit cruciatus, acerbissimamque probrosæ crucis mortem subivit. Et ecce, moribundos oculos in nos conjicit, ac si veller dicere:

Vale, ô homo! lubens ego morior, ut tu vivas; quòd si esset opus, mille etiam mortes lubens, volensque subirem: quid ultrà tibi præstare debui? consummata modò sunt omnia. Amorem in te meum magis perspicuè testari non valeo, quàm pro te moriendo; si hætenus amare me detrectaveris, jam tandem in morte, & propter mortem meam me ama. *Si amare pigebat, redamare non pigeat. S. Augustin.* H5 Hoc

Hoc profectò, si crebrò attentè
mente recogites, haud dubiè pror-
sùs immutaberis animo, Jesumque
peccando contemnere desistes, atq;
odium tuum cum odio Callirhoës in
amorem commutabis.

C A P U T XXXVII.

De Satisfactione.

INgens est felicitas, sine flammis
piacularibus Cælum conscēdere;
sed quâ viâ voracissimum illum i-
gnem tu effugies, qui in dies singu-
los peccata coacervas, & vix aliquid
patienter ferre consuevisti? felicem
meritò te poteris prædicare, si ad
breve tempus duntaxat illic deten-
tus fueris.

Nam vir fide dignus (b) narrat,
quemdam ob unicam noxam, càmq;
nonnisi venialem, per anni spatium
purgatorio igne fuisse cruciatum.

Item,

(a) *Hautinus pat. defun. n. 383.*

Item, Religiosum Societatis JESU quatuor omnino annis in eodem detentum ob inconstantiam in sua vocatione, cui tamen nunquam plenè consenserat: Puellamque quamdam atrocissimis ibidem afflictam fuisse poenis ad quingentos annos, vanitatum, & illecebrarum suarum causâ, quibus juvenes, illam accedentes, fuerant depravati.

Hæc si ita se habent, tu certè quadraginta minimum, aut quinquaginta añis rapidissimo illo igne torqueris: forsan etiam usq; ad mundi conflagrationem, si in anteactas noxas relabi pergas, si nihil omnino pati velis, si lucrandarum indulgentiarum non sis studiosior, & in elemosynis erogandis magis liberalis, si nulla corporis afflictatione in te ipsam animadvertas, & raro, vel nunquam tuis te commodis, atque in-

ordinatis appetitibus defraudes.

Peccata puniri debent vel per eum, qui illa commisit, vel per eum, in quem commissa sunt. Teste S. Augustino, (a) *iniquitas omnis, parva, magnæve sit, puniatur, necesse est, aut ab homine penitente, aut à Deo vindicante.*

Exiguïs in hac vita pœnis, atque ærumnis enormia peccata, gravissimæque supplicia redimere valemus. Possumus item ingens, tum gratiæ, tum gloriæ, incrementum comparare adversis, quæ nos hîc premunt, forti, magnoque animo tolerandis. Sed dispar est in flammis piacularibus patiendi ratio : Illic acutissimi dolores ad satisfactionem modicum conducunt, atque omnis merendi potestas omnino sublata est.

Si centum aureos cuiquam debe-

res

(a) *Cont. 1. in Psal. 58.*

res, an non perlubenter intra tres hebdomadas unum illi aureum solveres, eâ lege, ut cæterorum omnium debitum tibi condonaret?

Multas graves pœnas pro cõmissis peccatis Deo debes: quòd si vel unicam hîc velles illi pendere cum sincero satisfaciendi desiderio, de millenis, quas illi debes, centum tibi lubens remitteret.

Magna igitur insania est, in flammis piacularibus centum pœnas persolvere malle, quàm hîc vel unicam.

Quòd si Jesus, ipsa Sanctitas, in vigiliis, jejunis, doloribus, & lacrymis vitam traduxit, ut humanum genus in libertatem assereret; quid nos agere, quâque severitate in nos uti oportet, qui peccatis undique gravati, in pejora quotidie delabimur.

Quisquis hîc lugere detrectat;
H 7 post-

postmodum lugere cogetur, & experientiâ addiscet, præstare, dies, noctesque corpus acerbissimis in hac vita torqueri tormentis, quàm vel unicâ horâ animam piacularibus æstuare flammis.

C A P U T XXXVIII.

De Sacramento Pœnitentiæ.

NON pauci, dum ad sacrum tribunal accedunt, de peccatis confessuri, à dæmonio possidentur muto. Homini noxas detegere erubescunt, quas in divinæ Majestatis præsentia committere nequaquâ illos puduit.

Si Angelo, ab omni labe puro, delicta tua aperire te oporteret, esset, cur pudore afficereris; sed quandoquidem illa tantummodò manifestare debes homini, qui prævaricator est, non secus, ac tu, quique in eadem omnia, in quæ tu lapsus es, sc-

scelera potest incidere, ac propterea
tui commiseratione tangitur, nihil
prorsus est, cur rubore suffundaris.

Magdalena, genere prænobilis,
desertam specum incolens, per vigin-
ti quatuor annos assiduus lacrymis,
corporisque afflictationibus vacavit
in publicam flagitiorum suorum de-
clarationem.

Paulus Apostolus, *Augustinus* E-
piscopus, *David* Rex, & *Propheta*,
peccata, quæ patrauerant, scriptis
prodiderunt, eaq; toti orbi nota esse
voluerunt.

Marcellinus, summus Pontifex,
delicta sua coram universis Episco-
pis palàm fecit.

Hoc à te non exigitur; quamvis
clarissimis illis viris statuta, & condi-
tione longè sis inferior; hoc tantùm
requiritur, ut submissè, atque adeò,
si lubet, clàm, tenebroso in loco,
ubi

ubi à nemine videri potes, noxas tuas declares Sacerdoti, qui illas manifestare nunquã potest, non si gravissimæ illi poenæ subeundæ essent.

Et erubescas etiamnum tua tam facili modo delicta confiteri, quæ *Pauli, Augustini, Davidis, Magdalena, Marcellini*, flagitia enormitate fortassis nullatenus exæquât? Enimvero non est, ut intelligi hoc possit.

Pudor ille perversus, atque execrabilis est, & pueris proprius; sed viris, ac feminis supra modũ indignus.

Ubi confessio, ibi remissio; ait *S. Martinus Bracarenensis.*

C A P U T XXXIX.

Quantum sit malum præ pudore peccata subtricare.

DUm nimio pudore victus mortiferam celas noxam, Sacramento abuteris, horrẽdum committis sacrilegium, adeoque novum peccatum

tum mortale, gravius carnali illâ fragilitate, quam præ pudore subticuisti, nullumque ex iis, quæ Sacerdoti aperuisti, peccatum tibi condonatur.

Si post ejusmodi Confessionem illico te mori contingeret, majores apud inferos subires cruciatus, quàm subiturus fuisses, si mors Confessionem prævertisset.

Nullum est in corpore tuo tam erubescendum membrum, quod nō lubens, volēnsque detegeres, ut vitam in annos aliquot protraheres; & pudebit te, fœda conscientiæ tuæ ulcera aperire, ut animam tuam æternūm conserves?

Qui tegit vulnera, nunquam sanabitur. Aut mortifera tua crimina Sacerdoti semel declares, necesse est, aut perennibus crucieris incendiis.

P. Joanni Ramirez, Societatis Jesu Sacerdoti, pro Nobilis cujusdam

dam fœminæ salute coram *Ven. Sacramento* preces fundenti, subitò illa se spectandam exhibuit flammis circumdatam, æternisque inferorum pœnis sese adjudicatam esse, asseruit; cò quòd peccatum lethale, non nisi unicum, in Confessione præ pudore reticuiisset.

Pudor hìc nusquam perniciosior est, quã ubi salus animæ periclitatur.

Si vel semel illi locum dare incœperis, consuetudinem contrahes, Confessionésque sacrilegas cumularis, atque ita Sanctissimam Synaxim toties indignè frequentabis, donec lapsurus es in voraginem, unde vix patebit egressus.

Conscientia interim te diu, notúq; lancinabit, neque animi pace fruêris unquã: Dæmon te in desperationem pertrahere, tibiq; persuadere conabitur, ut in omne flagitiorum

rum genus te totum effundas; cum de salute tua jam sit conclamatum.

Hinc mœror, & anxietas mortem, tanquam remediũ angustiarum tuarum, te optare compellent; illinc infelicem obitum, ut principium tormentorum, imminentiſſimæ damnationis recordatio te coget exhorreſcere.

Melius eſt (inquit S. Auguſtinus) coram uno aliquantulum ruboris tolerare quàm in die Judicii coram tot millibus hominum gravi repulſâ denotatum, tabeſcere.

CAPUT XL.

Aliæ rationes, cur in Confessione peccata declarare neminem pudere debeat.

SAtius eſt, citò noxas per Confessionem te eluere, quàm ſerò; fatius eſt hodie, quàm die crasti nã; fatius modò, quàm poſtea.

Qui non eſt hodie, cras minùs aptus erit;

erit; si hodiernâ die te pudeat, crastinâ pudebit multò magis.

Ne metue : quod per Confessionem scitur, minùs scitur, quàm, quod nescitur.

Is, qui tibi à Confessionibus est, non obstupescet auditis tuis criminibùs; nihil enim illi dixeris novi; multò graviora, & fœdiora flagitia antehac haud dubiè audierit.

Qui sacrís tribunalibus præsunt, similes sunt chirurgis, qui in castris, aut in nosocomiis læsorum curam habent. Tot fœtida, atque horribilia conspectu contrectaverunt ulcera, ut ad omnia jam callum obduxerint. Ubi vulnus detectum est, malagma applicant, nihil indè commoti.

Par est eorum, qui sanandas animas curant, agendi modus. Si, Confessione peractâ, quædam paterna
tibi

tibi suggerant monita, malagmata sunt, curandis animæ vulneribus admodum idonea.

Neque is, cui peccata tua declarasti, in animo suo te despiciet; iniquè enim ageret, si te, quem Deus in gratiam recipere paratus est, aspernaretur.

Absolutione tibi impertitâ, non considerabit fœditatem tuorum scelerum, quæ pretiosissimo Jesu sanguine jam sunt abluta; verùm ad pulchritudinem divinæ gratiæ, quâ anima tua modò resplendet, oculos convertet.

Gaudebit quoquè, adhiberi se, ut in salutem tuam incumbat, magisq; te nunc diliget, quàm antea; quandoquidem argumento evidenti didicerit, tibi se in amore, ac æstimatione esse, séque virum ferventem, sapientem, sincerum, ac benignum à te

te haberi. Amor provocat amorem.

Hiscce omnibus rationibus si adduci nequeas, ut ei, qui à Confessionibus tibi esse solet, quique omnium optimè juvare te potest, peccata tua pandas, alium, ne innotescas, accedas, licet: dummodo verum, sincerumque dolorem, ac firmum emendationis propositum conceperis.

Præstat, Sacerdotem ignotum adire, eiq; clàm, vel in tenebris noxas detegere, quàm sacrilegam peragere Confessionem: cujusmodi etiã esset illa, quæ, huc illuc discutendo, institueretur, liberiùs peccandi gratiã.

C A P U T XLI.

De Conscientia.

ANtequam quis in peccatum labitur, conscientia illi ad instar fræni est, quo præceps in malum cursus valeat inhiberi.

Occlamat: ne feceris; periculo-
se

ſæ plenum opus aleæ tractas; ſalutem animæ tuæ in discrimen adducere te, quis non videt? nōne poſſet contingere, ut, flagitiō vix perpetrato, ſinè mora te mors opprimeret? innumeros illa in peccato deprehenſos ex hac vita ſuſtulit. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.*

Qui modò conſcientiæ ſuæ parēre recuſat, qui illam, ut actionum ſuaram moderatricem, ſequi detrectat, is poſtmodum duriffimam ejus carnificinam ſubire cogetur.

O quantum bonam inter, & malam conſcientiam intereſt! O quantum ſatius eſt, illam præ hac naſtum eſſe! nam, ut *S. Auguſtinus* ait: *Quemadmodum mala conſcientia tota in deſperatione, ſic bona conſcientia tota verſatur in ſpe.*

Secura mens; nullius ſibi culpæ
con-

conscia , *quasi jure convivium* , atq; unicum est in hac vita verum, sincerumque solatium , futurorumque prælibatio gaudiorum.

Qui rectè vivit, extra mœroris, & anxietatis metam est positus. Nihil est tam formidabile, ut illi terrorem incutere queat : mundi totius subversionem , ipsamque in se irruentem necem impavidus intuebitur.

Quamprimùm *Ezechias* Rex de morte certior erat factus, ad bonam suam conscientiam confugit. Hæc sola illum poterat consolari. Eadem tibi in omnibus rebus adversis lorica erit impenetrabilis, vallum munitionissimum, disertissimus Advocatus.

Jure igitur meritissimo dicamus, licet: Nullæ opes , nullus honor, nulla excellentia præ bona conscientia.

Bonus fruitur bonâ conscientia,
ait

ait S. *Martinus Bracaren.* (a) Hinc perpetuò gaudere si vis, virtutē cole.

CAPUT XLII.

Mala cōscientia ingens tormentū est.

GRave, & permolestum est, simul vivere cū fāmīna, quæ rixandi non facit finem; optabilius esset, inter feras deserto in loco vitam ducere: multò autem gravius, ac difficilius est, cum verme malæ cōscientiæ commorari.

Vir conjugatus domo tantisper egredi, sēque uxoris rixis, atq; molestiis subducere potest; at verò malæ cōscientiæ vermem effugere nemo valet.

Nullò non loco illi adhæret; domi, in platea, in mensa, quovis tempore illum sequitur; diu, noctūque, & sine intermissione pungit; subinde etiam in somno horribilibus eum terret insomniis.

Apollodorus, homo nefarius, sibi pellem detrahi, ebullientique ab eo no immergi se somniabat, videbaturq; conscientiam suam audire exprobrantem: *Horum ego tibi causa sum malorum.* (a)

Neminem itaque eorum, quibus crimina nostra innotuerunt, sic timere debemus, ut nos ipsos: alios fugere possumus, nos ipsos nunquam.

Mala conscientia similis est astidua febre, quæ nunquam remittit: attamen hoc illam longè exsuperat, quòd nunquam doloris sensum leniat, sed aëuat potius in dies singulos, magisque exulceret.

Non igitur abs re dixit S. Bernardus: (b) *Infernus quidam, & carcer animæ, rea conscientia*, adeoque & continuum tormentum: quod quidem subindè tantum est, ut mori, quam

(a) *Plurarchus.* (b) *Serm. 4, de Assumpt.*

quã illud ferre, nonnulli præoptârint.

Non pauci, *Judæ* exemplum secuti, violentas sibi manus intulerunt, rodentem illum vermem diutius tolerare non valentes.

Attamen sentire conscientie remorsus, magnis peccatoribus conducibilis est, quàm illis nunquam premi. *Tranquillitas ista tempestas est*, inquit *S. Hieronymus*; (1) ad cõque æternæ mortis, damnationisquæ prænuncia.

Qui neque trudendo, neque pungendo, neque vociferando expurgiscitur, is lethifero correptus est somno.

C A P U T XLIII.

Mala conscientia nos pavidos reddit.

Nil timidum facit animum, nisi reprehensibilis vitæ consciëntia, ait *S. Martinus Bracarenensis*. (b)

Mala conscientia nemini fidit ; malè sibi ominatur à notis , & propinquis , vicinis , & domesticis , ab inimicis , & amicis.

Qui in statu peccati mortiferi existentes , lapidibûs ex alto ruentibûs , aut humorum defluxu vitales intercludente spiritus , seu maris inclementiâ , seu terrestribus obruantur latrociniis , impalleseunt , horrent , ac contremiscunt. Actum , inquiunt , nunc est de me ; perii , lat scio ; effugere nequeo.

Sic olim lamentabatur magnus quidam peccator , improvisâ obrutus morte ; *Misera , & infelix anima , eheu ! quò nunc ibis ?*

Hæc sunt verba , hæ cogitationes eo um , qui malâ torquentur conscientia : ejusmodi casibus nonnunquam ita perturbantur , tamque vehementi concutiuntur metu , ut de cor-

corpore magis, quàm de anima sint solliciti, atque ineptos se reddant, ut verum de peccatis dolorem eliciant.

Id variis temporibus varii, qui terræ motibus sub domorum, ac turrium ruina semianimes inventi, atq; indè erepti sunt, de se facti fuêre.

Ubi virtus deficit, ibi deficit animi tranquillitas. Nulla libertas, lætitia nulla, nisi in timore Domini, & in bona, securâque conscientia,

C A P U T XLIV.

Directio conscientiae ex mente Theologorum.

PECCATUM usque ad eò est voluntarium, ut sine voluntate fieri non possit; hinc voluntatis consensus necessariò requiritur.

Consensus voluntatis tunc est perfectus, quando à præmeditatione, & à plena, deliberatâque peccati electione, aut à clarè cognita rerum, quas

exequi tenemur, omissione profiscitur.

Consensus voluntatis imperfectus est, ubi peccatum intellectui leviter, & imperfectè propositum, in negligentiore, & remissiore potius cadit voluntatem, quàm omnino plenè liberè admittatur.

Perfectus consensus mortiferum est peccatum, quotiescunque versatur circa gravem materiam, quâ vel Deo, vel proximo, vel nobis ipsis grave malum infertur.

Consensus imperfectus, noxam non nisi venialem adferre potest, quantacunque sit materia.

Ex iis, quæ dicta sunt, conficitur, te, quidquid cogitaveris mali, peccatum mortale necdum commisisse, nisi perfectam cognitionem, aut iudicium lethiferi cuiusdam mali antè habueris.

Si notitiam obscuram, obscurumque judicium lethalis mali duntaxat, multò magis, si sensualem tantummodo habueris imaginationē, mortiferam noxam non admisisti, sed non nisi culpam fortassis venialem, ac proinde inferorum incendia non es promeritus: dedeceret enim infinitam Dei bonitatē, sempiternis punire flammis culpam, sine plena deliberatione commissam.

Quapropter, quidquid malī primis vitæ tuæ annis, quibus tibi deerat sufficiens rationis usus, aut in provec̃tiori ætate bonâ fide commissum est, angere te nequaquam debet, quòd ea necdū fueris confessus.

Nemo peccat, peccare se nesciens, aut sciendi carens potestate.

Voluntarium est omne peccatum; nemo peccat invitus, ait S. Martinus Bracarensis (a)

I 4

Qui

(a) *Maxim. de morib,*

Qui timore præditus est, quique, peccati horrore concepto, sæpè renovat propositum, noxam mortiferam nunquam perpetrandi, in eam non facilè labitur: unde si talis dicat, agat, cogitet ingens aliquod malum, aut impuris cogitationibus, motibusque inde exurgentibus vehementius exagitetur, & postmodum dubitet, an plenum, perfectumque præbuerit consensum, ac proinde mortiferi peccati sit reus, talis inquam, judicare potest, sibi que persuadere, ut summum se venialem contraxisse culpam.

Contrà, homines improbi, qui sæpè in gravia peccata labuntur, judicare possunt, se noxam mortiferam perpetrâsse, si quando, utrùm illam commiserint, inciderit ipsis dubitatio.

Hæc dicta sint in solatium eorum, qui teneram nacti sunt cōscientiam, quos

quos non rarò eares angit, eò quòd dubitationibus suis se nequeant expedire ; verùm id, quòd sequitur, scrupulosis non mediocri erit consolationi.

C A P U T XLV.

Directio conscientiae ex mente Theologorum, in solatium scrupulorum.

SI, qui tibi à Confessionibus est, scrupulosum te esse dixerit, potes, imò debes illi fidem habere, penitusque in animum inducere, ejusmodi te esse, ac proinde privilegiis, quæ scrupulosis concessa sunt, sine ulla anxietate tibi frui omnino licet.

Qui scrupulosus est, nunquam aliquid confiteri debet, nisi cerò sciat hæc tria simul. *Primum* sit se illud fecisse ; *alterum*, noxam se comisisse mortiferam ; *Postremum* ; nunquam se eam esse confessum : deq; his tam certus sit, oportet, ut inter-

rogatus, tria hæc jurejurando affirmare aufit.

Si dubitet, imò si peccatum mortale admisisse, aut illud nunquam declarasse sibi videatur, illud tamen subijcere clavibus nequaquam debet, dubitationēque, atque opiniones suas omnes potest contemnero.

Sic, inquires, fieri posset, ut aliquid, quod revera peccatum mortale est, in Confessione omitteretur: non diffiteor; idcirco tamen non est, quòd cogites, in malo statu te fore, si quod fortè hujusmodi peccatum, quod nunquam in sacro tribunali aperuisti, à te esset perpetratum.

Si enim bonâ fide Confessionem instituisti, omnia peccata tua fuere condonata, etiam illa, quæ vel memoriâ exciderant, vel, quæ omisisti iusta de causâ, exempli gratiâ, quia juramentum præstare non audebas, mortiferas esse noxas.

Præ-

Præterea, cùm sæpè per diem ex sincero in DEUM amore, nullo ad mercedem, vel pœnam habito respectu, peccata detesteris, contritio illa tanti valoris est, ut vel finè Sacramento Pœnitentiæ, quin imò sine distincta singulorum peccatorum recordatione, eorum omnium, quantumvis magna sint, culpam extinguat, atq; adeò meritas piaculorum flammæ pœnas aut diminuat, aut omnino tollat, pro majori, aut minori doloris intensione, quamvis hic unum duntaxat temporis momentū duratione adæquaret.

Non est igitur, quòd subverearis, utrūm mortiferæ noxæ, quas forsitan perpetrasti, quasq; in Confessione nō exposuisti, tibi sint remissæ: nam, qui integre, aut iustis de causis non integre confitetur, chæto imperfecto dolore, is vi absolutionis de attrito fit contritus. 16 Si

Si quando scrupulosi ex consilio ejus, qui conscientiam illorum dirigit, Confessio obfit, possunt, ac debent ei credere, sibiq; firmiter persuadere, se, dum id imperatur, omisâ confessione, mensam Eucharisticam accedere posse, & debere; quâvis, multa gravia crimina se perpetrâsse, putent.

Injuriâ afficimus Deum, quòd de infinita ejus bonitate tam abjectè sentiamus. Pœnitentiæ Sacramentum instituit in subsidium, & levamen, atque in solarium delinquentium: non est igitur ejus voluntas, ut illo utamur in grave animæ nostræ detrimentum.

Abusus etiam frequens est multorum, qui varios, ignotósque Sacerdotes accedunt, eosque celant, se à cõsuetò conscientia suæ arbitro scrupulosos haberi; sic enim non raro
CON-

contingit, ut causa sint, cur ignoti illi, quibus reos se sistunt, in iudicio, de prolatis culpis formando, graviter aberrant.

Eius itaque, quem tibi à Confessionibus elegisti, quique animum tuum penitus perspectum habet, acquiesce consiliis, & certo scias, rem re facturum Deo longè gratissimam. Hoc inter reliqua omnia efficacissimum est, ut saneris, remedium.

Vir obediens loquetur victoriam,
inquit S. Scriptura.

C A P U T XLVI.

De Morte.

MOri, est in alterum abire mundum, vel ut in Cœlum transferaris, vel ut ad inferos detrudaris.

Mori, est vitam, & quidquid hic possidetur, amittere, sine spe quidquam illorum unquam recuperandi.

Parentibus, propinquis, superbis

ædificiis, agris, amœnis pratis, honorificis muneribus, ac dignitatibus tuis aliquando (velis, nolis) nuntium remittere te oportebit.

In Morte relinquuntur omnia, omnia in manus transeunt alienas; nihil, nisi sola virtus, nos comitatur.

Mors amara est divitibus, sed bonorum operum egenis longè est acerbissima.

Omnes nascimur uno modo, multis morimur. Nihil morte certius; nihil horâ, loco, mortis genere reperitur incertius: nescis, an de improvviso, an lentè, an domi, an in platea, an in ætate juvenili, an in provecta, an post annum, cras, an hodie sis moriturus, ne de momento quidem certus es. Vide ergo, an non temerarium sit, cum procrastinatione in salutem animæ incumbere?

Si copia tibi fieret, è thesauris regis

giis auferendi, quantumcunque velles, ut te, posterósq; tuos, dum vivent, eo pacto locupletares; an momentum (quantacunque tibi foret spes, datam á Rege facultatem non tam citò revocãdam) elabi sineres, quò tam splendidam opportunitatem arripere posses? quia timeres, ne postmodum hanc potestatem nò amplius haberes.

Si quando militibus, sibi fugã consulendi, aut urbem expilandi facultas conceditur, certatim operi se omnes accingunt, mirã alacritate domos, cubicula, scrinia perlustrant, resque ibidem inventas diripiunt, veriti, ne concessa deprædandi copia quamprimum adimatur.

Potestas tibi facta est Tartarei specûs, fœdissimiq; carceris squallores, & cruciatus effugiendi, Cœlum expugnandi, maximum tum gratiæ, tum

tum gloriæ faciendi incrementum, teque cā viâ æternūm locupletandi; sed ignoras, quando facultas illa sit retractanda, quando ventura sit nox, in qua nihil ampliùs poteris promereri.

Quamvis itaque non parva te spectat, minimè futurum, ut tam citò è vita decedas, tamen acceleres, necesse est, ob metum, ne ab ingruente morte etiam ante vesperam, quin imò proximo forsan momento, illa tibi potestas surripiatur.

Tempus præterit, labuntur anni; quare tempestivè tibi consule, vitæque tuæ dies utiliter impende.

Parere possunt æternam vitam pauci dies, inquit S. Eucherius. (a)

C A P U T XLVII.

Ars bene moriendi cunctis artibus præferenda.

SI

Si spes tibi firma foret, propediem
Cœlo te positurum, frequenter
cum *S. Paulo* in hæc verba prorump-
eres; *Cupio dissolvi, & esse cum Chri-
sto*: nec non cum Davide; *Heu mihi,
quia incolatus meus prolongatus est!*
neq; mortem tantopere formidares.

Mortem times; quia virtutum
præsidio destitutus es. Nemo li-
benter moritur, qui non multò an-
tè tempore se ad mortem rectè ob-
eundam comparaverit.

Postremus jam forsitan est dies, quo
vives, postrema fortè Confessio,
quam institues; postrema fortè, quæ
obibis, spiritualia futura sunt exer-
citia. Si hoc certò scires, quomo-
do illa perageres? haud dubiè, quàm
posses, perfectissimè.

Cardinalis Bellarminus, qui librū
conscripsit de *Arte benè moriendi*,
jam morti proximus, unum etiam-
num

num desiderabat annum, quo melius ad iter tam formidabile se compareret, multum licet temporis hoc in studio antea posuisset.

Vir quidam Sanctus, quadraginta annis in solitudine exactis, rogatus, quid tanto temporis spatio ibidem ageret, respondit: *Disco bene mori.* O scientiam prorsus necessariam, à qua pendet æterna felicitas!

Multi variarum artium, & scientiarum tenentur desiderio, in easque perdiscendas ita incumbunt, ac si multis adhuc sæculis essent victuri; artem vero, scientiamque bene moriendi maximè necessariam flocci faciunt, de æterna vita, quæ non doctrinâ, sed virtute acquiritur, parùm, aut nihil omninò solliciti. *Provisione perversâ*, inquit S. Eucherius, *impendunt brevi tempori curam maximam, & maximo tempori curam brevem.*

Noë centum, & viginti annorum operam in arce fabrica collocavit, ut mortem temporalem evaderet: tibi tantum vitæ nequaquam superest; post tres annos. dies, horas, forsan eris exanimum cadaver: & tantillum temporis Christianæ vitæ, ad virtutis fastigium educendæ, impendere detrectabis, ut æternam mortem efugas?

Enimverò demens es, si longævæ vitæ spe te ipsum lætes, & seducas, si ex hoc momento ad bonam, beatamq; oppetendam mortem te non sedulò compares.

CAPUT XLVIII.

Discendum est bene mori; quia non nisi semel morimur.

Si juveni puellæ, quæ fistulam æneam nunquam vidit, diceretur: explodendum tibi est in hunc scopum: si tetigeris illum; Regina nomin-

mine, ac dignitate donaberis : sin aberrare te contigerit ; in ignem viva conjicieris : conceduntur autem tibi hebdomadae quatuor, ut explorandi artem rectè perdisceas : quòd si tum aberraveris, non erit iterando locus.

Si hoc, inquam, ei diceretur : an non diligentissimè omnem conatum adhiberet, ut illius artis peritiam assequeretur ?

De te (ô homo) sententia lata est. Scopus æternitatis tibi petendus est, migrandum è vita. *Statutum est hominibus semel mori.*

Mors finis est temporis, atque æternitatis felicitis, vel infelicitis exordium. Si benè morieris ; æternis poteris in Cœlo gaudiis : sin malè ; pœnis apud inferos cruciaberis, nunquam terminandis : quippe non nisi semel mori licet, nihilq; hinc iterandum relinquitur.

Nec

Nec erit, quòd in temporis angustias tuam artis bene moriendi imperitiam, tanquam in causam, refundas: jam enim viginti, triginta, quadraginta numeras ætatis annos.

Si omne illud tempus infructuosè consumpseris; hebdomadas quatuor, ut explodendi in scopum æternitatis, atq; ut benè, beatèque moriendi arte erudiaris, tibi nequaquam ausim polliceri; nam proximâ fortè hebdomadâ, die crastinâ, horâ insequente cogêris subire mortem, à qua felix tua, vel infelix pēdet æternitas.

Itaque hoc præsentī momento, quod solum in potestate tua est, omnibus tum animi, tum corporis viribus eniti debes, ut rectè explodere in æternitatis scopum, atque ut benè, beatèque mori perdiscas.

Dum tempus habemus, operemur bonum, inquit S. Paulus Apostolus.

CAPUT XLIX.

*Semper paratos nos esse oportet ad
benè moriendum.*

Mors minimè mala est; sed nos
illam, perditè vivendo, ma-
lam reddimus.

Mortem non magis, quàm nos i-
pso timere debemus; hæc enim ini-
quitatibus nostris deterior esse non
valet.

Deus in singula momenta paratos
nos esse vult ad moriendum; boni
itaque singulis momentis simus, ne-
cesse est, ne mala unquam mors de-
repentè nos obruat.

Deus, tanquam fur, improvisâ ho-
râ, de nocte venturus est. Maxima
pars mortuorum testari potest, tum
è vita se esse sublato, cum id mini-
mè opinarentur.

Si tibi opiparæ mensæ accumbenti
diceretur: inter fercula, quæ nutri-
endi,

endi, recreandique corporis gratiâ
apponentur, unum erit veneno illi-
tum: omnes omnino dapes existi-
mares lethiferas, nullamq; attingere
auderes.

Cuncti vitæ tuæ dies, tanquam
lautissima fercula, ad reficiendam
animam tuam, variarumq; virtutum
piis exercitationibus roborandam,
tibi sunt propositi; sed inter illos
unus est dies veneno imbutus, unus
est fatalis.

Omnes igitur vitæ tuæ dies suspe-
ctos habere, quotidieque ad mortem
rectè comparatum te esse oportet.

*Indignus est nomine Christiani, qui
in eo statu vult vivere, in quo
nollet mori, inquit S. Hieronymus.*

O si quotidie, dum manè exper-
gisceris, tibi persuaderes, dicerésque:
hic dies veneno erit infectus, hic di-
es erit fatalis; certum, indubitatum-
que

que est, nullam omninò noxam admissurum te; certum item est, sedulò te elaboraturū, ut ad rectè moriendum te comparares, non secùs, ac faceret reus, de cujus hodierno mortis supplicio sentētia est pronūtiata.

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

C A P U T L.

In morte graviter dōlemus, quòd non meliùs vixerimus.

OMnes beati esse cupiunt, sed de animæ suæ salute pauci laborant; quotusquisque enim pro illa consequenda in bona opera incūbit?

Cætera omnia multò impensius cordi habent, atque idcò uberrimis deplorandi sunt lacrymis.

Quicquid à Cœlo deflectit, viam sternit ad inferos; &, quicquid ab ultimo fine abducit, ad æternum ducit interitum.

Instante mortis tempore alias cōcipimus rerum terrenarum ideas, quàm dum firmâ utebamus valetudine.

Multi, quando rectè valent, magno habent in pretio honores, divitias, commoda, voluptates, humana solatia, cæterâque sensuum oblectamenta; quæ, ubi fatalis moriendi urget necessitas, respuunt, atq; contemnunt, tùmque vehementer dolent, quòd tam insipienter illa depierint.

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas, præter amare Deum. *Cuncta fui, sed nihil mihi prodest*, inquit *Septimius Severus*, cùm fatali lecto detineretur.

Utinam (ajebat etiam tum *Philippus III. Hispaniarum Rex*) *viginti illos annos, quibus regno præfui, relicto sæculo, in eremum translatus,*

Deo, meâq; salutî impendissem !

Joânes verò Arragonum Rex altum suspirans, hæc ingeminabat verba: Longè melius vixissem, si regale nunquam gestâssem sceptrum, sed agriculturam coluissem.

Hugo Cardinalis, amicis sibi infuriantibus, ingens illi solatium esse oportere, quòd Purpuratorum Patrum numero ante obitum fuisset adscriptus, respondit: Mittite has vanitates; profiteor enim, si vitam auspiciari iteratò liceret, in cænobio leprâ obsitus, quàm Cardinalitiâ indutus purpurâ, vivere præoptarem.

Idem fuit Leonis XI. Pontificis iam iam morientis sensus, Mibi quidem inquitbat, claves Cœli datæ fuêre: sed longè melius nunc mecum ageretur, si monasterii alicujus claves tenuissem.

Nullum est in morte sincerum animi solatium, nisi in pio, fidelique cul-

cultu, Deo constanter exhibito.

Quod tum factum vellemus, id nunc agere nos oportet. Relinquendum est modò, quod tum nos deseruisse optaremus.

Innumeri, in confinio æternitatis positi, supinam suam in procuranda animæ salute socordiam amaris lachrymis detestati sunt.

Tu igitur fac sapias; omnia deserre, priusquam ab omnibus deseraris. Nihil eo facilius est; nā velle sufficit.

Quodcumq; sibi imperavit animus, obtinuit, inquit Seneca.

C A P U T L I.

Boni, instante morte, letantur; contristantur mali.

TOties oblectâsti oculos rerum amoenarum aspectu, aures suavissimo musicæ permulsisti cōcentu, delinivisti grato sapore palatum; toties te mundi vanitatibus iñmersisti.

Quid ex illis omnibus nunc tibi est reliquum ? quò recesserunt omnes istæ sensuum illecebræ ? *Transierunt omnia illa, tanquam umbra.*

Quòd si tua animi propensio eò te perducit, ut res alias illecebrosas videas, audias, gustes, tangas ; quid brevi pòst tempore inde adepturus es, nisi perpetuum conscientiaè remorsum ?

Quid futurum est tibi ad terminum vitæ redactò, quamvis ad id usque tempus omnibus honoribus, ac voluptatib9 affluxisses ? instar somni cuncta evanuerunt. Momento perperantur, quæ diu cruciant.

Extremo, quo morimur, temporis puncto, omnes omninò homines sunt inter se æquales, tam qui diuturno, quàm qui brevij vixerunt tempore, & qui abundârunt opibus, & qui inopiâ fuère pressi, & qui in deli-

ciis

ciis enutriti, & qui gravissimis conflictati fuerunt ærumnis; cò quòd tunc omnia præterierint, atq; mors præteritæ felicitatis, & calamitatis sensum prorsùs ademerit: hoc solum inter illos tum est discrimen, quòd hi liquidissimo perfundantur gaudio, alii verò acerbissimo torqueantur mœrore.

Dum *S. Paulus*, centum, & tredecim annos natus, animam in solitudine exhalabat, nullo suarum austeritatum, tamq; diurnæ in ea cõmorationis sensu tangebatur. Sola animi lætitia, æternorùmque bonorum præsentia, mirificâ illum suavitate demulcebat.

Si *Cain* ad hæc usque tempora vitam protraxisset, omnibùsque mundi voluptatibus foret fruitus, & hoc momento moreretur; esset, ac si nunquam iis fuisset fruitus, neque

modò quidquam haberet amplius, quàm frater ejus *Abel*, qui à quinquies mille annis è vivis sublatus est: verùm acerbissimo dolore premere-tur; eò quòd pœnam sibi debitam auctam, atque geminatam videret.

Non attendendum, inquit magnus Guigo, (a) *quid suavitatis babeant temporalia, verbi causâ, vinea, præ-tium, domus spatiosa, ager, aurum, ar-gentûmque, laus, ac cætera omnia, in præ-senti, dũ adsunt; sed, quid amaritudinis generent in nobis, cùm abeunt.*

Ingruente morte, sola vera est, sincerâque voluptas, voluptatibus omnibus renuntiâsse. Hoc identitidem animo versa.

Qui rectè semper vivet, ad præ-sentiam mortis nūquam expavescet.

C A P U T LII.

In quo sita sit bona mors.

Mul-

(a) *De Tranquill:*

Multi de morte perperam, & præpofterè judicant: mors, quam illi optimam censent, non raro pessima est. Quoties audivimus aliquos dicentes:

O quàm feliciter iste ex hac vita decessit! ô mortem pretiosam! faxit Deus, ut & ego simili fato concludã.

Ille verò, qui omnia novit, qui cordium scrutatur arcana, & falli nescit, forsitan diceret; mortem istam etiam, atque etiam esse infelicem, hominem istum miserabiliter objisse; adeòq; tu, si Deus se exorari fuisset passus, miserum tuum obitum æternùm esses deploraturus.

Non omnes, qui Crucẽ manu teneant, ac manantibus ex oculis uberim lacrymis domi, in lecto, sine dolore, & reluctancia moriuntur, non omnes, qui ante mortem Poenitentia clavibus peccata subjiciunt,

transferuntur in Cœlum: nam exteriora illa pietatis signa interdum ab animo longè dissentiunt, & contingit nonnunquam, aliquos sacrilegè confiteri: sed *Beati mortui, qui in Domino*, id est, in gratia, atque amore *Dei moriuntur*.

Rectè igitur, beatèque mori, et *in Domino mori*, sive divinâ donatum gratiâ è vita demigrare.

Quamvis convulsionibus exagitatus, & in rabiem actus, spumâsque ore egerens, atq; oculis horribiliter contortis, manibus, pedibûsq; collisus, infelicitè expirare videaris;

Licèt catarrho derepentè oppressus, glande trajectus, vel à lupis in silva dilaceratus, mortem oppeteres, Confessionem etiam instituendi, vel sacra JESU, ac MARIE nomina pronuntiandi facultate destitutus; dummodo in gratia Dei moriaris, rectè
mo-

moreris, ac æternum beatus es.

Ex adverso, licet morereris, diuturno morbo magnâ animi moderatione tolerato, re omni familiari pauperibus erogata, decies mille Sacrificiis pro animæ tuæ salute ad aram offerri jussis, noxis in Sacro tribunali declaratis, susceptis S. Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis Sacramentis,

Licet, inquam, corpore jejuniis, vigiliisq; confecto, exhaustoq; immanibus flagellis sanguine, è vivis excederes; si divinâ te orbatum gratiâ mors deprehenderit, æternum periisti. *Mors peccatorum pessima,* inquit Propheta Regius,

Peccatum igitur devita, adhære Deo, ejusque infinitæ misericordiæ te committe; & malam mortem non timebis. Nullum est malum, nisi peccatum; nullum bonum, nisi Deus.

*Si ambulavero in medio umbræ
mortis, non timebo mala, quoniam tu
mecum es.*

C A P U T LIII.

*Præstat, Sacrificia Missæ fieri ante,
quam post mortem.*

QUòd Missæ Sacrificia post mor-
tem peragi cures, bonum im-
primis est, & laudabile; sed curare,
ut ante obitum illa peragantur. lōgè
id profectò melius, atq; laudabilius.

Illà, quæ ante mortem, dum æger
decumbis, pro te fieri jubes, plurima
tum animæ, tum corporis beneficia
tibi possunt impetrare: valent, si
quidem sis in statu gratiæ, omnes
peccatorum tuorum poenas expiare,
nec non rectam tibi pandere in Cœ-
lum viam.

Præstat, nunquam in ignes piacu-
lares descendere, quàm ex illis pau-
latim educi: quemadmodum melius
est,

est, ædestuas nunquam flammam concipere, quàm postmodum illam extinguere debere.

Si in statu mortiferæ noxæ verseris, Sacrificia, quæ, dum ægeres, ad aram offeruntur, causa esse possunt salutis tuæ: fortè Deus per illa movebitur, ut infundat tibi supernaturales gratias, quibûs adjutus, veram, sinceramque elicies de peccatis contritionem.

Quæ verò offeruntur post obitum, gratiam, quæ te juvet ad rectè moriendum, aut morbi molestias patienter ferendas, nec impetrabunt tibi, nec impetrare valebunt.

Illæ etiam tibi nequaquam sunt profutura, si in statu mortiferi peccati è vita excesseris; nam *ex inferno nulla est redemptio.*

Si in statu gratiæ mortem obieris, Nullæ Sacrificia, quæ ad animæ tuæ

refrigerium impenduntur, possunt quidem te à pænis peccatorum liberare; sed serò fortassis tibi proderunt, eò quòd seriùs, quàm par est, peragenda sint, idque propinquorum incuriâ, vel nimia cupiditate Sacerdotum, qui interdum plura Missæ Sacrificia admittunt, quàm, ut brevi tempore illa offerri possint.

Quin imò, quod magis deplorandum, nunquam tibi proderunt, si aut avaritiâ, aut oblivione omittantur. Procul ab oculis, procul à corde.

Cuncta hæc pericula evadere possumus, si, dum in vivis adhuc versamur, Sacrificia Missæ pro animæ nostræ salute peragi curemus, præsertim, cum jam morbo corripimur.

Præstat, opes suas ante obitum erogare in pias causas, in Societates, pro augendo cultu B. V. quàm testamento illas post obitum dispertiri.

Quid-

Quidquid in morte relinquimus,
inviti relinquimus; velimus, noli-
mus, relinquendum, est.

CAPUT LIV.

De extrema Unctione.

EXtrema Unctio Sacramentum
est, à Christo institutum, & per
S. Jacobum Apostolum promulga-
tum. Dum adjunctam habet attriti-
onem, si quis contritionem perfectā
elicere, aut peccata confiteri nequi-
erit, condonat omnes mortiferarum
noxarum culpas, quantumvis licet
magnas, & numerosas.

Multi sempiternis cruciantur pœ-
nis, qui ineffabilibus jam fruerentur
in Cœlo gaudiis, si extremā Unctio-
ne præmuniti ex hac vita decessissent.

Confert igitur gratiam sanctificā-
tem, vel eam adauget, animam munda-
t, *Peccatorumq; reliquias abstergit*, id est, pravas inclinationes, Spi-

ritus teporem, nec non poenas, quæ pro noxis commissis nobis erant persolvendæ, plus, minusve pro magnitudine, vel exiguitate internæ nostræ dispositionis.

Non pauci extremæ Unctionis favore rectà transeunt in Cœlum, aut modico tempore in flammis piacularibus detinentur, qui alioquin diuturnis ibidē fuissent torquēdi suppliciis.

Ægro etiam, si quidem salati expedit, corporis restituit valetudinem. Hæc est Theologorum sententia. Rectè tamen addit *Divus Thomas*: dummodo non sit impedimentum ex parte suscipientis; cuiusmodi esse posset, quòd Sacramenti huius receptionem ad extremum differat, quando jam viribus destitutus, & à Medicis depositus est.

Nonnulli interim, si quando de extrema Unctione suscipienda com-

mo

monentur, ajunt, necessitatem nec-
dum premere; mortem enim prope-
diem subsequaturam, arbitrantur.
Vanus profectò hic est metus, & stul-
ta persuasio, nec non perniciosissi-
ma Dæmonis fallacia.

Non pauci, postquam Sacro Oleo
sunt muniti, pristinam consequuntur
sanitatem, uti quotidianâ docemur
experientiâ. Multò plures moriun-
tur; quia diutius, quàm par est, co-
scuto maniri recusant. Inungi nos
oportet, quamprimùm verosimile
mortis periculum imminet; quod
si fieret, quàm plurimi sanitati red-
derentur, fallacia dæmonis evane-
sceret, horrórque, quo ab hoc Sa-
cramento deterrentur, in amorem
verteretur.

Citra necessitatem miraculū po-
stulant, atque adeò DEUM tentant,
quicumque Cæleste hoc antidotum

tum adhibent, cùm in agone versantur, vel, fractis viribus, eidem sunt proximi. Hi profectò sese in discrimen adducunt evidentissimum, remedio tam salutari nunquã potiundi.

Vr, probitatis famâ illustris, extremâ Unctione neglectâ præ metu subsequutura propediem mortis (exigua fortassis, atque semideliberata Sacramenti hujus colludebat contemptio) post obitum jam terræ mādandus, suspirans dixit: *Vae misero mihi, qui in centum annos ad piaculares flammæ condemnatus sum; eò, quòd de extrema Unctione nimium horrorem conceperim; qua si muniz fuisset, jam pristinam recuperasset sanitatem: adeò enim hæc mortem non accelerat, ut illam potiùs remoretur, aut longè depellat (a)*

CA-

(a) Nic. Diony. p. 2. gemina Præd. 2. destr.

CAPUT LV.

Extremâ Unctione nos muniri par est, dum sumus rationis compotes.

Meminisse oportet, multum interesse Extremæ Unctionis Sacramento nos muniri, dum mens etiamnum est integra: sic enim, præterquam, quòd spes valetudinis recuperandæ magna nobis affulgeat, anima uberiori donata gratiâ, magisque idonea redditur, ut omnes Sacramenti hujus effectus consequatur, perfectamque excitet contritionem, dum æger unâ cum Sacerdote, vel voce submissa dicit:

Per istam Sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti, per visum: & sic rursus in Unctione cæterorum sensuum.

Extrema Unctio instituta est, ut illius ope feliciter, & sine mora evole-

lemus in Cœlum: hunc in finem ægro animos addit, ut alacriter se opponat conatibus dæmonum, qui sub vitæ terminum contentiore studio elaborant, ut nos in æternam perniciem præcipites trahant.

Munit ægrum contra horrorem mortis, desperationémque, quæ ex præteritis noxis interdum enasci solet; mentem illuminat, atque angores conscientiæ sedat.

Pellit tristitiam, quàm infirmitas corporis gignere consuevit; suppeditat vires, quibus æger voluntatem suam ad divinam in omnibus conformet, morbiq; molestias, atq; ærumnas ad extremum usque spiritum fortiter, alacritérque ferat, variósq; præsentissimarum virtutum actus facili negotio eliciat.

Deniq; (ut verbo complectar omnia) vitam concludit, & quasi super-

premam tribuit Christiani hominis perfectionē per merita pretiosissimi sanguinis Domini nostri Jesu Christi.

Hinc conficitur, imprudenter agere, & charitatis leges violare eos, qui metu, ne ægrum contristant, aut lucro, comodoque proprio seducti, quoscunque de extrema Unctione sermones procūl amandant, aliósque ejus receptionem ægro suadere volentes, loqui non sinunt, atque ita causa sunt, cur tam salutari remedio destitutus è vita decedat, vel illo muniatum tam, cum usum rationis amisit, quando dæmonem expugnandi, recteque agendi, cæterosque hujus Sacramenti effectus consequendi tempus effluxit.

Multum, ut liquet, hujus interest; Deus severā ab illis exiget rationem.

S. Oecumenicum Concilium *Tridentinum* (a) damnat, atque anathe-

(a) Canon. 3.

matizat eos omnes, qui, Extremam
Unctionem à Christianis sine pecca-
to contemni posse, affirmant.

Non paucos, qui fuissent ad infe-
ros præcipitandi, hoc Sacramentum
transtulit in Cœlum.

C A P U T LVI.

De Supremo Judicio.

OMnes nos manifestari oportet an-
te tribunal Christi, ut de bono,
& malo, quod egerimus, judicemur.
Nihil illo certius; nulla de re S. Scri-
ptura clariùs differit.

Tria sunt, quæ Judicium supre-
mum faciunt perquã horribile: stri-
cta reddenda ratio, summa ignomi-
nia, irrevocabilis æternæ damnatio-
nis sententia.

Nullum verbum, nullum opus,
nulla cogitatio, nullum vitæ mo-
mentum præteribit, nisi exactissimè
discussum, ut pro eo vel merces
tri-

tribuatur, vel pœna irrogetur.

Quid tibi erit animi, dum tot pravas cogitationes, tot nefaria opera, tot otiosa, atque impura verba, tantum temporis jacturam, totque gratias neglectas coram intueberis? Quis tibi tum erit sensus?

Accurata ratio, quam de uno duntaxat die Deo redditurus es, te incredibili consternatione, atque confusione omnino replebit: quid igitur fac et tot dierum, tot annorum, totiùsque vitæ severissima discussio?

Memini, scribit de seipso Religiosus quidam, Deum demonibus exprobraturum unicum horæ quadrantem, quem non rectè impenderunt; quid igitur fiet de me, qui quot annis, & centum, & mille quadrantes infructuose elabi passus sum, si contingat Deum id etiam mihi exprobrare? totis artibus, inquit, contremisco, dum hæc recogito.

Quid

Quid faciam, inquit Job, cum surrexerit ad judicandum Deus? & cum quaesierit, quid respondebo illi?

Quid, obsecro, Jobo tunc mendum erat? conscientia ei testificabatur, quod plurima opera charitatis, omnisque generis virtutes studiosè exercuisset. At, cheu! verebatur perspicacem Dei oculum; metuebat, ne is in operibus suis aliquid, cujus ipsemet erat inscius, reprehensione dignum inveniret.

Vae etiam laudabili vitæ hominum, si remota misericordiâ, discutias eam, exclamat S. Augustinus. (a)

Si iustus, inquit S. Petrus, vix salvabitur, impius, & peccator ubi parebunt?

P. Joaões Cardim, Religiosus Societatis Jesu, singulari virtute præditus, jam morti proximus (cum ei dice-

(a) Lib. 9. Confess. c. 31.

diceretur, fore, ut lene subiret iudiciū) flebilis voce in hæc verba prorupit: *O duram sententiam, reddere Deo rationem!*

Omne iudiciū effugere haudquamquam potes: hinc igitur te ipsum iudica, & severè castiga, ne postmodum severè iudiceris, & castigeris.

C A P U T LVII.

De Confusione, & pœna damnatorum in Iudicio

OCuli Domini multò lucidiores sunt, quàm solis radii: hi novissimo illo die tantâ nos luce perfundent, ut visurus sit unusquisque non solum publica nostra peccata, verum etiam occulta, omnibus vestita circumstantiis, ubi, quando, quomodo, quibus mediis, & cum quibus commissa sint.

Damnati apud inferos remanere illo temporis spatio præoptarent; si-

qui-

quidem palàm prodire erit intolerabile ; latère verò nullo etiam modo poterunt.

Ad sinistram igitur, eheu ! cū dæmonibus consistere debebunt, incredibili rubore coram universo mundo suffundendi, deque illis verissimè affirmare licebit hæc S Pauli Apostoli verba. *Quem fructū habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis ?*

Cogentur etiam intueri Deum, Judicem suum, gladio justitiæ armatum, ut ab eo æternis puniantur suppliciis. Quantus pavor ! quanta confusio ! *Quo animo, ait S. Eucherius, stabit desertor ante ducem suum ? perditus ante pretium suum ? quā fronte misericordiam petet, primum de misericordiae contēptu judicandus ?*

JESU CHRISTI effigies (a) nonnullos in hac vita, dum brachia misericor-

(a) Raderus.

cordiæ etiamnum aperta sunt, truci vultu, & torvis oculis aspexit; quæ res trecentis viris, qui aderant, tantum incussit terrorem, ut in terram corruerint omnes, jacuerintque horis aliquot exanimis similes.

Quid aget, non imago, sed vivus ipse Jesus? quo tremore concutiet impios, non jam è probrosa Cruce pendulus, sed in solio Majestatis sedens, dum implacabili ira, & furore horribilia hæc evibrabit verba: *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum.*

O quàm lugubre erit homini Deum videre, & perdere, & ante pretii sui perire conspectum! inquit iterum S. Eucherius.

Molestum est nonnunquam, & peracerbum, conspectu hominis vel ad breve tempus carere: quàm amarum igitur erit, à Deo, infinitè pulchri,
L boni,

boni, amabilis, sapientis, atque perfecti, æternum arceri conspectu!

Hoc tormentum, inquit S. Bernardus, cætera omnia gehennæ tormenta superabit.

Satius esset, ait quoque S. Chrysostomus, infinita fulgura sustinere, quam illam mitem Christi faciem, nos aver santem, videre.

C A P U T LVIII.

De Inferno.

Ignis fornacis, vehementer licet accensæ, ad ignem inferorum comparatus, non nisi ignis pictus censeri debet.

Attamen, si tibi diceretur, nisi hoc, illudve flagitiū omittas, aut dicto citius ejusmodi virtutem exerceas, verbi causâ, nisi pauperi illi in extrema necessitate constituto, mox stipem eroges, manus tua tribus, quatuorve horis flammis aduretur: bonum, quod

quod à te exigitur, opus mox præstares, & flagitium illud nullo modo perpetrare, ut nimirum tam brevem effugeres pœnam.

Interea Deus tibi minatur, atque ait : ô homo, quisquis es ! ego te in flammâs detrudam nunquam extinguendas, nisi, quod præcepi, bonum perficias, nisi fugias, quod vetui, malum : tu verò, neque bonum amplecteris, neque malum devitas ; sed rides, & jocularis, vitâmq; agis tam perverfam, ac si nulla post hanc vitam subeunda tibi forent tormenta.

Hunc tuum vivendi modum deplorat S. Augustinus hisce verbis : (a) *Timent cruciatum temporalem ; & non timent pœnas ignis æterni : timent modicum mori ; & non timent æternum mori.*

Enimvero vel rationis usu, vel fi-

L 2

de

(a) Serm. 18. de verb.

de destitutum esse te, manifestum indicium est. Vix enim fieri potest, ut benè quis credat, qui malè vivit.

Is verè credit, qui, quod credit, in actum deducit, & qui sic vivit, ut in virtutum exercitium toto pectore incumbat,

C A P U T LIX.

De pænis Inferorum,

INferorum ignis nō modò corpus, verùm & animam urit.

Quæcunque *Decii, Maxcentii, Neronis, Diocletiani*, invenère tormenta, ea omnia in illo igne patiuntur damnati.

Finge, nullum apud inferos esse ignem, quo probi crucientur, sed æternum solummodò dentium dolorem; equidem omnibus divitiis, delicis, atq; honoribus libèter renuntiarent, ut eo liberarentur cruciatu.

Nemo, mentis cōpos, illecebro-
sis

sis carnis voluptatibus frui, aut regni gubernationem, imò ne totius quidem orbis dominium admittere vellet ea lege, ut viginti, aut triginta prius annis in molli lecto, rosis, violis, aliisque herbis odoriferis consperso, imotus diu, noctuque decumberet.

Attamen tu inter sulphureas tenebras, spissamque caliginem, in lecto, flammis, bufonibus, atque colubris refertissimo, aternum torqueri paratus es, ut aurum, argentumque conquiras, ut ad honores, dignitatesque eveharis, ut brevi, foedaque carnis fruaris voluptate.

Dixeris, quidquid lubet, amens es, nisi animum mutes, & cum *Demosthene* dicas: *ego tanti pœnitere non emo.*

Vix ad unum, alterumve momentum perferre vales ignis scintillam in-

manus incidentem, imò ne pulicis quidem morsum; quomodo ergo, qui adeò tener es, æterna tolerabis incendia? *Quis poterit, inquit Propheta Isaias, habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cū ardoribus sempiternis?*

Alii, si lubet, insaniant; tu sapiens esto, ac prudens, & præ omnibus cole, ac æstima virtutem: *quasi à facie colubri, fuge peccatum*, ut æternas aliquando pœnas evadas.

C A P U T LX.

De aliis Inferorum pœnis.

Tot foeda, & grave-olentia post supremi Judicii diem apud inferos erunt corpora, quot ibidem futuræ sunt animæ.

Non aliter illa, quàm purulenta emplastra inter se cohærebunt, & hæc cū instar in vase, se mutuò premēt.

Fœtor, qui ex illo damnatorum car-

carcere emerget, erit intolerabilis. Corpus, vel unicum, ab inferis in terras adductum, ad totius aëris corruptionem, omniumque piscium, avium, animantium, atq; hominum interitū sufficeret, ait *S. Bonaventura*.

Satius igitur est, odoratui, cæterisque sensibus modò denegare, quidquid avidè, & cōtra Dei leges æquissimas appetunt, quàm postmodum horribilem illam perpetuò pati mephitim.

Modò, & perpetuò, immane quantum discrepant. Vox stultorum est: fruamur modò bonis, quæ sunt; vino pretioso, & unguentis nos impleamus; coronemus nos rosis; genio, pravisque nostris propensionibus indulgeamus modò; cras enim moriemur, aut non nisi modico victuri sumus tempore.

At sapientum vox est, contristemur

mur modò, ut postmodùm perpetuò
lætetur; mundi vanitates, deliciás-
que aspernemur modò, ut perpetuò
postea suavissimis fruamur Cœli gau-
diis; ploremus modò, ne brevi pòst
tēpore perpetuò plorare cogamur.

Damnatorum fletus tam erit co-
piosus, ut, si omnes vel unius damna-
ti lacrymæ, quas totâ æternitate
fundet, asservarentur, & commisce-
rentur, mare, quantumvis licèt ma-
gnum, essent confecturæ.

Satius igitur est, paucas hîc lacry-
mas fūdere, quàm postmodùm apud
inferos vastũ lacrymarum oceanum.
Satius est, modò paululùm dolere,
quàm postea multùm, & perpetuò.

*Temporalia gaudia futurorum se-
mina sunt dolorum*, inquit *Magnus
Guigo.* (a)

Hoc altè menti imprime, & scito,
ada-

adamante te duriores esse, si his considerationibus non commovearis, si sædis voluptatibus, aliisque vitis immersus hæere pergas, aut nisi indefesso studio virtutem colere incipias.

CAPUT LXI.

De aternitate pœnarum apud inferos.

Nemo in hac vita crebras, & graves perferre valet pœnas, easque diuturnas.

Apud inferos autem & plurimos, & atrocissimos damnati perferunt cruciatus, non tantum diu, sed æternum duraturos.

Dives Epulo mille septingentis, & amplius annis Tartareo inclusus specu luget, ingemiscit, ac plorat; suis tamen tot ferventissimis suspiriis ne vel unam aquæ guttam sibi hætenus potuit impetrare, ne tantillum quidem, tanto temporis intervallo, in-

ter tot gemitus, & tot ærumnas: quã
misera isthæc, & infelix est vivendi
ratio! quàm luctuosa facies!

Mille septingenti, & ampliùs sunt
años, quibus *Judas* nefarius proditor
cum igne habitat devorante.

Quinque annorum millia præter-
iære, quibus arsit *Cainus*, & etiam
num ardet: at, cheu! necdum tor-
mentorum finis; sed, donec erit De-
us, tam diù & *Dives* epulo, & *Judas*,
& *Cainus*, cæteri; damnati torque-
buntur ardoribus sempiternis.

Æternitas finem nescit, semper
incipit; semper nova est, nunquam
decrescit.

Deme æternitati tot annos, quot
in arboribus virent folia, quot in
mari sunt guttæ, quot per aërem vo-
litant atomi, necdum finem habebit
æternitas.

Mons vertice Cœlum cōtingens,
post.

post decies milles, & centies decies milles centena annorum millia in alium aliquādo transferretur locus, licet una duntaxat avicula singulis centenariis annis non nisi unicam auferret arenulam: attamen æternitas ne minimā quidem ex parte tum esset diminuta.

Quin imò, licet altissimè iste mons, centies milles eo modo transferretur, æternitas tum solummodò quasi inciperet, nihil de poenarum acerbitate esset sublatum: ignis æquè foret intensus, æquè lamentabilis, ac primo damnationis die.

Hoc illud est, quod Inferorum poenas reddit intolerabiles, hoc damnatis acerbissimos excutit gemitus: hoc facit, ut gravissimè sibi ipsis succenseant, indignentur, frendeant, ululéntq; ferarum more, memores, se peccati mortiferi fugâ, exigua,

brevis, fœdæque voluptatis repudiatione, tantos, tàmque diuturnos evadere potuisse cruciatus.

Mœror ipsorum, ut liquet, perquam acerbus est: sed, cheu! nimium serus, ac proinde infructuosus.

Illi igitur sapiunt, qui, dum tempus habent, bonis operibus sedulò se totos dedunt. Illi prudentes sunt, qui horribiles illas pœnas effugiunt, dum in eorum est potestate.

Tu quoquè, dum tempus suppetit, maturum cape consilium: nam perisse semel, æternum est.

C A P U T LXII.

De Cælo.

DICTU faciùs est, quid in Cœlo non sit, quàm, quid ibi sit. Nulla prorsus est in Cœlo corporis infirmitas, nulla fames, nulla sitis, nullus æstus, nullum frigus, nulla molestia, nullus mœror, nulla adversitas.

Occu-

*Oculus non vidit, nec auris audi-
vit, nec in cor hominis ascendit, quæ
præparavit Deus iis, qui diligunt illū.*

Licet ab orbe condito ad hunc us-
que diem omnes omnium Martyrum
pertulisses cruciatus, divinæ faciei
conspectus, non nisi ad momentum
durans, universos illos dolores, sum-
mo gaudio abundè compensatos,
prorsus mitigaret.

Infinita est in Cœlo felicitas, in-
effabiles deliciæ, interminata gloria.

Amatur ibi Deus sine mensura,
conspicitur sine intermissione, & sa-
turitate, possidetur sine metu, ne
unquam amittatur.

Nemo jure conqueri potest, viam
in Cœlum arduam esse, atque labo-
riosam; nam, ut benè monet S. Au-
gustinus, *Æterna requies æterno la-
bore rectè emitur.*

Cœlum bonis operibus venale
L 7 est:

est: quapropter, si n laborando, recteque agendo assiduam non ponas operam, sed contrà ad honores assequendos, ad opes, ad delicias tibi comparandas studium omne, atque industriam convertas, manifestè cōficitur, te non credere, Cœlum adeò pulchrum, atq; jucundum operosis, & fidelib9 Dei servis esse præparatū.

Quemadmodum rectè conficere-
tur, te non credere, immensum auri,
argentique thesaurum in horto tuo
esse defossū, si de illo effodiendo
neutiquam laborares,

Si considerentur animo, quæ promittuntur in Cœlis, vilescunt omnia, quæ habentur in terris, ait S. Gregorius. (a)

Mundi doctrina est, pravis serviē-
dum esse cupiditatibus, unumquem-
que extollere se ipsum debere, nihil
à quopiam sufferendum, nemini cre-

dendum, odio habendos inimicos.

Sed *Jesus Christus*, & orthodoxa fides Cœlum ingredi volentibus planè contraria præscribunt dogmata: cui præbendæ sunt aures? cujus adhærendum consilio?

Nihil profectò rationi magis est consentaneum, quàm intellectū subicere fidei, ac *Jesu Christo*, qui nec fallere vult, nec falli potest: attamen credere non sufficit; vitæ is, quæ credimus, conformis sit, est necessè.

Quid prodest, inquit S. Petrus Damianus, *Si quis Catholicè credat, & gentiliter vivat!* Nam, ut S. Jacobus ait: *fides sine operibus mortua est.*

C A P U T LXIII.

Opera bona, etiam exigua, in Cælo remunerantur.

Bonorum laborum gloriosus est fructus; inquit Sapiens.

Minimum gratiæ, gloriæque donum;

num, quod vel ob minutissimum bonum opus homini justo impertit Deus, præponderat universo orbi, licet tota terra in aurum, omnes lapides in adamantes, totumq; mare in balsamum converteretur.

Quod si pro parvis operibus tantam mercedem retribuit DEUS, magna, atque heroica longè abundantius haud dubiè remunerabitur.

Maximum itaq; nobis adferimus damnum, si quādo vel levissimā beneficii occasionē prætere sinamus.

Si Beati in Cœlo dolere possent, tristitiā exanimarentur, quod, cū in vivis degerent, nonnullas exhibendæ virtutis occasiones elabi siverint, cūque sibi comparare neglexerint gloriæ gradum, quem innumeris Sanctos modò vident feliciter adeptos; quia cujuscunque occasionis, minutissimis etiam operibus
DEI

DEI causâ præstandis opportunæ,
accuratam habuêre rationem.

Coelum vel momento lucrari pos-
sumus; non nisi unicâ opus est divi-
næ gratiæ cooperatione.

Incredibilem igitur faciunt pro-
gressum, atque ingentis lætitiæ cau-
sam habent, qui cunctos vitæ suæ di-
es, hebdomadas, menses, & annos in
divino cultu, variarumq; virtutum
exercitatione transigunt.

Hoc si rectè novisses, maturèque
perpendisses ad hanc usq; diem, non
tanta tibi fuisset rerum caducarum
cura, neq; tot bona neglexisses ope-
ra; linguâ etiam, oculos, aures, volû-
tatem sæpiùs refrænâsses, nec non fi-
dem, spem, charitatem, frequentius
exercuisses.

Præstat, nummorum pati penuri-
am, cæterarumque rerum, quæ no-
bis cum bestiis sunt cōmunes, quàm
virtu-

Virtutum, quæ & perfectione, & gloria Angelis nos reddunt æquales.

Frustra ad sublime fastigium gloriæ enitimur in Cœlis, si pravos nostros appetitus non viriliter coercemus in terris.

Regnum Cælorum, inquit CHRISTUS, vim patitur, & violenti rapiunt illud.

C A P U T LXIV.

De Animæ dignitate.

EX obviis persæpe quærimus? quid novi? quid rerum geritur? quid boni spargit rumor? quanti venit frumentum? quo loco sunt res patriæ?

Sed nunquam, aut certè rarò ex nobis ipsis quærimus: quæ agitur cū anima mea? quanti hæc valet? quo in statu mea versatur conscientia? quo loco salutis meæ est cura?

Laborare, ut patria facta, recta conservetur, perquam laudabile est, sed

sed sollicitum esse, ut anima ab æterno vindicetur interitu, multò esse laudabilius, quis neget?

Quapropter discce, ô homo! quanti anima tua valet. Deum valet; quia id ipsum valet, quo constat pretio: neque verò minori constitit, quàm vitâ, & pretiosissimo sanguine Domini nostri JESU CHRISTI: tanto lytro Deus animam tuam redemit. *Non corruptibilibus, auro, vel argento, redempti estis, sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati, Christi,* ait S. Petrus.

Plus ergo anima tua valet, quàm omne id, quod Deus non est: pluris æstimāda est, quàm omnes margaritæ, deliciæ, ac voluptates, quàm omnis Regū honor, & gloria. *Empti estis,* inquit S. Paulus, *pretio magno.*

Iniquissimè igitur ageres, si animam tuam, adeò caram, brevi, scdâque

que voluptate, aliâve re futili, & caducâ divenderes; quemadmodum ab æquitate graviter aberrâsse censere-
ris, si prægrandem adamantem, mul-
tis florenorum millibus constantem,
obulo, vel aciculâ commutares. Me-
ritò igitur exclamat S. Augustinus:

*Postquam intellexi, animam meam
pretioso Christi sanguine esse redem-
ptam, nolui illam ampliùs exponere
venalem.*

Ille mercator habetur prudens,
qui justum mercibus pretium ponit.

C A P U T LXV.

Anima sollicitè conservanda est.

A Nima tua ad te non pertinet,
pertinet ad Deum, qui illam de
nihilò creavit, infinitòque emit pre-
tio: apud te tantummodò hospita-
tur. *Nobilem hospitem habes, ô caro!*
exclamat S. Bernardus, (a) *nobilem
valde; da honorem hospiti tanto.*

(a) Serm. 6. Adv.

Hunc

Hunc dehonestare finè sacrilegio nequaquam potes; tuæ enim duntaxat fidei, & tutelæ anima tua commissa est, æternæ damnationis indictâ poenâ, si illam non cautè custodiêris.

Infelix profectò es, si pretiosum illud depositum amittas; præstaret enim verò, te nunquam fuisse natum.

Si quis, sub Cruce consistens, omnémq; CHRISTI sanguinem è sacratissimis vulneribus profluentem in unum congerens, cum tibi in vitreo calice asservandum tradidisset ea lege, ut per præcipuas urbis plateas more supplicantis illū circumferres; perspicuum est, summa cum attentione, & circūspectiōe te incessurum.

Interim concredita tibi est anima, pro qua redimenda, æterna Sapientia, mercator non inspiens, omnem illum pretiosissimum sanguinem libera-

beralissimè profudit; & hunc inæstimabilem thesaurū quotidie circumferre te oportet in vase fictili, in fragili corpore, lōgè frequētioribus exposito periculis, quàm fragile vitrū.

Demens igitur es, si posthac minori sollicitudine, circumspēctione, animam tuam, quàm JESU CHRISTI sanguinem, vitreo contentum calice, conserves.

Si modò animæ illam, quàm indies corpori, impenderes curam, sublimis Seraphini gloria meritis tuis esset impar.

Meritò poscit studia majora pars melior, inquit S. Eucherius. (a)

C A P U T LXVI.

Multi animam suam parvi faciunt.

Sic comparatos nos esse oportet, ut & domos, & agros, quin & ipsam vitam non gravatè perdamus, animæ non

(a) *De vera Sapient.*

non solum conservandæ, verum etiam perficiendæ gratiâ.

Sed, cheu! planè contrarium contingit: multi enim mentiuntur, & fallunt, ac ne pejerare quidem reformidant, animamque suam sic dæmoni mancipant, ut pauxillum lucri sibi conquirant.

Paucos reperire est, qui curæ, atque operæ, quam indies corpori impendunt, vel decimam partem dent animæ: laborant in serû vesperum, ut ditescant; sed vix horam inveniunt ad animam suam virtutibus condecorandam, atque ditandam: ô quàm graviter hanc suam segnitiam sub mortem deplorabunt!

Miserum me! (lamentabili voce clamabat olim quidam viro primario à secretis) cōsumpsi, exarandis in obsequium Domini mei literis, innumera ferè chartæ folia, & dimidium

ncc-

necdum impendi bonæ, sinceræque conscribendæ Confessioni. (a)

Plurimi vehementer cōristantur, dum ægritudo corpus incessit, atque illico, intempestâ etiam nocte, medicum accersiri jubent, licet nō semper reddere sanitatem valeat; si verò anima mortiferâ noxâ lædatur, atque tabescat, non ita se affligunt; quin imò ne pedem quidem movent, ut aliquem conscientiæ moderatorem adcant, à quo' (si ejus obtemperarent consilio) certo certiùs divinæ gratiæ essent restituendi; at in dies, hebdomadas, & menses tam salutare remedium differunt.

Intereà, ut rectè monet S. Eucherius, *Major ægritudo est languere animam vitiis, quàm corpus morbis.*

Vinum, quod bibunt, defecatum esse volunt, supellectilem splendidam, vestes mundas, ac nitidas; sed,

(a) Barry Philag.

ut

ut anima sancta, Deoque grata sit,
vix ullum adhibent studium.

Maculas vesti inhærentes protinus abstergunt, de sordibus animæ vix, aut ne vix quidem solliciti.

Dixeris, quidquid labet; ineffabilis cæcitas est, magis de vestimentis, quam de anima laborare.

Anima cæteris omnibus longè preferenda est. *Quid prodest homini*, ait CHRISTUS, *si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur; aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?*

Animâ perditâ, cuncta sunt perditâ. *Ubi salutis damnum est*, exclamat S. Eucherius, *illic utique jam lucrum nullum est.*

C A P U T LXVII.

De Zelo Animarum.

S. *Theresiam* deficiebant verba, quibus suis inculcaret Zelum ani-

marum. *Cormeuum*, inquit, scinditur, ubi tot animas video interire.

Si unquam conspexisses animæ pulchritudinem (dicebat aliquando conscientiae suae arbitro S. Catharina Senensis) *pro certo habeo, mille mortes lubenter te aditurum, ut illam in Cælum perduceres.*

Qui omnium salutem desiderat, eique procurandæ operam navat, suum in omnes amorem non obscure demonstrat.

Præstat, omnes diligere, quàm ab omnibus diligi : qui enim eo, quo par est, modo unumquemque diligit, salutem suam consequetur ; non verò propterea salvus erit, quòd ab unoquoque diligatur.

Da mihi, inquit S. Chrysostomus, (a) *unum aliquem, qui virtutis studio sese quotidianis jejuniis maceret,*
qui

(a) *De vera Sapientia.*

qui cubet in dura humo, qui corpusculum flagris fatiget, atterat, & propè conficiat, qui que in se parcus, in pauperes effusus, & ferè prodigus, omnia bona sua in eos effuderit; non tantum merebitur, quantum, qui unicam animam ad amorem Dei excitaverit.

Plus, est animam vel unam Cœlo transcribere, quàm montes transferre, & mortuos in vitam revocare.

Qui salutis, unius duntaxat animæ, author est, maiorem Deo parit gloriam, quàm est illa, quam universa cunctorum hominum bona opera hinc unquam ei attulerunt, atque allatura sunt.

Etenim omnium bonorum operum, quæ peracta sunt, & usque ad mundi conflagrationem peragentur, numerus iniri valet: at verò actus charitatis, laudis, adorationis, gratiarum actionis, quos vel una anima,

ope tua Cœlo reddita, æternùm efficiet, numerari nequaquam possunt; quia numero, & fine carent.

Sic etiam, qui à sempiterno interitu animam vindicat, pluribus sceleribus, quàm, quæ unquam hinc perpetrata fuerunt, & perpetranda sunt, obicem ponit; hæc enim omnia ad certum numerum redigi possunt.

Blasphemix verò, quas vel una anima, per te ex Averni ore, ac faucibus crepta, atque servata, in Decum evomisset, omnem numerum excedunt; quia finem nesciunt.

Nullum, inquit S. Gregorius, omnipotenti Deo tale est Sacrificium, quàm zelus animarum.

In salutem itaque animarum toto pectore incumbere: divina enim gloria mirabiliter augetur, dum ovis perdita ad Christi ovile reducitur.

CAPUT LXVIII.

Quis modus animas lucrandi.

ANimas lucrari possumus corporis afflictationibus hunc in finem susceptis.

S. Franciscus Xaverius corpus suum inflatis vulneribus cruentabat, ut obduratum hominem nefarium ad pœnitentiam emolliret.

Possumus item lucrum animarum facere, ægros in nosocomiis, captivos in carceribus, egenos in privatis domibus visitando, iisquæ eleëmodynâ subveniando, & salutaria impertiendo monita, ad exemplum *S. Ludovici Regis Galliæ, S. Caroli Borromæi, S. Francisci de Sales, S. Radegundis, S. Elisabethæ*, multorumq; illustrium virorum, ac matronarum, qui etiamnum Parisiis hunc in finem indies conspirant, suâque inter se bona, ac studia, ad ægrorum, atque egenorum

rum solatium, ac salutem conferunt.

Dici non potest, quantas in hominū animos vires habeat munificētia.

Alius animas lucrandi modus est, inopes pueros, puellāsque legendi, scribendique arte imbuere, eosque bonorum morum, ac potissimum pietatis, virtutisque præceptis erudire.

Hoc ipsum in variis regionibus, & urbibus perquam laudabiliter præstant non paucae Virgines, quæ, castitatis voto obstrictæ, domi, vel in cœnobiis Deo serviunt.

Verbis exprimi nequit, quanti intersit, jam inde à tenera ætate pueros ad virtutem informare, eosque rectè confitendi, communicandique modum docere, quem enim semel assumpserint, nunquam deponent; eaque est causa tantæ circa hæc Sacramenta imperitiæ, inter multos provectæ ætatis, quæ fæminas, quæ viros,

viros, qui à primis annis non meli-
ùs fuère edocti,

Facile est efficere, ut tenelli fruti-
ces in erectas arbores exerescant.

Sinite parvulos, ajebat CHRISTUS
discipulis, plebem increpantibus,
quòd hos ad ipsum adducerent, &
nolite eos prohibere ad me venire: ac
si dicere voluisset: Ingens hìc spe-
randus est fructus; aures præbent
doctrinæ, quæ illis proponitur, ejusq;
ad normam vitam, ac mores fin-
gunt; proindèq; apprimè sunt ido-
nei, qui ducantur in Cælum.

Neminem igitur horum parvulo-
rum, quos Dei Filius tanti fecit;
despicere, vel negligere nobis licet.
Videte, inquit, *ne contemnatis unum*
ex his pusillis; quia *Angeli eorum in*
Cælis semper vident faciem Patris
mei, qui in Cælis est.

Hujus aspectum sperare licebit &

nobis, si vultus nostros, animosque ab illis nunquam averterimus.

Omnes illi parvuli, quos piis instructionibus nostris æternæ subduxerimus damnationi, nobis è vita migrantibus læto, & grato animo occurrent, futuri comites in Cœlum: quod Patri *Edmundo Augerio*, Societ: Jesu Religioso innumeri præstitere parvuli, quos olim doctrinâ Christianâ accuratè, sollicitèque excoluerat.

Magni igitur æstyma parvulorum animas, pro quibus Unigenitus Dei Filius pretiosum suum sanguinem profudit.

C A P U T LXIX.

Bonis Exemplis lucramur animas.

Alpbonfus *Rodrigues*, Societatis Jesu Religiosus, Janitoris officium tantâ obibat modestiâ, & morum compositione, ut quadraginta circiter annorum spatio quadringen-

ros studiorū alumnos ad Religiosum statum amplectendum permoverit.

Qui sincero animarum ardet zelo, varias libenter suffert molestias, seque non gravatè commodis privat, eo consilio, ut ne proximo peccandi præbeat occasionem.

Si esca, inquit, bar S. Paulus scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meū scandalizem: ac si diceret; ne unquam mihi exprobretur, causam existitisse me sempiternæ ruinæ fratris mei, pro quo CHRISTUS mortuus est.

Hoc altè infideat animis vestris, o Patres, & Matres, qui vitam non ducitis, Christianis moribus consentaneam! satius esset, liberos vestros in lucem nunquam susceptos fuisse; non enim, nisi ut æternā plectantur morte, vitam illis dedisse videmini.

Malum exemplum longè plures

detrusit ad inferos, quàm bonum unquam adduxerit in Cœlum.

Si flebiles damnatorum voces in terra possent exaudiri, vix esset invenire, qui non suspirans ingeminaret; hic, vel hæc damnationis meæ extitit causa.

Inimicos diligere jubemur; quid ergo animas, quæ nobis nihil malî unquam intulêre, in æternam præcipitamus mortem? quid à JESU CHRISTO sperandum nobis relinquitur, postquam ei suffurati sumus id, quod infinito redemit pretio?

Ve, inquit, homini illi, per quem scandalum venit. Pro tantis reus, exclamat Salvianus, quantos secum traxerit in reatum.

C A P U T LXX.

Quo insuper modo animas lucrari possimus.

AD animarum lucrum non parvum

rām conducit, per se, vel per eum, qui nobis à Confessionibus est, alióque probatæ vitæ homines distribuere libellos, quos censem idoneos, ut aliorū animis Dei timorē inferant.

Plurimum hac ratione promeremur, omniumque fructuum, qui ubi vis inde proveniunt, participes reddimur; idque tot annorum spatio, quot illi per manus vagatur: quemadmodum omnium malorum, quæ per impuros, hæreticóve libros committuntur, essemus rei, si ad illos dispartiendos operam nostram contulissemus.

Hæc profectò veritas attenta consideratione digna est. Multos obeccat avaritia: proprium emolumentum præ Dei gloria cordi habent.

Prodigi sunt, ut corpus exornent splendidis vestibus, quæ non nisi vanitate oculos perstringunt, & ad pec-

candum alliciunt; tenacissimi autem sunt in allaborando, ut animæ pretiosissimo divinæ gratiæ indumento exornentur.

Ingentes faciunt sumptus, ut desideriiis suis obsequantur, ut lauta instruant convivias ad luxum, magnificentiam, vanamque gloriā; sed nihil prorsus erogant in emolumentum animarum, quæ defectu salutaris alimentilanguent, & contabescunt: atque ita, cheu! ad Dei gloriā propagandam toti in tepeſcimus.

Paucis nummis multas lucrari possemus animas; sed hi reperiri nequeunt; ubi sæpè hæretici, aliique nefarii ingentem potuerunt corradere pecuniæ vim, ut refertos falsis, pravisque dogmatibus libros, non sine plurimarum animarum pernicio, in vulgus spargerent: concipi non potest, quàm gravis hac ratione universæ

versæ Ecclesiæ inuratur infamia.

Accedit, quæstum animarum nos facere posse, vicos, urbésq; percurfando, atq; ignorantes, qui ibidem degunt, docendo, quæ ad salutem sunt necessaria. Hunc in finem Apostoli mille inter pericula orbem peragrârunt; sed quis eorum insistit vestigiis?

Multos quidem invenire est, qui in remotas oras diu, noctûque veloci cursu cõrendunt, ut honorificum munus; amplûmque aliquot lucrum adipiscantur; sed paucissimi sunt, qui in animarum emolumentum ejusmodi iter aggrediuntur.

Milites conscribuntur, exercitus conflantur, bona oppignorantur, quin & ipsa vita in discrimen adducitur, expugnandæ alicujus urbis causâ, ut terreni cujusdam regis imperium stabiliatur, útque is summam

terum ibidem administret.

Verum, ut DEUS Rex Regum in regionibus, ubi ejus gloria pessum datur, & jugum ejus excutitur, innumeris animabus imperet, vix pedem movemus, aut nummum erogamus in alimentum Apostolicorum virorum, qui diu, noctuq; per mille vitæ pericula, in sudore vultûs, ibidem laborant.

Cadit Asinus, inquit S. Bernardus, & invenit, qui se sublevet; cadit Anima, & non est, qui manum apponat. Quò, cheu! ô Christiani, decidistis?

Nullus labor, nullus dolor, nullus sumptus nimius est, ut in Cœlum transferatur anima, quam Dei Filius pretiosissimo suo sanguine in spem salutis asseruit.

C A P U T LXXI.

Orandum est, ut Dei nomen sanctificetur.

CHRISTUS, orandi præceptis nos erudi-

erudiens, docet, ante omnia ab æterno Patre postulandam ejus nominis Sanctificationem, regni ejus adventum, & voluntatis ipsius in terra, sicut in Cœlo, executionem; deinde panem nostrum quotidianum.

In omnibus itaq;, quæ ad corporis sustentationē pertinent, ad Deum recurrere nos oportet; sed primum, & præcipuū haudquaquā est negligendum. An non quotidie id cōtingit?

Missæ Sacrificia sæpenumero peragi curantur, frequētantur Templæ per novem dies, eleëmofynæ erogantur in pauperes: at nunquid in finem plerumque temporalem?

Preces fundimus, ut ardente febre liberemur; vota nūcupamus, ut lites optatum habeant eventum; peregrinationes ad pia loca instituimus, ut prole augeamur, aut, ut fortunatum ineamus conjugium: totæ conveni-

unt urbes, & solemnes decernuntur supplicationes, ut latè grassanti pesti tandem succurratur.

Hæc quidē laudo, & probo; nam in cunctis necessitatibus ad DEUM confugere nos oportet: quotusquisque autem est, qui cibo se abstinet, stipem largitur, rem Divinam offerri curat, ut nomen Dēi sanctificetur, ejusque regnum adveniat?

Filiæ charissimæ (inquitbat S. Theresia) nequaquam huc convenistis, ut pro felici terrenarum rerum successu precationibus insistatis.

O mi Deus (clamabat aliàs) dum laudem, & gloriam, aurum, atque argentum à te postulabimus, exorari te ne siveris: quod verò ad filii tui honorem attinet, cur attentas aures non præberes precibus illius, qui & opes, & famam, & mille vitas lubens tibi immolaret? Enimvero, Dei gloriam

niam commodis propriis anteferre se, perspicuè demonstrabat.

Religiosi Societatis Jesu quot diebus quàm plurima Sacrificia Deo ad aram offerunt, non, ut pro iis temporalem accipiant compensationem (cavetur enim in eorum Constitutionibus, ne quis pro oblato stipendio Sacrum faciat) sed partim pro Indiis, & gentilium conversione, partim pro regionibus septentrionalibus, & hæreticorum reductione, partim pro animarum igne purgandarum solatio, partim pro Benefactorum incolumitate, & salute, ut hac ratione nomen Dei magis, magisque ubique Sanctificetur.

Id ipsum & nobis faciendum incumbit; siquidem nîl sat esse potest, ubi agitur de amplificanda Dei gloria, cujus vel minimum incrementum universo terrarum orbi præponderat.

*Soli igitur Deo honor, & gloria in
secula seculorum, Amen.*

C A P U T LXXII.

*Allaborandum, ut idonei Operarii
mittantur in vineam Domini.*

NEquaquam sufficit, preces fundere, Sacrificia Missæ offerre, ut Sanctificetur nomen Dei, ejusq; adveniat regnum; manus insuper operi admovenda, cunctaque adhibenda adminicula, quæ ad gloriam ejus propagandam conducunt.

Posteaquam Deum oraverimus, ut dignetur Ecclesiæ suæ donare Sacerdotes, probitatis, atque eruditionis laude præstantes, danda est opera, si in nostra sit potestate, ut Ecclesiastica munia, Episcopatus, Pastoralis, &c. dignissimis, maximèq; idoneis viris conferantur, omni-affinitatis, amicitiae, emolumenti proprii, aliarumque humanarum rationum seposito affectu.

Quæ

Quantum hæc res ad Divinam gloriam augendam momenti habeat, nemo non videt

Si huic rei sedulò invigilaretur, reperirentur etiam nunc viri eximii, & vigilantissimi: enimvero exigua, quæ circa hanc rem habetur cura, satis deplorari non potest.

Conferuntur aliquando Pasto-
tus, Cathedræ, sacra tribunalia, uni-
us duntaxat epistolæ commendati-
tix impulsu, nullâ in mores, probi-
tatem, eruditionem eorum, qui com-
mendantur, factâ disquisitione.

Hinc non rarò contingit, ut inter
eos, qui curam habent animarum,
inveniantur, qui munus suum negli-
gunt, & subditos pravis exemplis
offendunt, propriisque student com-
modis, & turpilucro inhiant, neque
DEI, sed suam gloriam quærunt.
Ministri Christi sunt, inquit S. Ber-
nar-

nardus, & *serviunt Antichristo.*

Quanta inde proveniant mala, quanta animarū perniciēs, non difficulter unusquisq; assequetur. Præstitisset, hujusmodi homines opificio addiscendo in juventute fuisse applicatos: sic censet S. Bernardus, *horū magis erat fodere, aut mēdicare.*

Dei Filius, de hujusmodi agentibus Sacerdotibus in revelationibus S. Birgittæ, (a) meritò exclamat; *Vatilibus, quòd unquā nati fuerunt; ipsi enim profundius cadunt in infernum, quàm aliquis alius.*

Non solùm illi censendi sunt rei, qui, cū idonei non sint, Ecclesiastica tamen munia ambiunt; verùm & ii, qui ineptos, indignosque ad illa promovent: est profectò, cur utrique horam mortis reformident; etenim horrendum illis imminet iudicium.

Deus

Deus ab ipsis reposcet eorum animas, quas ad Cœlum perducere potuissent, si munere suo rectè fuissent functi. Tot merentur Tartareos ignes, quot animas perire sunt passi.

Dæmon, ut refert *Ludovicus de Saxonia*, accedens quemdam Divini ac bi præconem, etiamnum ignorantem, quid esset dicturus, cum tamen ad nonnullos Abbates verba cum facere oporteret, compulsus est à Deo hæc illi dicere. Hoc dixeris, nec plura. *Princeps inferni Ecclesiæ Principes salvere jubet: gratias illis agimus universi, quòd illorum incuriâ penè totus ad nos orbis confluat.*

Is erat fortè tum Ecclesiæ Præsidum luctuosus status; qui aliis temporibus, multò minus nostris, talis (laus Deo) nequaquam est.

Unusquisque, qui, dum potest, non allaborat, ut boni, & fideles
Ope-

Operarii in Domini vineam admittantur, manifestè ostendit, nullo se Divinæ gloriæ tangi desiderio; ejusmodi enim ad Ecclesiasticorum officiorum gubernacula admovere, efficacissimus est modus, ut ubique DEI nomen Sanctificetur, ejusque regnum adveniat.

C A P U T LXXIII.

Eodem opere peccatoribus, & Fidelium Defunctorum animabus opitulari possumus.

BONUM, ac imprimis laudabile est, abstinentiæ, vigiliis, orationibus se dare, *rem divinam* ad aram offerre pro impetranda peccatorum conversione, præferim eorum, qui per universum orbem in agone luctantur, nō sine gravi æternæ damnationis periculo; siquidem, extrema urgente necessitate, extrema, atq; efficacissima sunt adhibenda remedia.

Sed

Sed longè melius, ac laudabilius est, iisd. in illis operibus etiam animas flammis piacularibus detentas adjuvare; nam hæc duo rectè, fructuosèque semper conjungi queunt.

Cuiuslibet hominis iusti bono operi vis inest promerendi, satisfaciendi, & impetrandi.

Operum nostrorum meritorum, id est, gratiæ, gloriæque incrementum in alios derivare, Deo sic volente, neutiquam valeamus; id enim non fieret, nisi cum detrimento, per omnem æternitatem non reparando.

Satisfactionis, & impetrationis diversa est ratio: illam aliis impertiri, atque adeò pro aliorum possumus satisfacere peccatis; possumus etiam, ut nobis ipsis, ita & aliis quidpiam impetrare,

Satisfactio nostrorum bonorum operum fidelium defunctorum animabus,

mabus, se ipsas juvandi potestate destitutis, prodesse potest; attamen non prævaricatoribus, quamdiu in statu noxæ mort feræ versantur. Ubi enim remanet culpa, illic non tollitur pœna.

Impetratio applicari valet peccantibus, qui omnem de se ipsis abjecere curam, quique interim ad inchoandam conversionem suam divino indigent auxilio, quo se reddunt indignos ob infelicissimum statum, in quo delitescunt.

Hoc igitur est ingeniosum amoris inventum, ut ex bonis nostris operibus nihil amittatur eorum, quæ & vivis prodesse possunt, & defunctis.

Illi ergo sapiunt, qui, dum cibo se abstinere, stipem erogant, aliâve bonam inchoant actionem, hanc ei præfigunt intentionem.

Mi Deus! tuî causâ, tuîque amo-
re

re opus istud aggrediar, pro impetranda peccantium conversione, vel, ut iste mihi probè notus tandem aliquando ad frugem redeat, vel ut iste hæreticus orthodoxā fidem amplectatur, mihiq; obtineam perfectam castitatem, obedientiam, animi demissionem, &c.

Operis hujus satisfactionem impertior animabus igne purgatorio detentis, vel illi animæ, cui maximè sum obstrictus, &c.

Hoc longè præstat: quemadmodum enim melius est, eodem fune duobus naufragis opem ferre, quàm uni soli, ita longè consultissimum est, eodem opere juvare & peccantes, & defunctorum animas, quàm vel has solùm, vel illos.

Hac via nunquam vel minima particula bonæ tuæ actionis peribit: merita tua insuper erunt multò co-

piofiora; quia proficiſcuntur à majori charitate, illâ ſcilicet, quæ & ad animas fidelium defunctorum, & ad prævaricatores etiam ſe extendit.

Zelus animarum univerſos complectitur, & vivos, & mortuos, quibus ex commiſeratione ſuccurrere, præter multa alia ingentia bona, felicem parit, & longævam vitam: animæ enim ope noſtra in Cœlum perductæ, id à Deo ſæpenumero impetrant, ut hoc modo plura quotidie bona opera accumulemus, utq; diu quâ vivis, quâ defunctis ſim9 auxilio.

Si amas te, proximum dilige, inquit S. Eucherius; (a) *Quia nihil magis commodis tuis dabis, quàm quod contuleris alienis.*

C A P U T LXXIV.

De Perfectione.

Magnæ felicitatis eſt, in eo ſtatu vivere, in quo nonnunquâ una,

(a) *De vera Sapient,*

una, alterave suppetit hora, ut de Deo, deque animæ nostræ salute accuratiùs cogitemus.

Si gratiæ, quas modò tibi imperit Deus, concederentur damnatis, tanto fervore illum hi diligerent, ut omnibus se peccatis, & peccatorum pœnis essent exempturi. Gentes, etiam immanitate barbaræ, vitium unum aliquod quotidie extirparent, assiduùmque in fervore caperent incrementum, atque in virtutum studio mirabiliter proficerent, nec non ad summam pervenirent sanctitatem, si tempus, Dei cognitio, crebræque mentis illuminationes, aliave adminicula illis suppeditarentur, quæ à Divina manu tam liberaliter modò tibi donantur.

Tu interim tam exiguum in virtute facis progressum, tam languidè vivis, nunquam domi habitas: *Ubi*

est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum; rebus caducis assidue immerfus jaces: vigesimus jam fortè labitur annus, ex quo Deus aliqua ab te requirit, quæ necdum exsecutus es. Adeò diu versari in Schola virtutis, & nullū Cœlestis scientiæ referre fructum, nōne res planè inusitata, & probrosa est?

Ecqua filia palàm prodire nō erubescat, si, postquam per sex, septemve annos peritissimæ Magistræ scholam frequentavit, se videat æquè ignaram acu pingendi, aliūdve manuale opus exercendi, ac erat primo die, quo ad artem illam addiscendam manum admoverat?

Te autem, gestâ per viginti, aut triginta annos Religiosa veste, non pudet prodire tam imperitum, atque omnium virtutum inopem, in earumque exercitio tam languidum, & imperfe-

perfectum, quàm primo eras die, quo profanum vestitum exuisti. Quin imò forsitan tum eras magis probus, quàm sis modò. Dixeris, quidquid lubuerit, nullus unquam, neque coram Deo, neque coram hominibus, tibi erit excusationi locus.

Vita cunctorum fidelium, eorum præsertim, qui divino cultui se manciparunt, continuus est in virtute progressus, ut ad sublimem in Cælo tandē aliquādo gloriam perveniant.

Longa, atque ardua ad virtutem est via; festinato igitur opus est, adhibendusque nobis est modus, quem adhibuit *S. Carolus Borromæus*: qui, cum à teneris annis molliter esset educatus, quædam sibi paulatim subtrahere, seseque vincere in parvis constituit, ad majores, durioresque corporis afflictationes, difficiliorésque virtutum exercitationes sic quotidie:

connitens. Nunquam autem à laboribus cessare visus est: assererat enim, proprium esse magni, invictiq; animi viro, plura semper, ac majora aggredi, magisque indies, ac magis virtutibus animam exornare, ut si longo etiamnum à perfectione distaret intervallo.

Nunquam justus arbitratur, se comprehendisse (ait S. Bernardus) (a) nunquam dicit, satis est; sed semper esurit, sititque justitiam, ita, ut, si semper viveret, semper, quantum in se est, justior esse contenderet, semper de bono in melius proficere totis viribus conaretur.

Hinc nequaquam dissimilis est iis, qui thesaurum effodiunt, *quasi effodientes thesaurum*, inquit *Job*. Qui thesaurum effodit, tantò impensius laborat, quantò priùs ad illum accesserit. Sic

(a) *Epist. ad Gal.*

Sic, qui seriò, ac strenuè ad perfectionem contendit, quò cœlesti thesauro fit propior, eò evadit ferventior, ut soli Deo placeat, omniâque ritè peragat, quæ officii ratio, ab eo postulat. Hi enimverò sunt illi, de quibus S. Paulus Apostolus: *Spiritu ferventes.*

PROSECUTIO.

PLurimi sunt, qui, postquam modestiorem induerunt vestitum, ac Religiosæ familiæ se mancipârunt, magno cum fervore incipiunt; sed horum nonnulli, quorum me valde miseret, paucis pòst annis, aut tirocinio vix egressi, quasi defatigati, omnino intepescunt, suumq; in omnibus (sibi solis studentes) commodum, honorem, & oblectamenta aucupantur, nec non sensim, & sine sensu orationis studium, cæterasq; spiritûs exercitationes negligunt.

Isti nequaquā sunt spiritu ferventes, sed languidi, ac tepidi, habentq; cur graviter extimescant; eò quòd sub sacra veste nihil solidæ virtutis habeant. Non vestium, sed morum imutatio verum efficit Religiosum, ac virtutibus illustrem virum.

Progredere itaque in dies singulos ferventiùs, & cave, ne in virtutis via unquam subsistas. Hac ratione conscientia tua, ac tuis moderatōribus, Deoque feceris satis.

Quòd si molesta tibi posthac videatur ejusmodi vita, si acerbum sit, commodis, sensuumque deinceps carere oblectationibus, quibus, languidè vivendo, hætenus es fruitus, in mentem revoca mercedem maximam, quam postmodum, & quidem fortè propediem accepturus es in Cælis.

Cogita, commoda, sensuumque oblect-

oblectationes, quibus modò abundas, brevi tempore esse duratura; & licèt centum adhuc durarent annos, quod eorum te post mortem comitabitur? nihil omnino; cū èta quippe transierunt: hoc unum es habiturus, quòd acrioribus in igne piaculati torquendus sis pœnis, adeò, ut forsàn tibi futurum fuisset multò conducibilius, sub initium conversionis tuâ vitâ excedere, quâdo necdum eò deveneras, quò nunc miser decidisti.

Cogita etiam gravem infamiam, ingens rædiū, acerbissimos remorsus, & angores, quibus, appropinquante morte, obruêris, si tum tibi conscius sis, te, ut inter tot proborum morum magistros, totque eximia bonorum operum exempla virtutibus animam condecorares, multò minorem adhibuisse conatum, quàm opifices, ut absolutam artis

N 5

sua

suæ peritiam adipiscantur.

Si tum quoquè observaveris, te, dum vitæ, & vires suppetebant, de refrænandis indomitis animi motibus, de fideli cultu Deo exhibendo, deque ejus propaganda gloria minùs fuisse sollicitum, quàm multos profanos homines, quibus neque tant gravis est obligatio, neque tantum temporis, neque tam crebra ad virtutem subministrantur præsidia.

Si benignissimus JESUS Judæis olim comminatus est, venturum aliquando diem, quo Ninivitæ, aliique à fide alieni eos arguent, quòd in adorando, colendoque vero DEO longè minùs fuerint ferventes, quàm illi in Diis fictis, saxeis, ligneisque simulacris honorandis, ac venerandis,

Dubium non est, quin multi homines mundani te quoquè condemnaturi sint, quando ante CHRISTI tribunal,

bunal, ubi nihil remanebit occultum, perspicuè cernent, segniùs te servivivisse Deo, cùmque multò amâsse minùs in Religiosa solitudine, quàm illi in medio Babylonis, inter frequētes turbas, atque plurimas, gravissimâsque occupationes.

Perpende insuper, sub mortem tibi futurũ longè acerbissimum, quando videbis, æternũ cariturum te summâ gloriâ, ineffabilibûsque gaudiis, quibus *Ignatius, Xaverius, Theresia*, aliq; jam perfruantur in Cœlis Sancti; cò quòd hic in terris tanto studio virtutem coluerint.

Accedit, si Religioso alicui cætui nomen dedisti, te illi, cujus es membrum, turpissimam infamiæ notam inurere; quippe profani homines, notatis vitiis, licet exiguis, in quæ identidem, & palàm prolaberis, viliorẽ de tua, cæterorũque socio-

N 6 rum

rum-vita cōcipiunt existimationem.

Quid? quòd Religiosæ familiæ, in qua degis, non leve afferas detrimentum; subinde enim pravis tuis exemplis causam præbes, cur idonei adolescentes, idoneæque Virgines vocationem suam, quam, divina aspirante gratia, fovere caperant, prorsus abijciant, & cur alii Religiosi, qui tecum cōmorantur, moribus tuis depravati, à virtute degenerent. Hæc identidem mente revolve.

Ad extremum obversetur animo tuo injuria, quam moderatoribus tuis, cæterisque Sodalibus infers; eò quòd occupes locum aliorum, qui multò ferventiùs, & exactiùs Deo serviunt. Insurgent illi, mihi crede, adversus te in supremi Judicii die, téque non sine tuo magno rubore accusabunt.

Cave igitur, ne ullam quotidie
profi-

proficiendi occasionem elabi sinas; id si non caveris, fatius tibi forsan fuisset, in mundo te etiamnum degere, quàm amplexum fuisse Religiosum statum, ut in eo transigeres tam ignavam, languidamq; vitam; quemadmodùm Judæ proditori lōgè fuisset conducibilius, Apostolorū consortio nunquam fuisse adscriptum, quàm ibidem tanto cum probro sceleratè vixisse.

CAPUT LXXV.

Studium perfectionis cæteris omnibus anteponendum.

Res est planè indigna, quòd cæteros superare contendas in omnibus, præterquam in iis, quæ ad animæ tuæ salutem pertinent.

An non ita se res habet? ægrè pateris, te meribus distrahendis, miscendis aptè sermonibus, ludendo, canendo, saltando, aliis esse inferi-

orem ; at, quòd eleëmofynis erogandis, quòd frequentandis Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramentis, aliisque bonis operibus præstandis tibi cæteri antecellant, nihil omnino laboras.

Assequi studes artis tuæ peritiam omnibus numeris absolutam, cæterisque Magistris antecire cupis, cumque in finem diurnos, nocturnosque labores suscipis ; sæpè tamen eò, quò contendis, non pertingis.

Interim, si modò, ut animam viribus decorares, tantum temporis, diligentiaque cum gratiis tibi à Deo datis conjungeres, quantum indies infumis, ut opes accumules, téque in hac, aut illa scientia eximium reddas, maximis in Cœlo Sanctis haud dubiè annumerareris. Hoc maturè mente revolve.

*Cui multum datum est, multum
que-*

quæretur ab eo, ait CHRISTUS Servator noster; nec non Salvianus, (a) Inestimabile malum est, donis à Deo datis non bene uti.

Deo debitam gloriam subtrahis, quotiescunque officii partes languidè exequeris; indignus enim, cui serviatur, aut parvus ad opera nostra remuneranda esse videtur, aut impotens.

Servus, qui in Domini sui conspectu negligenter laborat, manifestè declarat, illum à se parvi æstimari, seque exiguam, aut nullam ab illo sperare mercedem.

Qui Deo magnopere placere desiderat, minimos etiam, levissimòsque vitare naevos cum oportet.

C A P U T LXXVI.

*Tempor profectui in virtute obicem
ponit*

Nulla, vel certè exigua virtutis
(a) ad Eccl. Catb. adi-

adipiscendæ tibi spes affulget, si abs te diligentia, & sollicitudo procul abint. Languor tuus causa est exigui in Divino cultu progressûs.

Animus tibi deest, ut impedimenta removeas, ut rosas inter spinas decerpas, levémq; perfringas molestiam, quam subires, si jucundo cuiuspiam consortio, commodo, humanôve solatio te ipsum subduceres.

Animus tibi deest, ut mantis, pedes, linguam, aures, memoriam, intellectum, voluntatémque refrænes. Quam superiore anno in perdomandis inordinatis appetitibus sensisses difficultatem, ea modò evanuisse, nec nisi fructus inde perceptus remaneret; maxima verò in Deum gloria, & copiosa in te merces redundaret: hinc vides, quantum pusillus, & angustus animus tibi afferat detrimenti.

Magnanimus est, qui præstat, quod Deus vult, & quia id vult, & eo, quo vult, modo, idque omni, qua potest, exequitur perfectione, ac si totius mundi salus inde penderet.

Plurimi suis vitiis hærent imersi, plurimi sempiternis cruciantur poenis; cò quòd magno illo, excelsoque animo fuerint destituti.

Si unum duntaxat quot annis vitium extirparemus, brevè essemus perfecti: quòd si etiam sub initium modicā vim nobis inferremus, cuncta postmodum videremus facilia.

Nihil tam arduum, quod, divinâ gratiâ roborati, superare nō valemus.

Multi, quos novisti, aut qui eadem tecum utuntur domo, laudabiliter vivunt, séque ipsos assiduè subigere non desinunt, noxasque vel levissimas studiosè devitant, non ignari, illis ipsis fædas animæ maculas asper-

Multi, non solum Religiosi, verum etiam alii, qui olim erant pietate conspicui, hac de causa turpiter ceciderunt, jamque in mundo inter sempiterni interitus pericula vitam agunt.

Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter, inquit Propheta Jeremias; vel, ut alii legunt, negligenter.

Quis hæc considerans, totis artibus non contremiscat? quis vel levissimas noxas summo studio non devitet? *Qui timet Deum, nihil negligit, inquit Sapiens.*

Neminem Deus deserit, qui sincere ei studet servire, aut nisi prius ab eo deseratur. Quò longius à te digressus fueris, eò propius ad Deum accedes. Age, quod potes; poteris omnia: cuncta relinque, ut cuncta invenias.

CAPUT LXXVIII.

De Fide

EA multorum etiam Christianorum est ignorantia, ut nesciant, quid sit Fides. Nunquid hoc deplorandum?

Quod fulgens gladius est puero, qui illum in vagina rubigine obduci finit, hoc illis est Fides: rarus admodum apud illos ejus est usus, vel ferè nullus; quò fit, ut vitam degant ignavam, multisque vitiis obnoxiam.

Fides inter virtutes Thologicas primum tenet locum. Fundamentum est, cui vita perfecta iniri debet.

Qui magna cum reverentia, & attentione DEUM precari desiderat, necesse est, ut is antea viyam eliciat Fidem, quòd in Dei conspectu versetur, cum eoque sit collocuturus.

Qui pusillo, abjectoque est animo, dum quid molestum à moderatoribus

bus imperatur, is Fidei actum exercere debet, quòd DEUS, qui hoc illi mandat, infinitè sit potens, eúmque cum *S. Paulo* dicere oportet: *Omnia possum in eo, qui me confortat.*

Qui se gravi mœrore, inopiâ, aliisque arumnis oppressum sentit, necesse est, ut is firma Fide sibi persuadeat, Deum infinitâ pollere providentiâ; prænoscere rerum eventus, atque scire, cur hæc omnia permittat, & cum *Davide* dicat: *Dominus regit me, nihil mihi derit.*

Virtus, quæ per Fidem in actû deducitur, nobiliore modo exercetur. Hac ratione Sancti magna, ac stupenda patrârunt: *per Fidem*, ait *S. Paulus* Apostolus, *operati sunt iustitiam.*

Quis induci unquâ posset, ut peccata sua, præsertim probrosa, Sacerdoti detegeret, nisi crederet, illa fore condonanda?

Quis

Quis perpetuæ paupertatis, castitatis, & obedientiæ voto se obstringere? quis assiduam sibi bellum indicare? peste infectis opem ferre, inimicos diligere, iisque beneficia præstare vellet? nisi certa Fide teneret, huiusmodi generosos homines placere Deo, amplissimamque in Cœlis promereri mercedem.

Fides, regula, & norma nostrorum omnium operum esse debet: *Sine fide impossibile est placere Deo*, ait S. Paulus. Non nisi una est Fides, extra quam nulla speranda est salus.

Felicitas tua non consistit in eo, quòd homo sis, vel ingenio polleas: sic enim hæretici, atque impii, qui humanâ etiam naturâ sunt præditi, essent æquè felices; & dæmones, qui longissimè te scientiâ antecedunt, multò te essent feliciores.

Felicitas igitur tua in eo sita est,
quòd

quòd homo sis Christianus, atque Catholicus, non specie, aut nomine tenùs, sed reipsa diversarum virtutum exercitatione conspicuus.

Necesse est, ut, quidquid ab Ecclesia Catholica credendum decernitur, aut firma fide teneamus, aut æternis torqueamur incendiis.

C A P U T LXXIX.

De Spe.

SPem omnem in Deo semper habere repositam nos oportet, etiam inter durissimas persecutiones; sed potissimum, cum gravi corporis, vel animi necessitate premimur, aut cum de nobis videtur jam conclamatum.

Quin imò, licet videremur usque adeò derelicti, ac si Deus torvo vultu nos intuens diceret: recede à me, non novi te; totus mihi displices; nimis enormia sunt, quæ patrâsti, flagitia; nihil equidem de constan-
tia,

tia, firmâque nostra fiducia foret remittendum, dicendûmq; cum Jobo nobis esset: *etiamsi occiderit me, in ipso sperabo.*

Qui ejusmodi spem habet, is Deum honorat, ejusque proinde sentiet auxilium: *Sperantem in Domino misericordia circumdabit*, ait David: & rursus; *Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia ejus.*

Nescis, quantas fiducia in Deum vires habeat, dicere solebat S. Ignatius Societatis Jesu Fundator: hac spe fultus Societatem per omnes orbis partes feliciter propagavit.

S. Xaverius usque adeo spe erat armatus, ut difficillima quæque intrepidus aggredereetur, nihilque in iis reformidaret, nisi vitium diffidentiae. Hac spe instructus totum Orientem peragravit, Christi; Doctrinam

O

nam

nam ubique terrarum promulgavit, plurimâque supra naturæ vires opera patravit, adco, ut nihil invium foret summæ ejus in Deum fiduciæ.

David, Dei ope nixus, stupendo modo ejus manum expertus est adjutricem, dum à Saule insequente undique cingeretur, nec ei esset efugio locus.

S. Carolus Borromæus, ad Religiosam quamdã domum in pristinum vigorem vindicãdam se comparans, retinebatur ab amicis illi occlamitantibus, vitæ ejus strui insidias; at his ille nequaquam perterritus, respondit: *An ergo DEUS frustra in mundo est? equidem inceptum opus aggrediar; Dominus, cujus causam ago, me tuebitur: sin minus; mortem pro ipso lubens appetam.* Qua in Deum fiducia planè singulari prodigiosè fuit servatus, quódque attentabatur,

bat, ad felicem exitum perduxit.

Verissimum itaque est, quod asserit Ecclesiasticus: *Nullus speravit in Domino, & confusus est.* Nullus, inquit: ergo ne sceleratissimus quidem; quemadmodum liquidò patet *in Magdalena*, in altero duorum latronum, *in Augustino*, plurimisque aliis, qui firma sua spe, quam in Deo collocabant, omnium flagitiorum veniam sunt consecuti.

PROSECUTIO.

SPes hominis voluntatem provocat, càmque quodammodo impellit, ut is omnis boni possessionem, atque ab omni malo liberationem à Deo præstoletur, non in iis duntaxat rebus, quæ ad hanc vitam, verum & in illis, quæ ad futuram pertinent, fretus, ac fidens infinitâ potentiâ, clementiâ, ac benignissimis ejus promissis.

Jam verò quis est, qui de potentia, vel bonitate Dei dubitare valeat? *Misereris omnium; quia omnia potes*, ait Sapiens: nec non S. Paulus; *Deus, qui dives est in misericordia, Deus totius consolationis.*

Est quoque benignus ille pater, qui filium prodigum revertentem, gaudio exultans amplectitur. Ipsemet peccatores, à quibus contemptus est, prior quærit, eosque, ut ad se redeant, peramanter invitat. *Revertere*, inquit, *ad me, & ego suscipiam te, --- & non avertam faciem meam, --- & non irascar in perpetuum: convertimini*, ait rursus, *ad me à viis vestris pessimis; & quare moriemini?*

Nullum igitur superesse potest dubium, quin DEUS sincerè velit nos salvos fieri, quòdque summæ nobis debet esse consolationi, ampliùs id vult,

vult, quàm nos ipsi, & plura salutis nostræ causâ præstitit, quàm nos unquam aut præstituri sumus, aut præstare poterimus, magisque homines diligit, quàm illi se ipsos.

Quòd si quis hoc etiamnum in dubium revocare auserit, is summam ejus in assumenda natura nostra demissionem, summos per totum vitæ spatium labores, opprobria, acerbissimosque cruciatus, nec non Sacramenti *Eucharistiæ* institutionem mente revolvat. Ad extremum sibi ob oculos ponat hunc fidei articulum: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis.*

Nulla mater, inquit *Taulerus*, tanto æstuat desiderio, ut prolem suam in flammam lapsam eripiat; quanto DEUS, ut impium ad se revertentem suscipiat; juvetque, licet is millies de die qualiacunque scelera perpetrasset.

DEUS à se neminem repellit, nisi cum, qui veniam desperat; neque in prævaricatorem ullū animadvertit, nisi in eum, qui perditam suam vitam amare nunquam desinit. *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicias*, inquit Regius Propheta David.

Quid enim est peccatum, si cum divina misericordia cōferatur? *Ara- nearum non nisi tela est*, ait S. Chrysostomus, *quæ à vento dispergitur*; *stramen non nisi aridum est*, ait Henricus Suso, *quod ab igne consumitur*.

Bonitas DEI major est universorum hominum improbitate: *si impius*, inquit Propheta Ezechias, *egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis --- omnium iniquitatum ejus, quas operatus est*, licet arenas maris numero æquarent, non recordabor. Hanc Deus pollicitationem inter cæteras

æras nobis scripto tradidit.

Quis hæc audiens salutis suæ desperet? Cœlum, & terra prius peribunt, quàm Deus datam violet fidem: nam, ut Sacræ paginæ ajunt, *fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & Sæctus in omnib9 operibus suis.*

Etrursum; est autem Deus verax: ac iterum; non est Deus quasi homo, ut mentiatur.

Si quis homo, licet nefarius, tibi promitteret, remissurum se mille florenos, quos illi debes, tradito in manus tuas hac de re Chirographo, an non illi fidem haberes, & securus te somno dares?

Porro, Deus, æterna veritas, peccatorum tuorū omnium veniam tibi spondit, quando te eorum poenitebit; neque unum duntaxat, sed plura de hac re tibi dedit syngrapha: & etiamnum cum *Caino* dicere aude-

bis? *Major est iniquitas mea, quàm, ut veniam merear.*

Operversitas! exclamat Salvianus (a) *homini ab homine creditur, & non creditur Deo: solus Deus est, de quo desperatur.*

Remissionem dari peccatorum, fidei dogma est; qui autem de salute desperat, is, peccatorum veniam obtineri posse, pertinaciter negat: negat item, Deo esse potestatem, vel voluntatē culpas condonandi: Quid indignius excogitari potest? Judas inquit S. Hieronymus, *magis peccavit desperando, quàm Jesum tradendo in manus Judæorum.*

Delinquentium desperatio peccatū adeò enorme est (ajebat Christus S. Catharinæ Senensi) *ut præ omnibus, quæ unquā perpetrârunt, mihi displiceat; eò quòd misericordiam meam, univer-*
sis

sis sceleribus, quæ in mundo commissæ sunt, & adhuc committentur, infinitè majorem, manifestè contemnant.

JESUS ægro, gravibus peccatis onusto, cæque Sacerdoti declarare pertinaciter recusanti, sua exhibens sanguinolenta vulnera, his cum mitissimis verbis est affatus: *Hæc omnia tuâ causâ perpeffus sum; nolo te condemnare, siquidem velis seriâ de peccatis tuis agere pœnitentiam.* Cùm verò ille benignissimis hisce verbis nequaquam moveretur, Jesus eductum è dextro latere copiosum sanguinem illi in faciem injecit, adjunxitque: *Hunc Sacrosanctum meum cruorem tecum feres, ut in die Judicii universis dominibus palàm fiat, quòd misericordiam contempseris.*

CAPUT LXXX.

De Charitate.

Ipfius naturæ instinctu omnes impel-

pellimur, ut amore prosequamur, quidquid non mediocriter bonum in se continet: quâ ergo fieri potest, ut non omnino rapiamur in amorem Dei, qui cuncta in se uno bona complectitur.

Fac, hominem reperiri, in quo & Sapiencia *Salamonis*, & mansuetudo *Davidis*, & *Jonatæ* fides, & *Joannis Baptistæ* Sanctitas reluceat, & quidquid præterea acceptum est, atque amabile: fieri ne posset, ut illum odio prosequaris?

Deus verò cuncta hæc, & infinitè plura, eaq; modo perfectissimo possidet. Quâ itaque contingit, ut eum nonnunquam odio habeamus, aut non nisi languidè diligamus? nonne hoc omnem captum superat?

Beneficiis etiam à natura inest vis quædam singularis ad hominum animos inflammandos in amorem eorum,

rum, à quibus illa acceperunt.

Quantum itaq; momenti habere debent beneficia nobis à Deo collata, ad ejus dilectionem in cordibus nostris excitandam !

Si quis tibi, fame propemodum enecto, frustum panis daret, aut tibi cæco visum, surdo auditum, muto loquelam, claudogressum, aut non nisi minimum tuum digitum fortuito ablatum tibi restitueret, certum est, te in illius amorem exarsurum.

Quòd si quispiam his affectus beneficiis ingratum se exhiberet, graviter illum incusares, atque inhumanum, omnique posthac favore diceres indignum.

Hæc si ita se habent; quid causæ est, cur Deum ferventissimè non ames? ipse visum, auditum, loquelam, gressum, liberum arbitrium, sanitatem, vitam, & si quid aliud pos-

fides, tibi clargitus est, neque unum tantummodo, sed omnes certo ordine formavit digitos in maximum tuum commodum.

Ejus est sol, qui tibi, atque universo mundo longè, latèque collucet; ejus est aër, qui te refrigerat; ejus est ignis, qui te calefacit; domus, quas incolis; aquæ, quibus sitim restinguis; vestes, quibus regeris; cibi, quibus vesceris; ceteraque, ad obsequium tuum condita, ab ipso ducunt originem. An id inficiari potes?

Si Catholicus es, non verò hæreticus, aut Mahometanus, si piis es ortus parentibus, si Religioso catui nomen dedisti, ut ibidem salutem tuam accuratiùs consulas, singulare Dei beneficium est.

Omnia pericula, quæ subterfugis, omnes tentationes, quas vincis, omnes

omnes piæ cogitationes, quæ tibi per diem suggeruntur, omnia bona opera, quæ peragis, ingentia beneficia sunt, quæ à magnifica Dei manu proficiuntur.

Ipse corpus, & Sanguinẽ unigeniti sui Filii, si vis, quotidie tibi donat in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, & si quid eo dignius haberet, illud tibi lubens impertiret: nec his contentus, præparavit tibi Cœlum, quovis deliciarum genere refertissimum; & necdũ hæc omnia sufficiunt, ut in Dei amorẽ tot^o exardescas? Quis credat?

Si quis vel millesimã tantum partem beneficiorum, quæ Deus in te contulit, elargitus tibi fuisset, amore illius haud dubiẽ æstuares, omnes penè sermones, cogitationesque ad ipsum referres, ejus frui conspectu, cum eo miscere colloquia, in maximis deliciis poneress; quĩ igitur fie-

ri potest, ut Dei beneficia inferiori apud te sint loco ?

Quando homo, non nisi terræ vermiculus, unum, alterumve tibi præstat officium, totus es in eo redamando, in gratijs agendis, & in obsequiis vicissim deferendis; sed (proh dolor!) ad tam crebros Dei favores, & tantos, & tam excellentes, & tam tibi necessarios, nequaquam expergisceris, omnique sensu cares, ipsaque glacie es frigidior; quin, quod deterius est, ad ejus offensam nonnunquam his ipsis abuteris; & necdum te graviter incusas, omnique posthac favore indignum censes? O ingratus animus!

Næ tu brutis animantibus à ratione magis alienus es; ab his itaque, ut Magistris, disce, quid Deo debeas, & te totum rubore suffusum exhibe.

Bestiæ quoque ferocissimæ nunquam

quam rabiem exacuunt in eos, à quibus beneficium aliquod vel levissimum acceperant; at contrà illos diligunt. *Illæ, inquit S. Ambrosius, impertitæ alimonie servant memori- am; tu non servas salutis acceptæ? An non illud probrosum, planèque vituperandum tibi videtur?*

Quamobrem ad mentem sanior-
rem redi, amor tuus in Deum majo-
ra indies capiat incrementa; ei, cæ-
terisque omnibus, quæ S. Ecclesia
eredenda definit, fidem tribue; in co-
spem tuam omnem colloca: Fides,
& Spes in Cælo esse desinent; verum
Amor, qui te hîc Deo conjungit,
postmodum futurus est stabilis, &
perfectus, & sempiternus.

CAPUT LXXXI.

Pauci sincere DEUM diligunt.

Videre licet plurimos, qui inge-
nio, cæterisque donis, quibus
orna-

ornati sunt, multa, & præclara præstare possent: sed nihil horum efficiunt; eò quòd labores, & certamina subterfugiant, alios laborantes, & certantes spectâsse contenti.

Quid prodest, multa scire, si pauca, aut vix ulla exequamur? quid juvat perfectâ notitia rerum, quæ ad Sanctimoniam adipiscendam conducunt, si manum operi admoveere detrectemus?

Qui nîl arduum suâ causâ agere, vel pati vult, is se ipsum non amat; neque proprio studet bono, quisquis, ut potiatur æterno, momentaneum, si ita loqui fas est, malum tolerare recusat: ubi pugna non est, illic victoria esse nequit.

Remissè DEUM diligit, qui se ipsum intensè amat, atque omnia ad suum comòdum inclinât: qui enim Deum diligere cupit, is se ipsum oderit, necesse est. Gau-

Gaudeat, oportet, dum morbis, doloribus, angoribus, aliisque molestiis affligitur; quemadmodū quis gauderet, si ejus inimicus, quem implacabili odio persequitur, hujusmodi calamitatibus foret obrutus.

Rarus admodum est, qui se ipsum oderit; nam, qui verè se odit, propriis non studet commodis, & lucris, sed in divinæ gloriæ amplificationem indefesso labore incumbit.

Quæstus rerum creatarum merum est nihil: attamen is cuncta perfringit, & ubivis, heu! nimium quantum dominatur.

Solius Dei, ejusq; gloriæ habenda esset ratio; sed quotusquisq; est, cujus animum hæc cogitatio subit? amor proprius, fons omnis mali, latè grassatur, & penè in omnia se insinuat; atque utinam interdum ex parte non inficeret vel res sanctissimas,

simas, vigilias, labores, afflictationes corporis, orationes, sacrorum muniorum, nec non eleëmofynarum distributiones! utinam non etiam aliquando irreperet in suggestus, in sacra pœnitentiæ tribunalia, & in crebriorem mensæ Eucharisticæ frequentationem! atque ita fit, ut Dei gloria, quam unam spectare nos oportet, jam non priorem locum occupet, sed ponè subsequatur.

Qui sincerè Deum amat, is vel ad agenda, vel ad omittenda etiam Sanctissima opera, se solo obedientiæ nutu regi sinit, atque omnia humana infra se ducit.

Deus neminem unquam fallit, nec quemquam deserit, nisi priùs ab illo deseratur. Vult quoque, & solus debet ante omnia amari. Nunquid id rationi consonum? *Ratione plenissimum est*, inquit S. Eucherius, (a)

te illum, in quo habeas omnia, amare præ omnibus.

Cætera in Deo, & propter Deum amanda sunt. Infelix est amor, qui non in Deo, sed aut in hominibus, aut in rebus perituris conquiescit.

Qui hominem amat, frendet, si ab eo quempiam alterum præ se diligere videat; qui verò rebus caducis immoderatè adhæret, irâ exardescit, atque invidiâ uritur, dum eas ab alio amari, & desiderari intelligit.

Solus Dei amor doloris, & sollicitudinis expers est: quisquis enim sincerè Deum diligit, is, cæteros quoque homines à Deo diligere, gaudet, utque hic vicissim ab iis diligatur, vehementer exoptat.

Quisquis habet amorem Dei, is cuncta possidet; amor verò pravus bonos mores hac in vita corrumpit, atque in altera horribiliter animam, & corpus cruciat.

CA-

CAPUT LXXXII.

Labor, qui Dei causâ non suscipitur, perditus est.

Bona opera præstare nequaquam sufficit, verùm necesse est, nos ea rectè exequi. Malum facilè se admiscet bono, in quod incumbimus.

Plurimi strenuè laborāt, sed laboris mercedem nullam assequuntur; eò quòd eorum opera non nisi naturalia sint, quibus Cœlum promereri nemo potest.

Quemadmodum feris ad gressum pedibus est opus, avibus ad volatum alis, ita hominì opus Divinâ gratiâ, sine qua finem, ad quem conditus est, consequi nequaquam potest: hoc fidei dogma est.

Ut homo, inquit *Divus Thomas*,
(a) quolibet bono suo opere vitam adipiscatur æternam, duæ illi gratiæ sunt

(a) 1. q. 109. Art. 9.

sunt omnino necessaria: ac prima quidem est gratia Sanctificans, quæ illum à peccatis expiat, filiūque Dei efficit: altera verò est gratia actualis, quæ bona est cogitatio, vel sancta illuminatio intellectus, & pia affectio, vel sancta motio voluntatis.

Has gratias *S. Spiritus* animabus nostris infundit, easque *Iesus Christus* perfectissimā vitā, acerbissimāque sua morte nobis promeritus est.

Sed pauci earum habent rationem; innumeri verò in id unum toti incumbunt, ut se magnos faciant, & ad altiores provehant dignitates.

Magnus est, qui cuncta caduca despicit, ac pro nihilo habet, quique magno in Deum fertur amore. Aliud præter ipsum amare, damnosum est, atque periculosum *Mimus, Domine, amat te, qui aliquid amat præter te, quod non amat propter te, inquit S. Augustinus.*

Uni-

Unicus dies, ferventer Dei causâ transactus, centum millibus dierum, quos explendis cupiditatibus tuis infumisti, longè præponderat. Tempus omne, quod amando Deo non impenditur, perditum est.

Finge, te in seram vesperam operi impigrè vacare, etiam in rebus, quæ per se bonæ sunt, quin imò te sudare aquam, & sanguinem; si labores illos tuos ad Deum non referas, nihil agis. Dives, & strenuus audies in ore hominum, sed, cheu! coram Deo pauper es, & miserabilis.

Quid tibi nunc prodest, pravis toties obsecutum fuisse propensionibus? quid rem quampiam fragilem deperisse?

Demens es, si posthac extra te pulchrum quid videre, re delectabili frui, suavem concentum audire, aut novum quid intelligere cupis, ubi
intra

intra te Deum habes, in quo omnis pulchritudo, jucunditas, suavitas, & semper aliquid novum ipsis etiam beatis Spiritibus est reperire. *Omnis mihi copia, quæ DEUS meus non est, egestas est*, exclamat S. August. (a)

Delectamenta, quæ à rebus creatis magnâ diligentia undique conquiris, tandem in amares, gemitus, animique angores desinent. *Vis habere gaudium sempiternum*, inquit S. Augustinus, *adbare illi, qui sempiternus est*.

Sola opera, quæ Dei amore impulsus præstas, tibi sub vitæ finem incredibilem afferent consolationem, spemque tuam mirificè reborabunt.

Honores, commoda, voluptates, opes, quibus modò abundas, ipsi quoque homines, quos inordinato amore prosequeris, & quibus placendū studiō interdum fortassis Deo dis-

(a) L. 13, Conf. c. 5.

plicuisti, te in morte deferent, & verissimum esse, comperies, quod Propheta *Jeremias* vaticinatus est: (b) *Vocaui amicos meos, & ipsi deceperunt me.*

Celebris olim mercator, (a) morti proximus, sic suos domesticos fertur affatus: *Dilectissimi mei! obsecro vos, ut bisce morbi molestiis me, tot periculis pro vobis perfunctum, excimatis: illis verò non sine copioso fletu respondentibus, nullum superesse remedio locum, ingemiscens exclamavit:*

O inanes hominum curæ! ô quantum rebus terrenis inest vanitatis! En, ego laboravi, & sudavi, vitamque, ne dicam, fortassis & animam oppignoravi, eamq; in discrimen adduxi, ut vos, charissima conjunx, ac liberi mei, locupletzarem; jam verò

(b) *Thren. c. l. 4.*

(a) *A Lapide in hunc locum.*

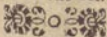
hanc

hanc refero gratiam, quòd nusquam inveniam solatium, neque auxilium. O quantò meliùs salutem meam cõsuluissem, si labores meos impendissem Deo, omneq; tempus insumpsissem religioso ejus cultui, conciliandisq; mihi in Cælo amicis, quorum favorem, extrema necessitate pressus, opemque modò sentirem! O si ad breve tempus vitam producere mihi esset integrum, longè aliter illam instituerem!

Tu, quisquis es, luctuoso infelicissimi hujus hominis exemplo fac sapias, reliquosque vitæ tuæ dies, & annos piè, hilaritèrque transigas.

Sola est animi tui, sensuumque perversa propensio, quæ dies, noctesque te exagitat: hanc refræna, ut hic perfectam vitam degas.

Sensuum enim occasus, felicitatis exortus est.

CAPUT LXXXIII.

*Deus solus quærendus est, ut quis
fruaturs animi pace.*

IS ad perfectionem adipiscendam
aptissimè comparatus est, qui in-
ternâ fruitur animi pace.

Hanc dæmon quibuscunque ma-
chinis evertere studet, haud igna-
rus, hominē, animæ pace destitutum,
in discrimen adduci divinæ quoquē
gratiæ amittendæ, nisi cautè sibi ad-
vigilet. Aqua turbida captandis pi-
scibus aptissima est.

Causa, cur multi veram pacem
nusquam inveniant, hæc est; quòd
illam ibi quærant, ubi non est, nec
illic quærant, ubi est.

Maximâ semper fruêris pace, si nec
speres quidpiam, nec metuas; spes e-
nim, & metus sævissimi sunt tortores,
qui animum conquiescere nūquam
sinunt: neq; unquam te turbabit ali-
orum

orum de te parva existimatio, si tibi ipsi prius vilis videaris; idcò enim nulli places, quòd tibi nimium places.

Præter Deum, nihil quære; ejus voluntati te totum subjice: solum time peccatum, ut perpetua in tranquillitate ætatem degas, & postmodum moriaris securus.

Semper itaque magna cum solitudine servanda animi pax est, non solum inter prospera, verum & adversa, interq; ariditates, inter ipsos quoque nævos, & peccata, dum in hæc erimus prolapsi, inter qualescunque demum tentationes, utut vehementes illæ sint, ac crebræ.

Tentationes, quibus impetimur, electionis nostræ ad gloriam signa sunt minimè obscura.

Dæmon non eos, qui sibi, sed qui Deo fideliter serviunt, impugnare consuevit, in hoc non dissimilis ca-

nibus, qui non domesticos, sed alienos duntaxat allatrant.

Cùm Pater *Balthasar Alvarez* Societatis Jesu, vir summâ virtute præditus, variis de salute angoribus premeretur, *S. Theresia* divinitus edocta est, illum tum nemini mortali-um Sanctimoniâ esse secundum. Ingens fanè solatium, è tentationibus, & latratibus dæmonis cognosci posse, nos esse de numero filiorum Dei.

Si quando in peccatum inciderimus, nunquam idcirco animum despondere nos oportebit, crebros lapsus nostros plus æquo exaggerando, nostrantque in corrigendis vitiis socordiam nimium inculando.

Hæc cò duntaxat vergunt, ut morbus ingravescat, animus deprimatur, nec non virtutis studium intepe-scat.

Animi inquietudo voluntatis robur minuit, & quasi enervat, & velut
in

in quamdam emendationis desperationem nos præcipitat, intellectum obnubilat, judicium pervertit, nec solum interiori, verum etiam exteriori homini plurimum officit, adeo, ut reddatur ineptus, qui divinis illustrationibus imbuatur, quique cætera, quæ præ manibus habet, bene peragat. Nam, ut rectè Tullius; *Conturbatus animus non est aptus ad exequendum munus suum.*

Qui culpam admisit, is animo imperterrito se ad Deum convertere debet, & fateri, millies amplius, & gravius se fuisse lapsurum, nisi ejusdē gratiā fuisset suffultus. Debet insuper, elicitō dolore, conceptoque emendationis proposito, veniam submissè precari.

Hoc unum cum sincerā mortiferorum omnium peccatorū manifestatione exigit Deus; præterea nihil.

Qui, his ritè peractis, adhuc anxie disquirat, an cuncta patefecerit, an sufficientem habuerit dolorem, an omnium noxarum veniam sit consecutus, is rem agit, quæ Deo non potest non displicere.

Quidquid tollit animi pacem, vel à dæmone, vel à depravata natura nostra proficiscitur, non autem à Deo; nam, ut rectè Propheta Regius: *Factus est in pace locus ejus. Pro nulla re mundi turbari debet homo*, inquit Gerardus Magnus.

Animi perturbatio ex immoderato sui amore ducit originem. Si nîl præter Deum quæreremus, perpetuâ pace, & felicitate frueremur; siquidem in ipso reperire est, quidquid optabiliter possideri potest. *Vae animæ audaci*, exclamat S. August. (a) *quæ speravit, si à te recessisset, se aliquid melius habituram.*

Deus est summa felicitas; reliqua
mera vanitas.

CAPUT LXXXIV.

*Deum amare, ei que perfectè servire,
est velle, quod Deus vult.*

DEI gloria in eo consistit, quòd
ejus voluntas fiat per res crea-
tas; at potissimum per eas, quæ libe-
ro arbitrio sunt præditæ.

Unde fit, ut plus honoris in illum
redundet ex unico amoris, vel ado-
rationis actu, quam ex omni stella-
rum splendore, Cœlorum motibus,
elementorum operationibus, atque
adeò, quam ex ipsis, quadam ratio-
ne, obsequiis, quæ ab Angelis, ac
Beatis ei deferuntur; eò quòd hos
necessitas ad illa impellat, libertas
verò hominibus, ejusmodi virtutum
exercitationes aut omittendi, aut
producendi, aut omnino contrarias
eliciendi, tribuat potestatem. *Volun-*

variè sacrificabo tibi, inquit *David*.

Nunquā opera nostra quidquam merentur, nisi divinæ voluntati sint conformia, adeò, ut cum *Davide* oves pascere, Deo sic volente, incredibiliter gloriosius, atque utilius sit, quàm, eo nolente, cum *Saule* offerre victimas.

Minima, & vilissima opera, cum Dei voluntate conjuncta, mirum dictu, quantum resplendeant; maxima autem, & præstantissima, si ejus voluntati repugnent, in despectissima degenerent.

Gloriosa res est, insigni scientia pollere, prolixis vacare precationibus, in afflictationibus corporis esse assiduum, laudabiliter ad populum dicere, nec non cum proximo aptè versari; sed scientias sibi comparare, precari, cibo se abstinere, pro cōcio-
ne cum plausu dicere, comiter, & be-
nigne

nignè cum aliis agere contra voluntatem Dei, nullo loco habendum est.

Ex adverso omnis scientiæ esse ignarum, totos dies domi obsidere, ibidémq; arenas inire numerum, aut aquam de vase in vas iteratò transfundere, haud dubiè abjectissimum est; sed isthæc agere divinæ voluntatis impulsu fructuosissimum est, ac gloriosissimum.

Sanctissimus est is, non qui prolixis precibus insistit, aut crebris, & asperis ciliciis, aliisque duris afflictationibus corpus extenuat, sed, qui Dei voluntati accuratissimè paret.

Temere igitur agunt, qui ex consuetudine, vel naturæ instinctu scribunt, legunt, studiis vacant, domo exeunt, cum hominibus versantur, comedunt, bibunt, dormiunt; neque tamen acie mentis dispiciunt, utrum cuncta hæc cum divino placi-

to consentiant: nunquid hoc omni vituperatione dignum? Seriùs, ocyùs conscientia illis impropèrabit, hac, illàve in re te ipsum, non verò Deum quæсивisti; idcirco timendum est, ne is tibi dicat: Proripe te hinc; non novi te; mercedem recepisti.

Nihil in terris suavius est, quàm amare Deum, perfectumque ei exhibere cultum; reliqua nō nisi vana sunt, & dolo plena, atque adeò conjuncta cum manifesto salutis amittendæ periculo.

Is Deum amat, qui vult, quod vult Deus, quicq; propriæ voluntati prorsus renuntiat, adeò, ut, licet Deus ei copiam faceret, nunquam tamen domicilium, munus, aut quid hujusmodi pro arbitrato suo vellet eligere.

Deus optioni *S. Francisci Borgiæ* vitam *Eleonoræ* uxoris permiserat: ille autem, propriam veritus volūtatē,
De-

Deum obsecravit, ut de omnibus pro sua voluntate decernere dignaretur.

JESUS S. Gertrudem sic olim fertur allocutus. *Offero tibi hac manu sanitatem, morbum alterâ; elige filia, quod lubet: illa verò hunc favorem admittere detrectans, humi prostrata, junctis manibus ita eum precabatur. Rogo te, Domine, ne voluntatis meæ ullam, tuæ verò solius habeas rationem. Tuum est mihi significare, quid tibi potissimum placeat.*

Responsum hoc ad eò CHRISTO fuit acceptum, ut illi dixerit. *Qui desiderat, ut ego frequenter in cor suum descendam, eum oportet clavem voluntatis suæ mihi tradere, nec illam unquam repetere.* Quibus ex verbis S. Gertrudis tantum cepit fructum, ut exinde quotidie trecenties sexagesies ter iteraverit brevem hanc

precationem: *Non mea voluntas fiat, ô Domine, sed tua.*

Doce me, Domine, facere voluntatem tuam, inquit David, (a) Haud ignarus, voluntatem nostram omnium malorum, & vitiorum esse radicem.

PROSECUTIO.

Qui perfectus est, mundo mortuus est. *Mortui estis, vita vestra est abscondita cum CHRISTO in Deo*, inquit S. Paulus, ad quosdam perfectos scribens Christianos.

Quemadmodum mortui sensus omnis expertes sunt, licet illis offerantur cunctæ universorum Regum Coronæ, aut quamvis eorum corpora in fimeta abjiciantur, membra tum dissecantur; sic homo perfectus neque ob honores, & opes gaudio exilit, neque ob contemptum, & molestias mœrore deprimitur.

(a) Psalm. 142.

Finge, illi obvenire durissima quævis ; sensu caret , non in inferiori parte (quam Deus modò suavius , modò durius tractat ad majus meritorum incrementum) sed in superiori , seu in penetralibus animæ , ubi in solo Deo conquiescit.

Si qua ex re videt honorem in Deum redundare , gaudio gessit , quamvis sic omnium aliarum rerum fieret jactura. Nihil ipsum dolore afficit , nisi peccatum , & quidquid Deo displicet.

Is igitur Deum amat, rectèq; colit, qui vult id, quod vult Deus, quique se exspoliatur cunctis aliis desideriis, etiam sanctissimis, *verbi gratiâ*, habendi plura ad obtinendam perfectionem auxilia.

Quidam volunt Sanctitatem adipisci, magna, eximiâque opera præstando ; DEUS autem non nisi per

multas molestias vult illos eò perducere.

Tota Gallia credebatur, Ludovicum Regem expugnatione terræ Sanctæ sanctitatem assequi debere; sed illum Deus ad ejus culmen evexit, non per victorias illic reportatas, sed per carceres, & dolores, quos ibidem patientissimè toleravit.

Alii comparare sibi Sanctitatem volunt eleëmofynis erogandis, cumque in finem divitias appetunt; Deus verò illorum amantissimus, infinitâ suâ sapientiâ præcognoscens, opes illis esse obfuturas, per inopiam eos vult Sanctimoniâ donare.

O quot modò pauperes in Cœlo de ejusmodi salutis remedio gratias Deo agunt! quot autem divites apud inferos opes execrantur, quæ damnationis fuere causa!

Opum possessio admodum dura est,
gra-

graves secum adfert molestias, & plures occupationes, vehementesque tentationes, & tam unæ, quàm alteræ magno nobis sunt impedimento: molestæ enim occupationes animũ distrahunt; tentationes verò à divino cultu sæpenumero nos abstrahunt, & ad peccatum impellunt.

Cui nihil est, quod amittat, is vivit securus. Quemadmodũ optabilius est, firma uti valetudine in vili, angustòq; tuguriolo, quàm in ampla, & magnifica domo, atque in molli lecto ægrum decumbere; sic & multò satius est, in paupertate vitam securam degere, quàm multos inter angores immensis abundare divitiis.

Sapientis est, Deo se totum committere; rectiùs ipse novit, quàm nos, quid ad suam gloriam, nostramque salutem conducat.

Cruces à Deo submissas majori affectu

fectu exosculari, amplectique par est, quàm illas, quas nos ipsi quærimus; hæ namque non semper à Deo proficiscuntur: amor proprius non raro colludit; juvat videri; & gaudeamus, nos placere conscientiae nostrae moderatoribus, aliisque, quibus has notas fieri oportet.

Amor sui innumeros detrusit ad inferos; facit hic, ne opera nostra recta sint: etenim ex nullo bono opere in Deum gloria redundat, nisi illud cū divina congruat voluntate.

Præstat, non appetere, quod non habes, quàm habere, quod appetis. Qui vult, quod vult Deus, is habet omnia.

Deus unūquemq; vult fieri salvum; quis hoc ausit diffiteri? attamen non omnes ad parem, aut certè sumum vocat perfectionis gradum.

Huic rei seriò invigilare oportet
eos,

eos, qui sacris tribunalibus præsunt; falli enim possunt, dum omnes suæ curæ commissos, quibus idem tempus, eadēque suppetunt adminicula, ex propria animi propensione pari modo regunt, neq; attentè considerant, qua via Deus illos ducere decrevit. Unde fit, ut eorum nonnulli assidua inquietudine, atq; angore, quasi extra centrum positi, vitā degant, neq; illic, ubi vult Deus, conquiescant.

Deus ab unoquoque eadem nequaquam requirit studia : prolixæ preces, multa, ac frequens à cibis abstinencia, aliæve corporis afflictationes, quæ huic profunt, alteri quādoque non parùm obsunt.

Sincerus in Deum amor nihil vel supra, vel præter divinam voluntatem molitur, sed ex Dei placito cuncta peragit.

Satiusest, multoque securius, viâ
vora-

voraginibus refertâ per plurima æternæ salutis amittendæ pericula incedere, si Deus ita velit, & nobis sit comes, quàm, contra ejus voluntem, commodum, facilémque tenere tramitem.

Semita etiam plana gravioris lapsûs nonnunquam fuit occasio: nemo autem labi, aut aberrare potest, qui Deum ducem nactus est; nam, ut ait Christus Servator noster:

Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.

PIA PRECATIO

Ad Spiritum S. omnis veritatis, & Sanctitatis fontem,

Pro fructu expensarum harum Veritatum.

Veni, Sancte Spiritus! effice, quæso, ut hæ Veritates altè in animum meum descendant, cùmque tam vehementer inflamment, ut nullam, niâ de colenda virtute, cogitationem admittam, ut sic moriens gaudio exultem, quòd te solum in terris ante omnia dilexerim.

INDEX CAPITUM.

1. Cap. **D**E Tempore. pag. 7.
2. Cap. Amentes sunt, qui pretiosissimo tempore non bene utuntur. 12.
3. Cap. Tempus breve est, & cuncta trans-
eunt. 16.
4. Cap. Non omnes, qui senes sunt, vivere
diu, & quo pacto tanta temporis jactura
resarciri valeat. 20.
5. Cap. Qualis vita, talis mors. 25.
6. Cap. Utrum expediat citò mori, aut diu
vivere 29.
7. Cap. De fine, ad què homo est conditus. 33.
8. Cap. Plurimi salutem animæ suæ negligunt
36.
9. Cap. Nunquam licet in procuranda salu-
te languescere. 38.
10. Cap. Cui tremore operanda est salus. 41.
11. Cap. De Prædestinatione. 47.
12. Cap. Prædestinatio etiam à nobis pendet.
53.
13. Cap. De respectu humano. 56.
14. Cap. Non est, quod erubescamus, Chri-
stum imitari. 60.
15. Cap. De Adversitate. 65.
16. Cap. Nostra peccata graviores merentur
pœnas, quàm quas hic patimur. 71.
17. Cap. Inter adversa, & peccandi occasi-
ones perspicuum fit, quanta unusquisque
virtute polleat. 74.
18. Cap. Nostra voluntas conformis esse de-
bet

INDEX CAPITUM.

- bet Divina voluntati in morbis, atque in quibuscunque aliis rebus adversis.* 78.
19. Cap. *Quævis adæsit de manu Domini est accipienda cum gratiarū actione.* 87.
20. Cap. *Ut patienter adversa toleremus, in Jesum Christum oculos conijciamus, oportet.* 69.
21. Cap. *De Avaritia, & Eleëmofynis.* 102.
22. Cap. *Præstat dare Eleëmofynas, quàm locupletare heredes.* 108.
23. Cap. *Quàm temerè agant, qui Consanguineos ditare student.* 112.
24. Cap. *De amore solitudinis, & viciis in conversatione.* 116.
25. Cap. *De dilectione proximi.* 122.
26. Cap. *De superbia.* 137.
27. Cap. *De Humilitate.* 142.
28. Cap. *De Peccato.* 144.
29. Cap. *Quo animi sensu esse nos oportet, quando per peccatum Deum amisimus.* 147.
30. Cap. *Vitanda sunt omnia peccata mortifera: quanto Deus illa persequatur odio, pena declarant.* 150.
31. Cap. *Quàm periculosum sit vitæ suæ emendationem de die in diem differre.* 154.
32. Cap. *De iis, qui in tempus morbi emendationem vitæ differunt.* 155.
33. Cap. *Ne ad horam quidem differenda est vitæ emendatio.* 163.
34. Cap. *De peccato reprobationis.* 167.
35. Cap.

INDEX CAPITUM.

35. Cap. De peccato veniali.	172.
36. Cap. Meditatio Passionis Christi retrahit nos à peccato.	174.
37. Cap. De Satisfactione.	178.
38. Cap. De Sacramento Penitentiae.	182.
39. Cap. Quantum sit malum pra pudore pec- cata subicere.	184.
40. Cap. Aliae rationes, cur in Confessione pec- cata declarare neminem pudere debeat.	187.
41. Cap. De Conscientia.	190.
42. Cap. Mala conscientia ingens tormentum est.	193.
43. Cap. Mala conscientia nos pavidos red- dit.	195.
44. Cap. Directio conscientiae ex mente Theo- logorum.	197.
45. Cap. Directio conscientiae ex mente Theo- logorum in solatium scrupulosorum.	201.
46. Cap. De morte.	205.
47. Cap. Ars bene moriendi cunctis artibus est praefenda.	208.
48. Cap. Discendum est bene mori: quia non nisi semel morimur.	211.
49. Cap. Semper paratos nos esse oportet ad bene moriendum.	214.
50. Cap. In morte graviter dolemus, quod non melius vixerimus.	216.
51. Cap. Boni, instante morte, latantur, contristantur mali.	229.
52. Cap. In quo sita sit bona mori.	223.
	53.

INDEX CAPITUM.

53. Cap. Præstat, Sacrificia Missæ fieri ante,
quàm post mortem.	226.
54. Cap. De extrema Unctione.	229.
55. Cap. Extremâ Unctione nos muniri par
est, dum sumus rationis compotes.	233.
56. Cap. De supremo Judicio.	236.
57. Cap. De confusione, & pœna damnato-
rum in Judicio.	339.
58. Cap. De Inferno.	242.
59. Cap. De pœnis Inferorum.	244.
60. Cap. Cæ aliis Inferorum pœnis.	246.
61. Cap. De aternitate pœnarum apud in-
feros.	249.
62. Cap. De Cælo.	252.
63. Cap. Opera bona etiam exigua in Cælo
remunerantur.	255.
64. Cap. De animæ dignitate.	258.
65. Cap. Anima sollicitè conservanda est.	260.
66. Cap. Multi animam suam parvi faci-
unt.	262.
67. Cap. De Zelo Animarum.	265.
68. Cap. Quis modus animas lucrandi.	269.
69. Cap. Bonis exemplis lucramur ani-
mas.	272.
70. Cap. Quo insuper modo animas lucrari
possimus.	274.
71. Cap. Orandum est, ut Dei nomen Sancti-
ficetur.	275.
72. Cap. Allaborandum, ut idonei operarii
mittantur in vineam Domini.	282.
	80. Cap.

INDEX CAPITUM.

73. Cap. Eodem opere peccatoribus, & fidelium Defunctorum animabus opitulari possumus.	286.
74. Cap. De Perfectione.	290.
75. Cap. Studium perfectionis cæteris omnibus anteponendum.	301.
76. Cap. Tempus profectui in virtute obicem ponit.	303.
77. Cap. Gratia, qua perfecti evadere possumus, à plurimis negligitur.	306.
78. Cap. De Fide.	309.
79. Cap. De Spe.	312.
80. Cap. De Charitate.	321.
81. Cap. Pauci sincere Deum diligunt.	327.
82. Cap. Labor, qui Dei causâ non suscipitur, perditus est.	332.
83. Cap. Deus solus quærendus est, ut quis fruatur animi pace.	338.
84. Cap. Deum amare, eique perfecte servire, est velle quod Deus vult.	343.

NB.

Corrige sequentia; & erit Liber omnis, saltem notabilioris, erroris expers.

P. 8. 9. 21. ponatur superius bi ipsi numeri, locò errorum: 18. 19. 23.

P. 17. v. 2. locò, voluptas, corrige: voluptates.

P. 23. v. 4. locò, æquissimi, corr: æquissimæ.

P. 27. v. 3. locò, Hic, corr: Hinc.

P. 156. v. 1. locò, dignitatem, corr: dignitatum.

P. 144. v. 17. locò, probi, corr: reprobi.

P. 281. locò, igne, corr: in igne.

BREVIS TRACTATULUS, De Dilectione inimicorum.

Sive

Efficacissima ad eam adhortatio;
Scripta ad Christianum amicum; uti-
lis etiam sis, qui non gerunt inimi-
citas.

A Mice mi, paucis abhinc die-
bus renunciatum mihi est, e-
normem tibi illatam esse in-
juriam, atque ideò inimicitias te fo-
vere, gravemque spirare vindictam,
& omnem deinceps inimico tuo te vel-
le denegare amorem. Equidem, pro
eo, quanti te facio, magna tui com-
miseratione moveor; quod miser sis,
sive corpus, sive animam spectes. Hinc
me impulit tui charitas, ut ponam ti-
bi ob oculos efficacia quaedam argumen-
ta, quibus, uti confido, animus tuus
exacerbatus mitigabitur, & ad pacem
ineundam excitabitur, atque inflams-
mabitur.

Primò itaque docebo te, quàm sit
A rati-

rationi consonum, inimicos suos diligere. Secundò, quàm utile. Tertiò, quàm facile. Quartò, quàm necessarium. Quintò, ut dilectio indigna sit meritò, demonstrabo, inimicos diligendos esse propter DEUM. Ad extremum, ubi concludero, armabo te contra quascunque injurias, quibus forsitan adhuc aliquando labentibus annis afficiendus esses: verumtamen audi prius praeceptum, quod & mihi, & tibi, ceterisque mortalibus datum est.

Ego autem, inquit Christus, (a) dico vobis, diligite inimicos vestros. Quasi diceret: Pracepit vobis olim DEUS, ut diligeretis proximum: ego autem dico; proximi nomine intelligi inimicos quoque; nec solum dico, & declaro, sed eadem auctoritate precipio, ut diligatis inimicos vestros; non quòd velim, ut diligatis inimicitiam, & malam voluntatem, quam contra vos gesserunt; sed ut propter inimicitiam, malamque voluntatem non desinatis, illi ho-

mini

Inimicorum, & Proximi
mini, qui proximus vester est, bene velle.
Hoc est preceptum, quod nobis datū
est de diligendis inimicis nostris: in-
tellige modò, quàm rationi sit conse-
num, inimicos diligere.

§. I.

*Rationi consonum est inimicos
diligere.*

HOc ipsum addiscere poteris ex iis,
quæ mox subjungam.

Primò. Multa sunt, quæ inimicū
tuum amabilem reddunt. In eo est
humana natura; sunt & in eo non pau-
ca, quæ naturalia, quæ supernatura-
lia bona, aliæque, quæ industriâ suâ
acquisivit: cuncta hæc faciunt illum
amore dignum.

Inficiari nequeo, in eo quoquē esse
pravam voluntatem, nec non inimi-
citas, quas contra te fovet; at ma-
iora profectò, & plura in eo sunt bo-
na, quàm hoc malum; illorūque
DEUS est auctor, hujus verò ipse ho-

mo: æquum igitur est, te propter id, quod minus est, non habere odio tam multa scilicet bona, donave, quibus ornatus existit: plúsque momentí apud te habere debent ea, quæ amoris, quàm quæ sunt odii causa.

Quemadmodum enim corporis infirmitas matris in filium amorem non imminuit, ita nec inimicitia minuere, au extinguere debet amorem in proximum, qui Christi memrum est nóbiscus, ac tu, quíque antehac te dilexit, tibi que forsitan beneficia præstitit, & alia fortè posthac præstiturus est. Si quidpiá odisse vis, odio habe ejus malitiam, eámque execrare; sed serva hominem incolumem, eúmque amore prosequere.

Secundò. Dilectio inimicorum ficti-
bi præcipitur, ut ijs vicissim præcipia-
tur dilectio tui; commune etenim præ-
ceptum est, & ad omnes omnino homi-
nes spectat. *Diligite*, inquit Christus,
inimicos vestros: & rursus; *Dimittite.*

DEUS, ut patet, non tibi soli præ-
cepit

cepit, ut tuis inimicis ignoscas, sed omnibus quoque aliis, quos injuriâ quondam affecisti, severissimè mādavit, ut tibi vicissim ignoscant. Jam verò, quis non lubens uni, alterive ignoscat, ubi cæteri omnes injurias sibi ipsis illatas ei condonare tenentur? Cùm igitur inimicus tuus amorem, atque injuriarum condonationem tibi debeat, rationi planè consentaneum est, & illum à te diligere, injuriâsque tibi illatas illi condonari.

Tertiò. Fac, inimicum tuum, inurendo tibi contumeliam, enormem perpetrâsse noxam: jam illius forè seriò eum poenituit, adeoque est in amore apud DEUM; tu verò, qui inimicitias, vindictæque sumendæ desiderium loves, totus DEO displices; non est igitur æquum, te edisse hominem, quem DEUS præ te diligit.

Quartò. Si quis te rogaret: an optas, ut DEUS inimicos suos odio prosequatur, eosque se verè puniat? an verò mavis, illis à DEO ignosci,

eosque diligere? haud dubie responderes: postremum malim; etenim male nobiscum ageretur, & vix misero mihi, qui innumeris prope peccatis DEUM irritavi, si ea condonare, suosque inimicos diligere nolle.

Cum igitur longè præoptes, ut DEUS pravaricatoribus, infestissimis suis hostibus, ignoscat, eosque diligat, æquissimum est, te quoque inimico tuo injurias, quibus te exagitavit, condonare, eumque amore prosequi.

Quintò. DEUS, ejusque sanctissima voluntas plus momenti apud nos habere debet, ut diligamus inimicum, eumque in gratiam recipiamus, quàm quævis alia causa inferior: sed frequenter inimicos in gratiam recipimus ob aliquod officium, quod nobis præstant, vel ob matrimonii vinculum, quod supervenit cum una ex consanguineis nostris, vel quia sibi ignosci petunt, vel ob alicujus amici deprecationem. Si igitur hæc inferiora tantum apud nos valeant, rationi planè

consentaneum est, oportere, plus efficere DEUM, ejusque voluntatem, propter quam inimici diligendi sunt. Hoc, velim, altè in animu demittas.

Ephesion, & Craterus Alexandro

Regi ambo erant intimi; at non mediocris illos urebat æmulatio (alter enim præ altero cupiebat amari) hinc inimicitia, quas studiosè unumquemque celabant; donec negotiorum causa ambos pariter in Indias proficisci oportuit: tum enim eorum odium tam diu compressum, & tacitum, erupit in actum, atque adeò acriter exarserunt, ut fanda, & nefanda alter alteri exprobraverit: à contumeliis ventum est ad acinaces, alterque alterum haud dubiè trucidasset, nisi à circumstantibus ambo fuissent inhibiti.

Rex quoque, ingenti accitus clamore, superveniens, adeò acerbè illos perstrinxit, ut jusserit eos inire fœdus jurjurando confirmatum, quòd posthac inter se essent amaturi, adjunxitque, ambos adjudicaturum se morti,

si quando verbis, aut gladiis se mutuo
rursus impeterent, aut certè eorum
alterum, qui rixarum, aut pugnae
fuiſſet auctor.

Hæc Regis verba horum nobilium
animis tam altè infederunt, ut ex eo
die vixerint inter ſe conjunctiſſimi.

Si itaque authoritas Regis, qui nō
ſiſi homo erat, tantum valuit ad
ſuadendos binos illos nobiles, adeò in-
ter ſe diſſidentes, ut omnis ſpes cō-
cordiæ ipsis præcluſa videretur, quā-
tum momenti, neceſſe eſt, habeat
authoritas DEI, Regis regum, nec
non reverentia ei debita, ad mitigā-
des noſtros animos, qui diu, noctū-
que vindictam ſpirant? porro, quid
Reges memoro? natura quippe nos
docet, non exiguam teſtificationem
honoris adverſus eos eſſe adhibendam:
haud igitur illis mihi opus eſt: firmi-
ori utar argumento, quod experi-
entia quotidiana comprobat.

Senator quiſpiam, aut quis alius,
mediocris etiam notæ, atque aucto-
ritatis

ritatis vir, unum aliquem vindictam spirantem his adoritur verbis. Quid audio de te, hæc ut ira sint? intelligo enim, inimicitias te fovere adversus tuum vicinum; neque te, salutatum velle cum resalutare, nequedignari alloquio; quin imò gravem in eum te meditari ultionem. Audi, quid tibi dicam. Cave, ultra hunc diem differas: curavi huc accersiri vicinum tuum: coperiatur illum; continuo hinc aderit: hodie cum eo inibis pacem; jubebo, prorū vinum; inter vos propinabitis, atque in mutuos ructis amplexus: neque, si sapias, tergiversare; non enim, te fugit, quo loco apud me, & quanto mihi in amore semper fueris; numquid, quibuscunque potui rebus, tibi præitō fui, operā, consilio? quid? quòd ne pecuniā quidem tibi unquā denegavi.

Quapropter, si pacem inire recusas, scito, fore, ut amicitia meā excidas: ut beneficium tibi nuper præstitum adimam, ut munus, quod modò va-

cat, & cujus collatio in mea est potestate, tibi non conferam, ut ad conjugium sat opulentum, quod, me deprecatore, te obtenturum speras, nequaquam te promoveam; denique tibi polliceor, effecturum me, ut nō paucitua officinam frequētare desināt.

His ille auditis, licet sub initium varia opponat, paulatim se flecti finit, & tandem, multis adhuc verbis ultro, citroque habitis, contrahit, ac demittit animum, cyathumque in manus accipit, & propinat inimico suo, in ejusque ruit amplexus, itaque eum deinceps diligit, ut amicum. Factū bene; laudo. At animum, quæso, adverte ad id, quod modò dicturus sum.

DEUS, qui infinita pollet dignitate, atque auctoritate, quique nos ante omne ævum dilexit, nos monet, atque ait: *Diligite inimicos vestros: nec non ultrà, & acrius nos urget: Dimittite: quòd si non dimiseritis, meâ haud dubiè excidetis amicitia: vobis occludam cœlum, & in sempiternas*
flam.

flammas vos præcipites dabo. Nos tamen, his nequaquam perterriti, inimicis ignoscere, eosque diligere volumus. Quid tibi videtur? numquid id rectæ rationi repugnat?

Iis, qui infano formolæ cujusdam puellæ amore capti sunt, sæpe graves contumeliæ, non ab ea duntaxat, sed & ab aliis rivalibus inuruntur, quasi hi ejus amore non gravatè ferunt, atque ex animo condonant: & minus in nobis efficiet amor DEI, cui innumeris nominibus obstricti sumus, quàm amor infirmi, & imbecilli corporis, ut injuriarum, ab inimicis illarum, memoriam omnem deponamus?

Inimus pacem (ut suprà memini) propter mediocrem auctoritatem hominis, nos ad eam adhortâti, minitantisque, nî fiat, leve malum, & minimè diuturnum: rationi itaque prorsus consonum est, te deinceps cum inimico tuo vivere conjunctissimè, propter DEI non suadentis, sed, propositâ æternæ damnationis poenâ, illud se-

varè præcipientis, infinitâ auctoritatẽ.

Quid? quòd lèves, & vix ullius momenti rationes, ut suprà etiam meminì, non rarò nos impellant ad infestissimorum nostrorum hostium dilectionem: æquissimum igitur est, DEUM, ipsissimam rationem, omniumque humanarum rationum originem, qui tibi apertè mandat, ut inimico tuo ignoscas, eumque diligas, plùs apud te valere.

Sextò. Inimicus tuus est etiã inimicus DEI: cùm enim tibi inferret injuriam, eum quoque, ejus violans præceptum, affecit injuriã, & quidẽ longè atrocissimã; nihilominùs DEUS illum amat non secùs, ac cæteros inimicos suos, à quibus multò plura. & majora passus est, quàm tu ab inimico tuo perpeffus fuisti, aut unquã patieris.

Præterea, inimicos DEI innumeros reperire est: tot ævis labentibus erecta fuere salforum deorum delubra in veri Numinis contemptum: quid? quòd quovis loco, & momento gravissimis
offen-

offendatur sceleribus: tui autem inimici admodum rari sunt; non nisi unus tibi est, ut famâ accepi, & non nisi semel, aut bis tibi damnum intulit.

Accedit: inimicos DEI esse viles, & abjectos, merumque nihil, si ad eum comparentur; tuus verò inimicus humanâ naturâ præditus est, non secus, actu, adeoque de se æquè dignus, quin imò te fortè melior, & genere nobilior est.

Si eo, inimicos DEI innumera ab ejus munifica manu accepisse beneficia (quis autem neget, longè difficiliorem reddi amorem inimicorum, quos multis prius, quàm nobis infestis esset, officiis persecuti fuimus) tuus autem inimicus non nisi uno, aut altero à te affectus fuit beneficio, aut fortè nullo.

Si igitur DEUS, te infinitè major, & excellentior, inimicos suos diligit, qui tam multi, tam viles, & abjecti sunt, & à quibus, post plurima etiam beneficia iis præstita, ad iram toties fuit provocatus; rationi planè consentaneum est, à te quoque inimicum.

tuum diligi, qui non nisi unicus est, & æquè dignus, ac tu, & qui unâ tantum, alterave vice te offendit, cuique nihil obsequii antea præstiti, aut certè admodum parum.

At, inquires, DEUS amat inimicos suos, postquam illos peccatorum pœnituit, illorúmque supplices petivère veniam; meus verò culpam nequaquam est deprecatus. Hæc excusatio, crede mihi, nullius est momenti: quin vim argumenti mei auget; nam, si ipse culpam non deprecetur, DEUS illam pro eo deprecatur; imò severè tibi mandat, ut illam ei condones: rationi itaque consonum est, plus apud te ponderis habere mandatum DEI, ejusque deprecationem, quam pro eo facit, quàm, si tuusmet inimicus, veniam petiturus, genibus tuis accideret.

Hæc si necdum te moveant, validiori utor argumento. DEUS nutrit inimicos suos, licèt nullam etiamnum rogaverint veniam: sinit, solem, lunam

nam, stellas iis collucere; finit quoque ventos spirare, uvas, aliósq; terræ fructus maturefcere in commodum, & delectationem plurimorum improborum, & rebellium, iisque multa alia confert beneficia, qui perire, ac fulmine percuti toties sūt promeriti.

Quin, quod majus est, & animum tuum flectere, & permovere omnino debet, DEUS his suis inimicis, & tibi pariter, pœnitendi, nec non vitæ prævæ corrigendæ tempus largitur, suisque donis cœlestibus illos, réque excitat, & prior ad osculum pacis invitât. *Cùm adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est*, inquit S. Paulus.

Mortuus? animam suam pro nobis posuit? & tu inimico tuo negas alloquium, & domûs tuæ frequentationem, omnémque ei amicitiam renūcias; quin, si in tua id foret potestate, fortunas ejus everteres, eúmque ad internecionem deleres; &, quamvis supplex genibus tuis advolveretur,
cul.

culpam deprecaturus, forsitan ne tum quidem illam ei condonares. Quis hunc agendi modum præbet? quis asserere audeat, cum ratione illum consentire?

Cuncta hæc demonstrant, rationi planè consonum esse, inimicum tuum à te diligere debere: audi porrò, quàm sit utile.

§. II.

Utile est inimicos diligere.

Quàm hoc sit manifestum, perspicies ex iis, quæ mox dicturus sum.

Primò. Dilectio inimicorum facilem reddit observationem præceptorum DEI. *Qui diligit proximum, legem implevit*, inquit *S. Paulus*.

Contrà, ex odio inimicorum magna oritur prævaricatio: ubi verò hi diliguntur, ibi nec homicidia, nec rixæ, nec furta, nec contumeliæ, nec detractiones committi solent, nec alia hujusmodi peccata, quæ nemo perpetrare adversus eos, quos amore prosequi-

sequitur; nam, ut ait Apostolus, *Charitas patiens est, benigna est, non agit perperam.*

Secundo. Dilectio inimicorum præstat nos immunes à multis molestiis, magnisque animi perturbationibus, quas odium secum trahit. Si enim in vindictam erumpas, & grave i. imico tuo damnum inferas, quis non videt, te manifesto exponi periculo, ne & tu, aut in fama, aut in corpore, aut in bonis fortunæ, seriùs, ocyrùs, graviter lædaris? experienciâ quippe non rarò compertum est, eos, qui vindictam sumpserunt, postmodum vel crudeliter trucidatos, vel aliud grave damnum fuisse passos.

Quòd si modò vindictâ supersedeas, desiderium autem ultionis sumendæ in animo assiduè foveas, quis ignorat, continuis te premi curis, vitamque ducere acerbissimis exagitationibus, & mœroribus refertam? omnique te (sive inimicus tuus tibi fiat obvius, sive de eo cogites) destitui solatio?

Deúmque jure merito tibi exprobrare posse cum S. Augustino : (a) *Plenus es aceto; ubi vinum, mel ponemus?*

Plus dicam? diu, noctúque injuria tibi illata tuo obversatur animo, hisque, aut similibus te torquet cogitationibus: quando, & quo modo vindictam tandem sumam? nolo differre ultra crastinum; eò me conferam, ibi inimicum operiar, hoc ei in os objiciam, illo malo inaudito, atque inusitato eum afficiam: at non ita; tutus nequaquam forem, evidentique me exponerem periculo incidendi in manus judicum; aliter adornanda sunt omnia. Miseram hanc esse vitam, quis non videt? Cunctis his molestiis, & angoribus te liberat inimicorum dilectio.

Tertiò. Inimicorum odio deperditur amicorú amor: cum enim mundus innumeris vitiis scateat, si non nisi amicos diligere velimus, vix erit invenire, quos amemus: ecquod enim
dici

(a) *Hom. 27. inter 50.*

diei momentum est, quo non aliquid reprehensione dignum committatur?

Hodie hic illum offendit, cras ille istum: cum omnibus, si potes, hominibus verferis; seriùs, ocyùs aliquid, quod tibi displicebit, illos dicturos, aut facturos esse, certò certiùs deprehendes; ita & tu, quantumvis magnâ virtute præditus sis, seriùs, ocyùs aliquid es dicturus, aut facturus, quod illos offendet.

Si itaque necacerbum quidem verbum æquo, moderatòque animo tolerare velimus, necesse est, omnes omnino homines à nobis odio haberi, nòsque contra eos inimicitias gerere; nam seriùs, ocyùs contingat, ut eorum consuetudine utamur, aliquid dicturi, vel facturi sunt, quo ad iram provocemur: ita quoque necesse erit, ab omnibus omnino hominibus nos odio haberi, ab iisque adversùs nos inimicitias geri; quia seriùs, ocyùs aliquid dicemus, vel faciemus, quòd illis bilem moveat. Amor igitur ini-

mico-

micorum factam, lectam, ut ajunt, conservat dilectionem amicorum.

Quartò. Dilectio inimicorum longè faciliùs, atque efficacius sopit, aut extingvit inimicitias, quàm Odium, & vindicta, quibus potius augentur; qui enim sanguinariam exigit ultionem, is inimicum suum irritat, eumque pejorem, acerbiolem, & ferociorem reddit, atque ejus in se rabiem vehementer concitat.

Contrà verò, benevolentia odium, & inimici ias mitiga. Multi odio fuisse habitì, qui postea summo fuerunt in amore. *Si ad tempus, inquit S. Chrysostomus, (a) sustines inimicum, postmodum tuâ benevolentia victum amabis, quasi amicum.*

Injuriam tibi illatam enormem esse, haud possum ire inficias: at, si sapias, fer illam moderatè, ejusque auctore per humaniter saluta: quòd si te conveniat, cave, colloquium, aliave amicitiae signa ei deneges, & si perfe-

ctioni

Etioni studes, novis eum officiis tibi demerere, quibus haud dubiè victus pudore suffundetur, suamque amaris lachrymis culpà deplorabit, teque tenerimo in posterum amore cūplectetur.

Cinna Cæsari *Augusto* mortem machinabatur: is verò, hoc intellecto nuncio, vità eum donavit, & perhorifico, atq; opulento Consulatu auxit: quibus benevolentia signis ita captus est *Cinna*, ut deinceps fuerit integerrimus, & fidelissimus Cæsaris amicus. (a)

Arcadion *Philippum* Regem calumniari non cessabat. Quis hīc non expectet cruces, aliave atrocissima supplicia? a tantum absuit, ut in eū Rex gravius animam vererit, ut etiā sibi obvium urbanissimè exceperit, pluraque ei dona submiserit. *Arcadion*, tam singulari humanitate victus, erubuit: pristinam mentem ita mutavit, ut ex hac die nemo fuerit inventus, qui Regis laudes stuciosius divulgaret. (b)

Bene.

(a) *Suet.* in *vita.* (b) *Plut.* de ira *cohib.*

Beneficia inimicitias etiam maximè inveteratas non rarò minuunt, atque funditùs extinguunt.

Quintò. Dilectio inimicorum, injuriarúmque condonatio maximá promeretur mercedem, peccatorúmque veniam impetrat; quemadmodú Christus testatur: *Erit merces vestra multa, & eritis filii altissimi. --- Dimittite, & dimittimini.*

Contrà verò, odium damna affert gravissima; qui enim odit inimicum, is incidit in odium DEI, ac proinde inimicitias adauget, atque inimicos accumulatur.

Præterea non parùm delinquit, qui inimicum suum odit, adeóque sibi ipsi magis nocet, quàm inimicus ei nocere poterat; peccatum enim gravius malum est quovis temporali damno, quod nobis inferri potest; porrò gravissimum, quo quis nos afficere valet, est nocere animæ.

Inimicus tuus famæ duntaxat tuæ, corpori, bonisque temporalibus nocu-

it ; tu verò, ulciscendi desiderio, tuæ nocēs animæ, atque ita manum illi porrigis adjutricem ad affligendum te, tibi que ipsi gravius infers malum, quàm ille tibi ; propriam enim peccando occidis animam, quam ille ne lædere quidem potest. Quid infelicius ? quid magis deplorandum ?

Is verò, qui inimicum suum diligit, illique ex corde ignoscit, vincit eum, ejusque pravæ voluntati obicem ponit ; voluntas quippe ei erat graviter te affligere, tibi que nocere.

Quotiescunque igitur inimico tuo ignoscis, solatio eum privas, quod ex damno tibi illato hausisset : tu verò damnum nullum pateris, at maximam tibi adfers utilitatem ; gratiæ enim sanctificantis incrementum, certumque æternæ vitæ pignus acquiris : quid, quòd illum rubore suffundis, ingens ei beneficium præstando, cum illum amas, illique omnes, quibus te affecit, injurias ex animo condonas, quo favore de se erat indignus.

Ex modò dictis manifestum fit, utile imprimis esse, inimicos diligere : nunc, quàm facile sit, intellige.

§. III.

Facile est inimicos diligere.

INficiari nequeo, dilectionem inimicorum etiam, atque etiam de se esse difficilem; attamen non pauca, accuratè perpensa, facile illà reddet.

Primò. Contingit non rarò, ut proprià nostrâ culpâ quidam contra nos inimicitias gerant: despiciunt nos, nobisque graviter nocent; eò quòd illos priùs despexerimus, illisque graviter nocuerimus, aut quia quidpiam vituperatione dignum à nobis profectum est. Nostra arrogantia, ingratus noster animus (nulla enim amicitia potest esse inter ingratos) aut iniuaves, inurbani, rustici, & agrestes, aut insulsi nostri mores fortè sunt, cur tam utile beneficium, cuius maximo tenebamur desiderio, nobis præstitum non fuerit, cur tam ho-

nonifici officii adipiscendi spe exciderimus. Nemo censendus est pati injuriam, dum aliquod malum patitur, quod alteri prius intulit: nobis ipsis potius irasci nos oporteret.

Secundò. Fac, innocentes nos esse, nullamque præbuisse inimicitiarū causam; haud equidem difficile nobis esse debet inimicos diligere; DEUS enim nobis præbet auxilium, ut eos diligamus, quemadmodum præstò sæper est, ut cæteris suis præceptis pareamus. Ampliores nobis ad hoc supeditat vires, quàm nos ipsi proprio Marte afferre possimus; &, cùm ipse universorum licet conditor, tam patienter toleret inimicos suos, quamvis ex sua patientia nullum omnino fructum percipiat, quî fieri potest, ut nobis, qui ab eo conditi sumus, molestū accidat, inimicos nostros moderato animo ferre, præsertim, ubi patientia nostra tā ingentē nobis parit utilitatē?

Accedit: similes nos reddi Christo Salvatori nostro; qui longè plura, &

graviora, quàm nos, innocens per-
pessus est. Miles exultat gaudio, se-
que fortunatum autumat, dum se Du-
ci affimilari conspicit.

Tertiò. Diligendi quidem sunt inj-
mici, sed non propter seipsos, at pro-
pter DEUM. Sanè, si non gravatè
amaros medicorum exhaurimus cali-
ces, sanitatis recuperandæ causâ, cur
non libenter, salutis æternæ obtinen-
dæ, ac DEI causâ, inimicos nostros
diligamus? præsertim, cùm illi con-
tra nos inimicitias gerant non nisi per-
mittente DEO, qui ad maximam no-
stram utilitatem sinit, ut hic, aut
quis alius graves nobis creet molesti-
as, quæ instar nihili reputandæ sunt,
si conferantur cum Inferorum pœnis,
quas fortè fueramus promeriti, quâs-
que modò hac ratione evademus.

Si igitur inimicus considerandus
est non ut verus homo, verùm ut à
DEO missus ad nostram utilitatem;
quæ, quæso, difficultas esse potest
in eo diligendo?

Semei Davidem, Regem suum, odio persequabatur, eique, licet illi subjectus, tanta, & nefanda in os ingerebat, quin imò à lapidibus non abstinerebat manus. An non hæc enormis erat injuria? hanc *Abisai* unus de Nobilium comitatu diutius ferre nequibat; idcirco impudenti homini os occlusisset, eique comminuisset caput, nisi mansuetissimus Rex vetuisset hisce verbis: *Dimittite eum, ut maledicat; Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David.*

David non intuebatur *Semei*, ut sibi subjectum, sed ut destinatum à DEO, sibi que persuadebat, rerum universarum dominum illo uti, quasi instrumento, ad exprobranda scelera olim à se perpetrata, exigendasque meritas de iis pœnas; hanc ob causam tam moderato, lætoque animo excipiebat tot probrosas sibi iniustas contumelias; neque ultionem sumere, neque etiam permittere volebat, ut quispiam suorum nobilium impudē-

tiam hominis, ne tantillum quidem, castigaret.

Falleris, amice mi, falleris, inquá, & quidem gravissimè. Intueris inimicum tuum, non nisi ut merum pravam hominem, non autem ut à DEO destinatum; ideoque diu, noctúque spiras vindictam, continuúmque eam sumendi in animo tuo foves desiderium; hinc etiam fit, ut inimici tui dilectio adeò tibi difficilis videatur.

Haud dissimilis es canibus, qui lapidem, quo impetiti suère, allatrant, & mordent. At, quid peccavit lapis? Si canes rationis essent compotes, hominem, qui lapidem projecit, invaderent: sic & te facere oportet; ad DEUM tibi confugiendum est, qui permisit, ut hic, aut ille tam vehementer te exagitaret.

O si maturè perpenderes, DEUM inimico tuo uti, quasi instrumento, ut te modò ob innumera tua præterita peccata hic potius puniat, quàm possit, teque ad feriam nunc vitæ emendationem

dationem, & tandem aliquando ad æternam perducatur gloriam, æquo, lætæque haud dubiè animo cum *Da- vide* cuncta tolerares, quæ tibi inimicus tuus intulit mala; neque molestum tibi foret, eum posthac sincerè diligere.

Quartò. Pone tibi ob oculos inimici tui fragilitatem; cogita, quòd indomitus animi motus eum excæcaverit, & seduxerit; cogita, te quoque fragilem, iisdemque obnoxium esse motibus, quòdque proximum tuum antehac interdum calumniatus fueris, adeoque te promeritam easdem, quas illi impegisti, calumnias pati.

Apud Christianos, non qui patitur, sed, qui contumeliam facit, miser est, ait S. Hieronymus. (a) Quòd si conscientia tua illatæ unquam cuiquam injuriæ te non accuset, cogita, te illam posthac inferre posse: *Qui se existimat stare, videat, ne cadat, inquit S. Paulus Apostolus.*

Pone tibi etiam ob oculos ingentia

B 3

bona

(a) Ep. ad Euseb.

bona, quorum tibi inimicùs tuus est causa: te enim reddit multò, quàm eras antea, prudentiorem; experientia quippe quotidiana nos docet, plurimos detrimento, atque ignominiâ, quibus afficiuntur, fieri longè sapientiores: facit præterea, ut multò magis in ore hominum verferis, & illustrior evadas; ubi enim innocentia tua, & virtus in tolerandis moderato animo injuriis tibi illatis palàm fiet, summis unusquisque te laudibus in Cælum efferet.

Non pauci per injurias rectè toleratas magni evasêre, atque ad summos honores, & dignitates fuêre evecti, qui, si caruissent inimicis, in diuturna obscuritate latuissent, aut semper mansissent inglorii. Nunquam *Moysem* Deus magis laudavit, quàm dum *Aaron* perperam de eo fuerat locutus. *Nôdum felix es, si nondum te turba deriserit*, inquit *Seneca*. (a)

Accedit, inimicum tuum abs te avertere malum longè gravius eo, quo

te affecit; suis his enim exagitationibus, quibus te malè habet, plerumque efficit, quò minùs interni animæ tuæ hostes te laceffant; vexatio enim dat intellectum, nec quisquam graves inter afflictiones ad luxuriandum, aliudve scelus perpetrandum proclivis esse solet.

Idcirco *S. Basilus* jure merito asserit, majora nos accipere beneficia ab inimicis, quàm ab amicis. Inimici quippe præbent nobis occasionem Cœli potiundi. *Beati estis*, inquit Christus, *cùm maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversùm vos mentientes.*

Dant etiam nobis facultatem exhibendæ virtutis, ac perficiendæ paulatim animæ nostræ, adeoque adaugendæ in Cœlis gloriæ. *Ferrum animæ nostræ*, inquit *S. Gregorius*, nequaquam ad acumen subtilitatis perducitur, si hoc non eraserit aliena lima pravitatis. Hæc argumenta sat, mihi crede, efficacitatis habent, ut

inimici tui dilectionem prorsus tibi persvadeant.

Quod si his necdum movearis, moveat te saltem inimici tui aut felicitas, aut subsequutura infelicitas: is enim, vel æternum salvandorum, vel damnandorum adscriptus est numero: si beatus aliquando futurus est; qui potes illum odisse, qui te fortè in Cælo major erit, atque sanctior, & quocum in summa pace, ac concordia, in suavissimo amore, perfectaque amicitia tibi, uti speras, sæper erit vivendus.

Omni itaque aversionem, animique rancorè, & inimicitia te deponere oportet, nisi Cælo per omnem æternitatem exulare malis.

Quod si inimicus tuus detrudendus sit ad inferos; qui rursus fieri potest, ut eum odio persequaris? sat poenarum in ardoribus sempiternis ipsi sufferendum erit; non est, cur alias hinc ei addas: amaris potius lacrymis, & gemitibus impédentes ei calamitates, & instatia tormèta diu, noctuq; deplora.
Hæc

Hæc profectò omnia, studiosè perpenſa, facilem tibi reddere debent inimici tui dilectionem: quòd ſi, nec his victus, commiſeratione ejus movearis, dilige eum, eique ex animo cunctas injurias tibi illatas condona amore Chriſti Salvatoris noſtri: nunquid tantillum à te impetrare valebit ejus benignitas, & miſericordia, qua tibi indies incredibiliter plures, & majores condonat injurias, quas illi peccatis tuis intuliſti? Numquid à te hoc exſpectat? quæ ſalutis ſpes tibi reliqua eſſe poteſt, ſi hoc ei deneges?

Finge igitur, Chriſtum hîc coràm ſe liſtere, tibiſque ob oculos ponere univerſa, quæ tibi præſtitit beneficia, cunctaſque, quas tibi indies remittit, noxas, atq; orare, obteſtariq; te his verbis:

Dilige inimicum tuum, eique ignoſce meà cauſâ, atque ut mihi manifeſtum ſinceri tui in me amoris exhibeas argumentum; & deprehendes, dilectionem inimici tui haud quaquam ſic re difficilem.

Quintò. In memoriam revoca, *quã* si Christus faciat, feceritque hominem, quem tu odisti. *Quem vis contemnere*, inquit S. Augustinus, (a) *pretium ejus attende, & cum morte Christi totum mundum appende.*

Accipe stateram in manus, atque in una ejus parte omnes orbis divitias, honores, voluptates, in altera verò cruentam Christi mortem, pretium redemptionis inimici tui, appēde; eam universo orbi infinitè præponderare haud dubiè cōperies, prudenterque te met ipsum argues, tibi que diceas: fierine possit, ut odisse pergas, quem Christus, æterna veritas, & infinita sapientia, tanto persecutus est amore, tantoque redemit pretio?

Vix odisse vales catellum oblatrantem, & te quandoque mordentem, quem Domino, aut Magistro tuo, aut cuipiam alteri de te bene merito, novisti magno esse in pretio, & æstimatione; quĩ igitur fieri potest, ut odio prosequaris inimicum tuum, quem

Christus Dominus, & Magister tuus, omniumque optimè de te meritus, adeò dilexit, ut ejus causâ de Cœlo in terram descenderet, eique, assumptâ ejus naturâ, assimilari, triginta tribus annis inter plurimos labores, & dolores vivere, ac tandè probrosâ in Cruce mortè subire nō fuerit dedignatus?

Si famulus integerrimi tui amici quampiam tibi inuississet contumeliâ, qua ad vindictam accendereris, contineres te, indomitumque iræ impetum comprimeres amici tui causâ, & metu, ne, si vindictâ sumeres, ejus favore, & benevolentiâ posthac excideres.

Quisquâne tibi amicior est Christo, qui innumeris te recreavit beneficiis? Inimicus verò tuus est ejus servus, eumque is à te amari cupit; dilige igitur illum, atque ignosce propter Christum tibi amicissimum, metu, ne, si ultionem exegeris, suavissimo ejus conspectu, atque amicitia æternam priveris.

Ejus, quem Jacob ingenioso matris

astu primogeniti jure orbaverat, assiduo fratrem suum persequabatur odio; quod studiosè cōprimebat Patris sui Isaaci causâ; agebat enim: *Veniet dies luctûs Patris mei, & occidam Jacob Fratrem meum.*

Si igitur amor, & reverentia erga homines tantas vires habeat, ut animum nostrum, Spiritu vindictæ accensum, sedare possit, nōne amor, & reverentia erga JESUM Christum, Deum pariter, & hominem, qui dilectionem inimicorum clarissimis præcepit verbis, plus momenti, & ponderis apud nos habere debet? quis hoc in dubium revocare ausit?

Diogenes Catholicus Imperator, (a) in prælio ab *Asam* Sultano captus, atq; interrogatus, *ecquid mihi fecisses, si a te in vincula fuisset conjectus?* ego, inquit, multis vulneribus, & plagis tuum corpus dilacerâssem.

Ego verò, reposuit Sultanus, crudelitatem, & ferociâ tuam nequaquam imi-

vabor : intelligo enim, à Christo, Magistro vestro, latam esse legem pacis, & dilectionis inimicorum : quo dicto, post tenerrimos, & humanissimos, amplexus, eum cum reliquis captivis liberum, & indemnem abire permisit.

Itane verò ? hoc præstitit Turca, homo à vera fide alienus ? præ reverentia erga Christi legem ? quæ igitur fieri poterit, ut tu Christianus, quique palàm profiteris, te velle inhærere Christi vestigiis, ejusque æmulari virtutes, minùs præstes ? vix adducor, ut credam.

Dilige itaque inimicum tuum, eique injurias omnes tibi illatas ex animo condona amore JESU Christi, ac reverentiâ, quæ ferri te oportet in hoc ejus æquissimum præceptum.

S. Gregorius Nazianzenus, (a) multis affectus injuriis, à non paucis malevolis ad vindictam sumendam vehementissimè incitabatur, quibus pacato animo reposuit. *Non est, filioli mei,*

B 7

quod

(a) Greg. Presb. in ejus vita.

quod Christus à nobis postulat; longè alia me docet sacrosanctum Evangelium. Quamobrem vindicta, quam sumere cupio de iis, qui me persequuntur, non est alia, quam assidua imminentis eorum caputibus supplicii deprecatio, piùmque votum, ut Cælo tandem aliquando potiantur.

Sic & te respondere oportet iracundis tuis cogitationibus, ad ultionem sumendam te identidè provocantibus. JESUS Christus, cui innumeris nominibus obstrictus sum, alium me docet agendi modum, eùmque mihi severissimè mandat: sic, inquam, responde; & haud dubiè deprehendes, dilectionem inimici tui, injuriarùmque condonationem nequaquàm tibi fore difficilem.

Quòd si ne quidem hætenus à me in medium allata facis efficacia sunt ad te permovendum, moveat te tui cōmiseratio: dilige inimicum tuum, ei que ignosce, ne sempiternis post hæc vitam adjudicaris flammis.

Hinc perspicuum fit, dilectionem

inimici tui omnino tibi esse necessariâ
ad æternam consequendam salutem.

§. IV.

Necesse est diligere inimicos.

PONE tibi ob oculos ingentem me-
ritorum cumulum, quem adeptus
es, si inimicum tuum ames, illiq;
injuriâ tibi illatâ ex animo condones.

Christus beatam Blondam sibi fili-
am adoptavit, eâmq; unicè, quem-
admodum olim S. Joannem, comen-
davit MARIE Sanctissimæ Matri suæ;
eò quòd interfectori filii sui generosè
ignovisset: quam ob eximiam hanc
virtutem ad summam quoque sanctita-
tem evexit, multisque miraculis, quâ
in vita, quâ post mortem illustrem
reddidit.

Beatus Joânes Gualbertus, (a) cùm
die Veneris sancto angusto in calle
obvium suum hostem, à cognato sâ-
gvine etiamnum calentem, &, ut sibi
ignosceret, rogantem, tenero ample-
xatus esset affectu, volens in æde sa-
cra osculari effigiem Christi Cruci sus-

(a) In vita

fixi (quemadmodum tum fieri consuevit) non sine stupore vidit, Salvatorem caput attollere, ut osculum prior porrigeret; quod prodigium, cum tam heroico actu conjunctum, omnis ejus subsequutæ felicitatis, & Sanctitatis initium fuit.

Pone tibi, inquam, ob oculos hinc ejusmodi præstandos favores, si inimicum tuum diligas, eique DEI causâ toto corde ignoscas; illinc horribiles post obitum à te exigendas pœnas, si ipsum amare, eique injuriam tibi illatam condonare detrectes.

Si severo sis animo in eum, qui te offendit; severiorem adversus te præbebit se DEUS, quando sistendus eris, forsitan etiam ante vesperam, ejus tribunali, ut omnium tuorum verborum, cogitationum, atque operum integrâ reddas rationem; præsertim, eum longè plura debeas DEO, quàm tuus tibi inimicus.

Dic mihi, amabo te, num tu parùm debes DEO? *Hæc lutea massa*, inquit

quit S. Gregorius Nazianzenus, *plurimum eris alieni circumfert*, ac proin magna condonatione tibi erit opus, & magnâ misericordiâ: da igitur strenuam operam, ut DEUM tibi, quocunque possis modo, reddas propitium, utque ille, suprema urgente necessitate, præstò tibi sit, & auxilio.

Non te fugit, cum abs te petere, quin & tibi mandare, ut inimico tuo ignoscas. Ama igitur illum, eique lubenter ignosce: exhibe modò exiguam illi misericordiam, ut post obitum à DEO amplissimam consequaris.

An ignoras horribilem sententiam, quam Christus ore suo protulit? *eadē quippe mensurâ*, inquit, *quâ mensi fueritis, remetietur vobis*. Numquid tu ipse hac super re stabile cum DEO foedus sanxisti? numquid & indies illud toties renovas, quoties hæc sacro-sancta verba pronuntiâs? *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*.

Perpende sedulò, quid hîc dicas, &

ad quid teipsum obstringas; tantumdem enim est, ac si diceres: Domine, dimitte mihi, quemadmodum ego dimitto. Si dimitto universum debitum, dimitte & mihi universum; si non nisi ex parte dimitto; neque mihi vicissim nisi ex parte dimitte: si nihil omnino dimitto; nec & mihi quidquā dimitte.

An non vides eā te contentum esse lege, ut Deus te non amet, si tu ipse inimicum amare recuses? utque vindictam de te sumat, si tu de inimico hanc sumere velis? denique, ut tua tibi peccata non condonet, si tu ipse injuriam tibi illatam condonare detrectes? neque cogita, hæc ingenii mei esse commenta; Christus enim apertē dixit: *Si vos non dimiseritis, nec Pater vester, qui in Cælis est, dimittet vobis peccata vestra.*

Au i, quæso, rem mirabilem, quæ olim contigit, eāque altè in animū demitte: *S. Gregorium Magnum, (a)* cupientem facere ad aram in sacello

S. Pr-

(a) *Antoine Villot hist. de Joseph, tom. 2. serm. 11.*

S. Petri, rogabat ædituus, ut Missæ suæ sacrificium in levamen animæ ejusdam nobilis illic sepulci, qui amplam eidem facello legârat eleëmofynam, offerre dignaretur,

S. Pontifex, tam piæ petitioni annuens, rem divinam inchoavit: at, ubi perventum erat ad hæc verba: *Requiem æternam dona eis, Domine*, hanc de cœlo delapsam audivit vocẽ; *non faciam*. Vir sanctus, dæmonum fraudes subesse suspicans, rursus intonuit, *Requiem æternam dona eis, Domine*; at eadem denuò vox ipsi audita est; *non faciam*: quasi diceret; æternā requiem nequaquā ipsi impertiar.

S. Gregorius, stupore perculsus, Sacrificium nihilominus prosecutus, ubi jam pervenerat ad *Memento mortuorum*, DEUM enixè precatus est, ut sibi dignaretur aperire statum animæ, pro qua Sacrificium suum offerebat: & ecce! ô rem stupendam, mox ei dictum fuit: *Scito Gregori, animam hujus nobilis ad inferos esse detrusam; eò quòd*

*quòd illatam sibi injuriam ante obitum
condonare noluerit.*

Corpus cujusdam alterius, qui & vivus, & moriens pacem cum inimico suo inire recusaverat, in ædem sacram terræ mandandum deferrebatur. At, ubi Officium defunctorum ante aram, in qua exposita erat imago Christi Cruci affixi, de more decantaretur, jamque perventum esset ad sacras lectiones, unus è cæteris sacerdos intonuit: *Parce mihi Domine!* & ecce, ò rem planè stupendam! vix decantatis hisce verbis, conspecta fuit imago manus à Cruce dimovere, iisque ambas occludere aures, atque proferre verba: *Non pepercit; non parcam: ac si diceret; noluit inimico suo ignoscere, nec ego ei ignoscam.*

Hæc vox ubi ab omnibus latè circumstantibus non sine magno stupore clarè esset percepta, conjunctis sententiis decretum est, ut ne corpus in certa sacra tumularetur; cùm tam perspicuo signo manifestasset DEUS, a-
mi-

animam ejus sempiternis jam addictâ esse flammis.

An necdum vides, de tua conclamatum esse salute, si ex hac vita, nullâ priûs initâ cum inimico pace, migrare statueris? An forsân etiamnum magis perspicuè cupis intelligere, jam inde contra te damnationis æternæ pronunciatam esse sententiam, si inimicum graviter odisse pergas, illique ignoscere detrectes? res tota his *S. Scripturæ* verbis luce meridiana fiet clarior.

Quemadmodum servus ille, qui cētum denariorum debitum conservo suo noluit dimittere, à domino suo traditus fuit tortoribus; *Sic & Pater meus celestis*, inquit Christus, *faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

Ad tam magnum tonitru, exclamat S. Augustinus, (a) *qui non experscitur, non inimicum suum amet, illique ignoscat, non dormit, sed mortuus est.*

Planè itaque necesse est, te inimi-

cum tuum diligere. Disce nunc, quo eum modo diligi à te oporteat, ne amor tuus meriti sit expers.

§. V.

Inimici diligendi propter DEUM, ut amor Cælum mereri queat.

UT quis hoc rectè percipiat, scire eum oportet, quatuor esse dilectionis genera: quorum nullum nobis præcipitur.

Prima dilectio est inordinata, vel perversa. Inordinata est, quando lucro, aut commodo, aut inani sensu delectatione ad amandum impellimur; tunc enim dilectio plerumquè modum non tenet; omnia in unum conferuntur obsequia, in cæteros nulla, vel perquam rara, utque unum propugnemus, aliis omnibus acriter nos opponimus, atque adeò dilectio hæc sæpe perquam noxia est; discordias quippe, obloquia, & amaras querelas parit.

Est quoque causa, cur multa indulgeamus iis, quos tali amore prosequimur, quæ indulgere minimè expedit;

&, cur verbis non perstringamus eorum vicia, quæ castigatione digna sunt; cur etiam nequaquam audeamus, apertè iis indicare verum, præ metu, ne illorum in nos amor paulatim langvescat, atque adeò, ne mutuis orbemur emolumentis, & oblectationibus.

Ad extremum hæc dilectio sæpe causa est, cur illos non adhortemur ad id, quod optimum, atque utilissimum ipsis est, metu, ne vel ad tempus, vel in perpetuum illorum conspectu privemur.

Dilectio perversa est, quando causa, qua ad amorè provocamur, perversa, vel inhonesta est: ut, si alter alterum diligit, quia hic sibi auxilio est in diripiendis alienis bonis, aut in sectandis fœdis carnis voluptatibus.

Hæc dilectio, præterquam, quòd repudianda, atque execranda sit, est quoque falsa: nam, qui ideo se amant, ut mala perpetrent, potius se odio habere dicendi sunt; quamvis, enim, qui

sic alterum diligit, ex una parte bonū aliquod temporale ei velit, ex alia tamen parte malum cupit inferre ejus animæ noxium, quod verè malum est, & quidem longè gravissimum: etenim, ut rectè ait Regius Propheta: *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* Quicumque igitur in altero diligit peccatum, animam ejus odisse potius dicendus est.

Instabilis etiam est hæc dilectio; quia, cessante illo vicio, quod multis de causis non rarò cessat, mox omnino perit; quin imò quandoque vertitur in acerbum odium, quo se mutuò persequuntur ii, qui antea vixerant conjunctissimè. Nunquid hoc sæpe videre est in impuro duorum amore, quo in se mutuò feruntur, dum vel in uno, vel in altero desinit (quod facillimè fieri potest) ulterius peccandi voluptas.

Altera dilectio pendet à communi diligendi ratione, quæ plerumque res est temporalis: ut, qui diligunt, quia prius diliguntur, aut qui ideo se a-

mant,

mant, quia ejusdem sunt patriæ, aut nationis, aut indolis consortes, & quia in studiis fuere sodales, aut propter frequentem consuetudinem, aut beneficium acceptum, vel speratum, aut hujusmodi de causis.

Hæc quidem dilectio neq; de se mala, neque vitiosa est: nequaquam tamen à DEO nobis præcipitur, neque eâ quidpiam meremur; nam, ut Christus ait, *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia?* quid, quæso, quando sic diligis, DEI causâ præstas? nihil omnino; sed naturæ ductum sequeris, adeoque mercedem recepisti.

Hæc dilectio etiam facilè dissolvitur; non nisi unico interdum aspero verbo opus est: quòd si accedat æmulatio, aut indignatio, aut nimium proprii emolumenti studium, facillimè omnis amor abrumpitur.

Tertia dilectio est naturalis, quæ ex carnis, sanguinisque conjunctione ducit originem; ita inter se amant parentes, & liberi, fratres, & sorores,

neptes, & nepotes, cæterique affines.

Hæc dilectio bona quidem est, & laudabilis; attamen imperfecta: nam hæc sola diligendi ratio non efficit, ut dilectio sit actus virtutis; neque ullū parit gratiæ, aut gloriæ incrementū.

Angusta quoque est; quia ad non multos extenditur; cū pauci cognitionis naturalis, aut affinitatis vinculo inter se sint conjuncti: quando enim ad quartum, vel quintum gradum cognatio pervenit, plerumquē ferē cessat hoc vinculum, adeoque & causa dilectionis.

Quin imò debilis, & infirma est hujusmodi dilectio; multa quippe solent eam mutare, & in odium convertere. Numquid sæpē contingit, ut consanguinei, bonorum dividendorū causā, mutuo se odio persequantur? nūquid interdum liberi parentibus mortem optant, ut lauta, & copiosa ad se devolvatur hæreditas? numquid ii, qui divitiis affluunt, suos consanguineos inopiā laborantes, frequenter q-

mi

omni ope destituunt? plus profectò apud illos amor pecuniæ, quàm hoc naturæ vinculum valet.

Hæc præterea dilectio non paucis periculis obnoxia est; ob carnem enim, & sanguinem multi multa frequenter agunt, quæ & rectæ rationi, & divinis legibus adversantur, quemadmodum quotidiana experientia abundè nos docet.

Quarta dilectio moralis est, & honesta, quæ ex virtute, qua quis est præditus, nascitur. Hujusmodi dilectio bona est, & præcedentibus perfectior: non ita tamen apertè nobis à DEO præcipitur, nec multum per eam meremur; quidquid enim ad DEUM, tanquam ultimum omnium finem, non dirigitur, ad æternam salutem conferre nihil potest.

Hæc dilectio etiam fallax est, & mutabilis: fallax quidem; quia sæpe decipimur, existimantes, quempiam esse justum, bonum, castum: mutabilis verò; quia cessat, quando, qui se

sic diligunt, desinunt esse tales, quales erant, aut quales esse censebantur; sublatâ enim diligendi causâ, tollitur & dilectio.

Unica, & præcipua causa, cur à nobis diligendus sit proximus, est Deus ipse, qui omnes omnino homines ad suam imaginem condidit, ut cœlestem nobiscum adipiscantur gloriam; & hos quidem (qualescunque illi sint, boni, mali, amici, inimici) diligere à nobis vult; *Diliges*, inquit, *proximum tuum, sicut te ipsum*: ac si diceret; optabis ei bonum, & quidem æternum, ac quidquid eum ad æterna bona obtinenda juvare potest; hæc quippe nobis ipsi optamus; quin & optare nos oportet, si vero, sincerôque nos ipsos amore prosequimur.

Hæc est dilectio, quæ cunctis præcipitur, quæque multum discrepat à quatuor reliquis, quas longo intervallo excellentiâ antecedit; hæc enim proximum in DEO, & propter DEUM diligimus, atque adeò per hanc
non

non exiguus meritorum cumulus ad nos accedit; nam quolibet opere, Dei causâ præstito, Cœlum meremur.

Hæc dilectio vera est; etenim verum bonum desideramus iis: fortis etiam est; quia ratio amandi efficacissima est, & sufficiens ad superandas detractiones, ludibria, falsas accusationes, cæteraque, quæ dilectionem impedire solent; propter DEUM quippe omnia, quæ molesta nobis acciderint, generosè contemnenda sunt; nam, si ve homo inimicus nobis sit, si ve quodcunque aliud impedimentum ei insit, quò minùs diligì mereatur, plus tamen ponderis, & momenti habere debet apud nos DEUS ipse, propter quem diligendus est.

Hæc dilectio præterea stabilis est: quantumcunque enim mutantur homines, quos diligimus, causa tamen diligendi semper immota permanet, ipse videlicet DEUS, propter quem illos diligimus.

Finge, amari à te aliquem ob cor.

poris venustatem, ob munificentiam, castitatem, temperantiam, prudentiam, amabilitatem, eumque pariter amari propter DEUM. Quid tum postea? nunc ajo ego, atque assero, non destitutum te ab ejus amore, licet eras, vel perendie totus in alium mutaretur virum, in deformem, avarum, impurum, intemperantem, acrem, atque acerbum; quia potissima ratio inconcussa manet, scilicet DEUS, propter quem etiam amore illum complecteris.

S. Joannes Evangelista (a) nactus erat Discipulum, quem ob generosos animos, morumque probitatem, at una quoque propter Deum, & in Deo diligebat: is nihilominus post aliquod temporis intervallum, tentationibus, perversorumque Sodalium exemplis, atque illecebris seductus, fugam arripuit, factusque est ex probo improbus, quin & princeps latronum.

S. Joannes, his intellectis, quamvis miserum adolescentis lapsum vehementer lugeret, haud tamen idcir-

eo adeò immutatum diligere desit, sed per nemora, & speluncas, & vias devias illum quæsiturus, iter direxit; quem jam inventum, at præ pudore profugum, adeò strenuè, attamen non sine amittendæ vitæ periculo, insecutus est, ut quâ blandis verbis, quâ efficacibus argumentis filium prodigum eò adduxerit, ut profusis lacrymis præteritam excersans vitam, cum suo sanctissimo Magistro in antiquum domicilium reverteretur.

Si S. Joannes hunc adolescentem ob virtutem, morumque probitatem duntaxat amâisset, nequaquam illum per nemora fuisset insecutus; nam probi ejus mores mutati jam erant in improbos: at DEI causâ illum quoque dilexerat, quem propterea ex bono malum redditum amare non desit; præcipua quippe ratio, propter quam illum diligebat, immota persistebat, videlicet DEUS, qui nobis severè imperat, ut proximum, qualiscunque is fuerit, probus, improbus, amicus,

inimicus , diligamus.

Non pauci, qui priùs fidelissimi erant amici, acerbissimi extitère postea inimici; eò quòd non DEI causà, sed alias ob rationes inter se amavissent. *Ille solus*, inquit S. Augustinus, (a) *nullum perdit amicum, cui omnes in eo chari sunt, qui non amittitur.*

Accedit, hanc dilectioné esse quoq; peramplam; siquidem ea non solùm ad omnes omnino homines cujuscunque nationis, qui sempiternæ gloriæ in Cœlo nobiscum aliquando possunt esse participes, sed etiam ad Angelos, ceterosque Beatos se extendit; omnes enim hi propter DEUM diligendi sunt.

Quid? quòd hæc dilectio insuper germana, ac vera sit, & nulli errori obnoxia; quia, quamvis falli possimus in hominum qualitate dignoscenda, utrùm sint boni, pauperes, & casti, quales nobis esse videntur, in ratione tamen, qua ad amandum inducimur, falli haudquaquam possumus; semper enim propter DEUM diligendus est

(a) L. 4. Conf. cap. 9.

homo, siue bonus ille sit, siue malus, siue pauper, siue dives, siue impudicus.

Ad extremum hæc dilectio est perfecta: per illam quippe DEO maxime assimilamur, qui omnia, & ea quidem propter seipsum diligit. Idcirco ad eam nos Christus hisce adhortatur verbis: *estote perfecti* (scilicet in amore, de quo facit hic mentionem) *sicut Pater vester celestis perfectus est.*

Ex his omnibus facile est, assequi, cuiusmodi noster in homines sit amor: an eos diligamus, quemadmodum ii à nobis diligendi sunt; an habeamus amorem, quem DEUS præcipit; an frequenter in corde nostro non delituerit amor inordinatus, naturalis, humi-
serpens, sine ullis omnino meritis; an aliquando nos occupaverit pravus amor, qui & graviores parere noxas, & animæ nostræ sempiternum adferre solet interitum;

§. VI.

CONCLUSIO.

HAbes hic ob oculos posita, quæ
C 5
spo-

ſponſponderam, videlicet, rationi conſonum, utile, facile, atque neceſſarium eſſe, te inimicum tuum diligere, ei-que ex animo injuriam tibi illatam cōdonare; habes etiam, quo à te modo diligendus ſit, ut amor tuus mercedem apud DEUM mereatur.

Nunc igitur ego te, amice mi, ad te ipſum revoco. Omniāne intellexiſti, perpendiſti? appendiſti in ſtatera rectæ rationis? eſtne mens tua illuſtrata? voluntas mota? ſedatus, pacatus animus? diligisne modò inimicum tuum? ei-que ex animo ignoſcis? quid reſpondes? nequaquam, inquis, ignoſco: aures igitur arrige.

Quandoquidem animus tuus necdū ad pacem inclinat, & inimicum tuum etiamnum odio proſequeris; denun- cio tibi apertè, quòd cæteros omnes homines ſine ullis meritis diligas. Nimirum diligis eos vel propter illorum probitatem, vel quia tuæ ſunt indolis, tibi-que moribus ſimiles, vel quia magnum tibi commodum adferant, vel

quia interdum tibi blandiuntur, & beneficia præstant, vel certè, quia nihil mali tibi inferunt, vel propter alias ejusmodi rationes; at non propter Deum: si enim illos diligeres in DEO, ac propter DEUM, amares etiam inimicum tuum; est enim ea DEI voluntas, ut æquè illum, ac reliquos diligas.

Cùm igitur inimicum tuum odisse pergas, manifestè conficitur, odio te habiturum cæteros quoque omnes homines, si eandem tibi, qua tuus te inimicus affecit, inferrent injuriam; atque adeò nequaquam ob voluntatem DEI, sed ob alias rationes merè naturales absque ullis meritis te illos amare.

Plus dico; aures rursus arrige: quandoquidem tam potentibus a me adductis rationibus necdum illustraris; ajo, te à ratione magis alienum esse quavis ferâ, quæ per intervalla illuminatur industriâ magistri, qui eam erudit; &, quandoquidem tantis argumentorum momentis necdum commoveris; ajo, te immobiliorē immani

saxo, quod se moveri sinit, & sursum tolli vi impetûs, qui foris ei imprimitur.

Quin imò, cùm tam gravi, atque luctuoso malo, quod inimico tuo obvenit, ejusque etiam nū capiti imminet, necdum tua mitigetur rabies, ajo, ferociorem te esse tigride; quæ exiguis interdum rebus placatur: &, cùm tam horribilibus minis intentatis necdum expavescas, ajo, nullum amplius tuo in corpore superesse sensum.

Denique, quandoquidem præceptū Christi Salvatoris nostri nullo apud te est in pretio, ajo, te nequiorē esse *Asā* Sultano, qui, ut suprà memini, ex reverentia erga hoc præceptum, *Diogenem*, Catholicum Imperatorem, acerbissimum suum hostem, liberum abire permisit: ajo præterea, te hominem perditum, atque jam nunc, nisi resipiscas, æternæ damnationis in te latam esse sententiam.

Prò sancte DEUS, quàm terribile hic vibratur fulmen! hæc quis audiens non horrescat? nequaquam imor-
talis

talis es: sol, qui te hodie è strato fulgentem vidit, forsitan ante vesperam tumulo inclusum, atque Averni ignibus sepultum, suis radiis amplius nō videbit.

At finge, te diū victurum, tuasque opes distributurum in pauperes, corpusque afflicturnum vigiliis, & abstinentiā, nec non asperis cruentaturum flagellis? dic mihi, obsecro, quid hæc omnia tibi proderunt, si gravi in inimicum tuum odio immoriaris? nihil omnino. At tum, eheu! charitate Dei, & proximi destitutus, cum quinque fatuis Virginibus invitus, & horrore perculsus, audies has lugubres voces: *Discedite à me maledicti in ignem aeternū.*

Quid ais modò? necdum tibi aperiuntur oculi? necdum mens illustratur? necdum movetur voluntas? ubi est intellectus tuus, cæteri que sensus? necdum te victum fateris? necdum inimicum tuum diligis? necdum ei ignoscis? quid afferis? quid respondes? diligo, inquis, illum, omnesque mihi illatas injurias ex animo illi condono.

O factum bene! nunc igitur ego te laudibus effero, quòd appetitum vindictæ tam generosè refrænaveris: at non equidem miror; quî enim fieri potest, ut homo rationis compos inimicum suum odisse pergat?

Rursum igitur te laudo, & hanc tibi mentem gratulor; nam sine ea nihil fuit propius, quàm, ut perires; gaudio etiam gestio, & ajo, te nunc esse Filium DEI, & cohæredem Christi, neque ullum superesse dubium, quin erga proximum tuum charitas, quam DEUS præcepit, in te resideat: ajo præterea, te electionis tuæ ad sempiternam gloriam manifestum habere signum, atque esse optimè comparatum, ut criminum quoque tuorum integram obtineas condonationem, utque sub mortem, spe plenus, hæc verba ingemines: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.*

Obsecro te præterea, priusquam finem faciam, per pretiosum sanguinẽ
JESU

Jesu Christi, quem tam liberaliter pro suorum inimicorum salute profudit, ut hanc veritatem, è qua tam copiosum hauisti fructum, cum omnibus, quos novisti inimicitias gerere, communices, iisque legendam tradas, ut & ipsi, hac accuratè, & attentè perpensâ, non minorem inde fructum capiant, suosque deinceps inimicos sincerè diligant.

Necdum hîc sisto, amice mi, ad majorem te adhortor perfectionem. Observas modò mandatum Christi; sequere & ejus consilium. *Benefacite, inquit, his, qui oderunt vos; orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.*

Laudabile imprimis est, aliquot in dies singulos pro inimicorum salute preces fundere, tamdiù potissimùm, dum ab illis sentimus aversionem: quâvis enim naturalis sensus, & haud voluntaria à quopiam aversio, utque extra potestatem nostram posita, nec nobis libera, peccatum nullum sit (nâ ut ait S. Anselmus, *aliud est sentire, aliud*

aliud est consentire) si tamen illa contrariis actibus, & elicitis quandoque amore non retundatur, periculum non exiguum subest, ne tandem aliquando voluntatem ad liberam aversionem, odiūque, atque adeo ad peccatum pertrahat.

O! si quis tum eleēmosynam pauperibus erogaret, aut aliud bonum opus offerret pro illorum salute, is haud dubiè se à peccato immunem servaret, magnāque à DEO pro gratissimo opere ei præstito mercedem adipisceretur.

Quòd si interdum contingat, ut de nostris inimicis misceantur sermones, sedulò hìc nobis advigilandum erit (in lubrica enim via facilis est lapsus) & non nisi cautè, & moderatè de iis loqui nos oportebit.

Consultissimum est, nulla de iis verba facere, nec unquam permittere, ut quis perperam de iis loquatur; hac enim ratione plerumquè nos ipsos seducimus, nostrósque immo-

deratos fovemus animi impetus.

Consultissimum, & perfectissimum erit, renitente licet naturali nostra propensione, honorificè semper de iis loqui.

§. VII.

Congeries argumentorum, quibus moveri quis possit, ut qualescunque sibi illatas injurias aquo animo ferat.

Finem facerem, amice mi, nisi te armare statuissem contra qualescunque injurias, quæ vitæ decursu etiamnum tibi inferri poterunt; longè enim faciliùs sub initium spiritûs vindictæ coërcetur, quàm postquam illi jam laxatæ sunt habenæ.

Quotiescunque igitur tibi aliqua inferetur injuria, auctor tibi sum, ut, quidquid evenerit, adscribas DEO. Prorsus, inquit S. Augustinus (a) ad Deum tuum refer flagellum tuum. Cave, dicas: Ille nequam hoc mihi intulit damnum; at potiùs dicito cum Heli: Dominus est; quod bonum est in oculis suis, faciat.

Vel dic cum *Iobo*, postquam omnia ei ablata essent bona, corporis quoque sanitas, item servis, & liberis vita, ipseque jam esset percussus ulcere pessimo à planta pedis usque ad verticem capitis, dic, inquam, *Dominus abstulit*: nequaquam fuere *Sabai*, & *Chaldai*, neque venti, neque ignis, neque dæmon, qui hæc omnia rapuerunt, verum *Manus Domini tetigit me*; nã nec *Sabai*, & *Chaldai*, nec venti, nec ignis, nec dæmon, nisi, DEO permitte, nocere mihi poterant.

Homines, qui te malè tractant, sūt instar manicæ ferreæ, qua percuteris, aut instar alligati canis, à quo morderis: frustra irasceris manicæ, & cani; nam hi nunquam tibi nocuissent nisi manus hominis pro arbitrato manicæ ferreæ fuisset usa, eanemque fune ligatam solvisset.

Prudenter igitur dices cum *Davide*, ubi tibi illata fuerit injuria: *Obmutui, & non aperui os meum; quoniam tu fecisti*: Exosculor, mi DEUS, summa
cum

cum gratiarum actione hanc, quam mihi ille homo inflixit, plagam, non ab ejus, sed à tua benignissima, ac paterna manu profectam, qui, ab æterno me ita probare decrevisti.

Tu fecisti. Tu, O Domine, homine illo usus es, tanquam manicâ ferreâ, ad me percutiendum. *Tu fecisti.* Tu, inquam, es, qui illum, tanquam indomitum canem fune ligatum, solvisti, próque perverso suo libero arbitrio agere permisisti; sanctissimæ tuæ voluntati lubens acquiesco, & millies cum *S. Jobo* hæc verba ingemino: *Sit nomen Domini benedictum.*

Non ignotas per infinitam tuam sapientiam, & providentiam, cur hæc mihi adversa evenire permiseris. Sic loquere, sic ratiocinare: & ausim tibi polliceri, te ad omnia, quæ posthac obvenient, æquo animo toleranda pròptum fore, atque alacrem.

Rursus, ubi quis te affecerit injuriâ, cogita, æquum esse, magna, te ejus tangi commiseratione; longè enim de-

teriùs

terius cum illo agitur, quàm tecum. Apes, dum aculeum carni tuæ infigunt, exiguum tibi adferunt cruciatum, sibi ipsis verò inferunt mortem.

Non secus agitur cum iis, qui tibi nocuere; cruciant te quidem, sed seipsum necant; nocent tibi in corpore, aut in rebus perituris, sibi verò in anima, atque in rebus sempiternis: nam quisquis alteri gravem inurit contumeliam, mortiferam committit noxam, adeoque se privat gratiâ sanctificante, plurimisque donis, & cœlestibus auxiliis; qui verò injuriam æquo fert animo, non mediocri gloriæ, & coronæ suæ addit incrementum.

Accedit, quòd te non nisi homo, illum autem DEUS odio persequatur. Cave, ne illum etiam odio habeas, aut vindictam de eo sumas, si seriò optas, ut te DEUS tueatur, neque te unquam deferat, neque vindictam de te sumat; *Ecce ego, inquit, judicabo causam tuam, & ulciscar ultionem tuam; & rursùm, qui vindicari*

pult, à Domino inveniet vindictam.

Vindictam sumere soli DEO competit; *mea est*, inquit, *ultio*, aut, ut Vatablus legit, *meum est ulcisci*. Nequaquam igitur ejus officio immiscere te, multò minùs illud tibi arrogare, si ne gravi culpa potes.

At, cur vindictam appetis? perturbatio animi, angor, & tremor, quo inimicus tuus exagitur, pro te diù, non quòque vindictam de illo sumunt.

Si tamen inimicitias gerere tibi sit animus, dum ne contra proximum, sed contra temetipsum geras, non laboro; gloriosum, & justum hoc erit bellum; nullus enim mortalium tibi unquam graviùs nocuit, quàm tu ipse tibi; nam quoties in peccatum lapsus, es, toties nobilissimam tuam læsisti animam, atque adeò, quoties relaberis, toties eam lædere pergis.

Foris non est investigandus hostis, quando infestissimus, & ferocissimus domi latet. Pravæ consuetudines, indomitæ appetitus, tuæque vitia, ho-

tes tui sunt intestini; hos plurimum formidare, in hos graviter animadvertere, deque his tibi licet sumere ultionem, castigando subinde corpus, ac potissimum injurias tibi illatas patienter tolerando; nam, quidquid hic pateris, instar nihili est, si ad inferorum tormenta, quæ promeritus es, comparetur.

Cave igitur, imbecillo posthac sis animo, tamque acerbum sensum prodas, dum quis te aliquâ afficiet injuriâ; cave posthac, ob verba aspera, aut contumeliosa tam facilè perturbetur. Nemo enim omnium, qui vivit, obloquia evadere potest, & unicuique, quantumvis probus sit, resque suas rectè peragat, censura subeunda est.

Honorem autuma fumum, qui vel minimo vento dispergitur, atque evanescit. Quapropter, *Si beatus esse vis,* ait Seneca (a) *hoc cogita primum contemnere, te ab aliis contemni.* Generosi non tantum animi, sed & magnæ sapientiæ manifestum indicium est, in-

(a) *Lit. de moribus,*

injurias nobis illatas flocci facere, earumque causâ de cordis tranquillitate nihil omnino deperdere.

Catoni, viro præstanti, summâque eruditione prædito, alapa erat inflicta; ipse verò, qui illam impegerat, ignarus, quæ percussisset; mox, ubi rescivit, supplex *Catonem* accessit, paratûmque se asseruit, quamcunque pro tam enormi illata injuria subire pœnam: at ille suaviter reposuit: *Non memini percussum me. Melius putavit, non agnoscere, quam ignoscere*, inquit *Seneca*, admirans hoc prudens *Catonis* responsum: (a) ac propterea continuò subjungit. *Magni animi est, injurias despicere: ille magnus, & nobilis est, qui more magnæ fere latratus minorum canum securus exaudit.*

Quisquis irascitur, is apertè declarat, se fuisse despectum; &, qui vindictam exigit, amaram admodum sibi accidisse injuriâ, non obscure demonstrat.

Constantinus Magnus, cui non pauci conabantur persuadere, ut gladio

(a) Lib. de irâ, c. 32.

feriret cunctos, qui Cæsaream ejus imaginem lapidibus appetivissent, hoc memorabile dedit responsum: *Ego nullum vulnus sentio.* (b)

Ludovicus XII. Galliarum Rex, (c) cum ei allatum esset amplum chartæ folium, cui inscripti erant omnes ejus infestissimi inimici, eo consilio, ut de iis sumeret ultionem, omnium nomina ducta cruce, delevit, hoc facto innuens, se amore Christi injurias ex animo ipsis condonare.

Laudi, & gloriæ nobis vertitur, si quando contumelias, & vituperationes contemnimus. Multi multos contempsere, ac inter cæteros *Herodes Christum*; verum nequaquam hoc illis profuit, sed graviter nocuit. Longè periculosius est timeri, quàm contemni.

Præstat etiam, injurias æquo animo ferre, quàm illas aliis inferre; multoque tutius oppugnamus propria vitia, intestinos nostros hostes, quàm alienos.

Quæ

(b) *Scribau. Pol. Christ. I. 2. c. 2.* (c) *Causin. cour. S.*

Quaecunque tibi fecerint, aut dixerint homines, licet in se, & per se mala sint, non tamen ideo te malum reddent, nisi iis malè utaris. Nihil lingvæ inaccessum est; quis omnium, qui vivunt, flagellum ejus evasit? ne ipse quidem Christus.

Cùm quis perperam de te loquitur, doceris, quid cavere te oporteat; & cùm quis te nocentem ignominia afficit, ejus causam execrari; cùm repulsam speratæ rei, & ferè debitæ pateris, ne idcirco turberis, sed dic tibi; ne Reges quidem omnia, quæ cupiunt, assequuntur, & jam pridem sciebam, multa mihi adversa imminere.

Noli itaque unquam irasci, quòd homines nequam, & mali tibi quidpiam mali interant; agunt, quod suum est: tu, si bonus es, age, quod tuum est; stude ex malis bonos reddere.

Id nequaquam efficies injurias vindicando: nam, quemadmodum vindicta, quam sumis, te malum facit, ita nec malos faciet bonos: tua longanimitas,

& patientia illos potius bonos reddet,
& benevolos: fin minus; te certè red-
det longè meliorem, & beatiorem.

Vin' validioratibi arma exhibeam
ad patienter tolerandas qualescunque
injurias, quæ tibi forsitan adhuc ali-
quando inferentur? cave, ne illas re-
spicias ab hac parte, à qua animam
tuâ perturbatio haud dubiè invadet.

Si tuus frater, aut soror injuria qua-
piam enormi te affecerit, noli diu, no-
ctûque mente revolvere grave detri-
mentum honori, famæ, opibûsque tu-
is illatum; sic enim perquam difficile
tibi foret animum jam exacerbatum
placare: at cogita, quis tibi damnum
intulerit; cogita, tuum esse fratrem,
tuâmq; sororem; cogita novem te
mensibus in eodem delituisse utero, e-
adem te suxisse ubera; cogita, à tene-
ris unâ vos esse educatos: atque ita
deprehendes, nequaquam tibi difficile
futurum, illatarum injuriarum memo-
riam deponere.

Idem, si quis malè de te loquatur,
falsosq;

falsosque rumores spargat, téque mirum in modum exagitet, vel auctor sit, cur in foro civili causâ cadas, aut tua fama lædatur, aut cur prædivitis officii, opulenti matrimonii, amplæq; dignitatis adipiscendæ spe excidas, attentè considera, à qua parte cuncta hæc inspicias. Duæ sunt facies, formosa una, deformis altera.

Si fortè dixeris: graviter is mihi nocuit, nihil ei unquam intuli mali, nullam causam præbui, cur tam inurbane, atque iniquè me tractaret, ac traderet; contrà variis eum beneficiis mihi obstrinxi: ô cave sis, injurias tibi illatas ab hac parte intuearis; alia ex parte hæc omnia inspicienda sunt.

Interroga te, quis est, qui me injuriâ affecit? profectò ille ipse est, qui me quondam sincero profecutus est amore, mihique multa bona præstitit; ego verò interdum antehac illi nocui, eumque graviter contristavi: æquum est, nos mutare clypeos, méque sorte adversa nunc etiam premi.

Et ne quid ultrà requiratur, interroga te rursùm: cujus ille, qui me offendit, imaginem gerit? sanè videbis, illum esse vivam imaginem DEI, qui, quodcunque suæ fit imagini, sibi factum reputat; videbis præterea, illum ad eundem tecum conditum esse finem, videlicet, ut Cœlo potiatur, in quo fortè aliquando te sanctior existet, & longè illustriori decorabitur coronâ.

Cogita, etiam dilectionem inimicorum nobilis, & generosi animi, ideòque acceptissimum, & meritis plenum esse opus, ob summam, quam in ea invenis, difficultatem, quam ejus amore superas; cogita insuper, eam manifestum prædestinationis, tuæque ad gloriam electionis esse signum, atque injuriarum condonationem aptissimam esse præparationem tui, ut & tu peccatorum veniam consequaris, & indes ingenti cum fiducia hæc Sacrosancta verba pronunties: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus*

mus debitoribus nostris.

Ab hac parte, hisce oculis injurias, quæ tibi posthac inferentur, intueri te oportet, si moderatè, & patienter illas ferre, facilèque condonare desideras.

Ad extremum, quotiescunque aliquid adversi tibi obveniet, si justa causa suppetat vehementem tuum prodendi sensum, accede, si minùs corpore, certè mente JESUM Cruci affixum, & expone ei molestias, ac còtumelias, quas pateris; depone amicas coram eo querelas, & cogita, eum tibi respondere:

Fili mi, quid quereris? *Attende, & vide, si est dolor, sicut dolor meus.* Injurias tibi illatas compone meis; & haud dubiè comperies, tuas incredibiliter esse leviores.

Si ergo tam gravem me oportuit ferre Crucem, ut in propriam meam intrarem gloriam, qua fronte tu recusabis ferre exiguam, ut meæ in Cœlis gloriæ aliquando reddaris particeps? qua fronte detrectabis gustare unicam

duntaxat guttulam amari calicis, quæ ego amore tui funditus exhausti?

An ignoras, manere te diuturnas in flammis piacularibus pœnas, ob summum in meo cultu torporem, atque ob vitiis, in quæ indies prolaberis? nōne consultum tibi videtur, in expiationem tuorum criminum moderato, lætōque animo omnes jam perferre vexationes, quibus inimicus tuus diu, noctūque te exagitat? fili mi, velim, altè animo tuo infideat, præstare hîc pati, quàm postmodum.

Hæc, aut his similia coram Christo Crucis affixo frequenter animo revolve; & ausim tibi spondere, non mediocri in tuis te molestiis recreandum solatio, magnūmque te acquisiturum robur, quo injurias tibi illatas ejus exemplo patienter feras.

Quin exclamabis cum S. Bonaventura: *Nolo, Domine, sine vulnere vivere, quia te video vulneratum.* Et cū S. Bernardino: *devotus miles non sentit sua, quando benigni Ducis intuetur vulnera.*

Vel dices cum Sancta illa anima, quæ (ut memoriam proditum est) (a) Christum è Cruce pendentem sic affabatur: *Mi Jesu, per tuum, qui te clavibus Cruci affixit, amorem, condona inimico meo omnes ejus noxas, & præsertim hanc, quâ me affecit, injuriam, & fac, obsecro, ne quis unquam meâ causâ, sive in hoc seculo, sive in futuro, nullâ plectatur pœnâ. Si tu innocens tam multa tormenta perpeffus es, nullâ de inimicis tuis sumptâ vindictâ, quin imò si pro iis orâsti, quid est, curego, maximorum scelerum rea, non idem præstem?*

Eleonora S. Francisci de Borgia Ducis Gandiæ uxor (a) interrogata, cur, nullâ habitâ sui statûs, summæque nobilitatis ratione, tam vilem gestaret vestitum? reposuit; *ma visne igitur me serico, & purpurâ adornatam incedere; cum non ignorem, Dominum meum (sic enim nuncupabat maritum suum) aspero carnem suam cilicio domare.*

D 4

Ita.

(a) Pennekim. p. 3. c. 32. m. 10. 21. (b) In vita cap. 12

Ita & te respondere par est, si quis ex te quærat, cur contumelias tibi iniustas tam moderatè feras? Dic tum igitur; Mavisne, vindictam sumam? quî hoc attentare, meumque impatientem animum prodere ausim; cum sciam, Dominum meum Jesum, contumelias, & injurias incredibili et majores patienter fuisse perpassum?

Dixeris, quidquid lubet, summæ consolationi nobis esse debet, confugere ad Jesum, cum quid nobis tolerandum occurrit. *S. Carolus Borromæus*, jam agoni proximus, Domini nostri in Cruce morientis effigiem ad se afferri jussit, ut suam sic mortem Salvatoris sui morte mitigaret.

Id & te facere velim, dum te ludibrio omnibus esse conspicies, aut aliâ quapiam afficeris injuriâ. Accipe in manus, aut certè menti obversetur imago Salvatoris tui, albâ veste induti, & amentis instar elusi, nec non per gravem ignominiam consputi; aspice consistentem illum, ne verbo quidem
repe-

reposito, contumelias inter, & dolores, ejusque membra acerbissimis flagris horrendum in modum concisa; intueri illum, probrosâ è Cruce pendulum, duos inter latrones medium; audi clamantem, quando jam præ oculis habebat suos inimicos, aures opletas ludibriis, caput acutissimis spinis faucium, os oblato felle amarum, manus, pedesque trabalibus clavis confixos; audi, inquam, flebili, attamen clara voce dicentem: *Pater, ignosce illis!* & mihi crede, ne levissimam quidem de sumenda ultione cogitationem admittes.

Hæc oratio Christi innumerorum hominum exacerbatos pacavit animos, eorumque ultionis appetitum penitus extinxit, illosque permovit, ut maxima in suos inimicos cōferrent beneficia.

Hæc oratio permovit *S. Christophorum*, robusti corporis, & generosi animi virum, ut, cum ei jam impacta esset alapa, mansuetè responderit: *repercuisssem, nisi fuisssem Christianus.*

Permōvit & Abbatem *Isaacum*, multis licet verberibus exceptum, ut percussorem suum, à dæmone obsessum, tanto malo liberaret.

Hæc insuper oratio permōvit *S. Sabinum* ad supplicandum DEO, ut cæco, cujus jussu ambabus manibus erat mutilatus, visum restitueret.

Permōvit denique *S. Stephanum*, ut oraret pro iis, à quibus lapidibus obruebatur: nec non *S. Engelbertum*, *Coloniæ Archiepiscopum*, ut oraret pro latronibus, à quibus crudeliter trucidabatur.

Hanc, si sapis, eximiam, & perfectissimam Christi orationem, *Pater ignosce illis*, frequenter animo pervolve; & ausim tibi polliceri, ne minimam quidem de vindicta sumenda cogitationem te admissurum; at contra pro certo habe, multa in inimicos te colaturum beneficia, eosque sincero posthac amore prosecuturum.

PIUS AFFECTUS
ad JESUM Crucifixum ,
orantem pro suis inimicis :
ex Meditat; P. Crasset S. J.

O Dilectissime JESU! quando te video morientem in Cruce, non retineo ultra seculi odii in corde meo. Quando te audio orantem pro inimicis tuis, viscera misericordiae exhibeo hostibus meis. Tu promisti dimittere illi, qui dimittet; gratiam facere illi, qui & ipse aliis gratiam faciet. En, mi Deus! ignosco ex toto corde meo omnibus, qui me offenderunt. Rogo te, ut veniam illis largiaris, nec illis imputes malum, quod mihi intulerunt. Veniam mihi largire, mi JESU! sicut & ego omnibus veniam impertior. Obliviscere malorum, quae tibi intuli, sicut & ego obliviscor eorum, quae ab aliis mihi fuerunt illata; ea enim plurimis titulis sum promeritus. Hic ure, hic seca, hic me, o JESU, per meos adversarios affligi permitte; modò mihi in æternum parcas. Amen.

INDEX

INDEX

Hujus Tractatuli.

- §. 1. *R*ationi consonum est inimicos diligere. 3.
§. 2. *U*tile est inimicos diligere. 16.
§. 3. *F*acile est inimicos diligere. 24.
§. 4. *N*ecesse est diligere inimicos. 39.
§. 5. *I*nimici diligendi propter Deum, ut amor Cælum mereri queat. 46.
§. 6. *C*onclusio. 57.
§. 7. *C*ongeries argumentorum, quibus moveri quis possit, ut qualescunque sibi illatas injurias æquo animo ferat. 65.

FINIS.

NB.

In hoc Tractatulo

Pauculi hi irrepsere errores.

- P. 5. v. 10. locò, consentanum: corr. consentaneum
P. 7. v. 3. locò, proter: corr. propter.
P. 19. v. 17. locò, contingat: corr. si contingat
P. 54. v. 6. locò, destitutatum: corr. destitutum.
P. 61. v. 1. locò, fulgentem: corr. surgentem.

